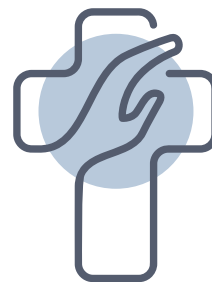

2026. XXXV. évfolyam, 1. szám

SZOLGATÁRS

baptista folyóirat

szolgatars.hu

A hit dekonstrukciója

Az Atya együttérző szeretete

A kötődés szerepe a kisiskolások
hitéleti nevelésében

Hópehely generáció

Régi gyülekezetek
megújulása a magyarországi
baptista egyházban 3.

Klíímaváltozás és globális
felmelegedés – Mit tehet
az egyes ember?

Hazárdjátékosok és ragadozók

Tartalom

TEOLÓGIA

Sebjan-Farkas Zsolt

A hit dekonstrukciója 3

BIBLIATANULMÁNY

Tóth Sándor

Az Atya együttérző szeretete 13

PEDAGÓGIA

Pappné Major Krisztina

A kötődés szerepe a kisiskolások hitéleti nevelésében 18

SZOCIOLÓGIA

Tóth Sándor

Hópehely generáció 26

GYÜLEKEZETNÖVEKEDÉS

Jóföldi Endre

Régi gyülekezetek megújulása a magyarországi baptista egyházban 3. 31

TANULMÁNY

Pátkai Zsolt

Klímaváltozás és globális felmelegedés – Mit tehet az egyes ember?

A Baptista Tudományos Konferencián,
2025.02.22-én elhangzott előadás
szerkesztett, bővített változata 40

IRODALOM

Rusz Gábor

Hazárdjátékosok és ragadozók
Novella 46

EGYHÁZTÖRTÉNET

Dr. Mészáros Kálmán

Beszámolók egyháztörténeti utakról, eseményekről 54

KÖNYVAJÁNLÓ

Vas Ferenc

**Ajánló Vasadi Lajos
Az anabaptisták a történelemben 1525–2025
című könyvéhez** 58

Kelemen Sándor Tomi

**A Kornya 150 jubileumi
kiadvány megjelenése** 60

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa

Felelős szerkesztő: **Sinka Csaba**

Felelős kiadó: **Papp János** egyházelnök

Tördelőszerkesztő: **Sinka Csaba**

A lap ára: 1750 Ft.

Előfizethető a kiadóhivatalnál.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 20-886-0410

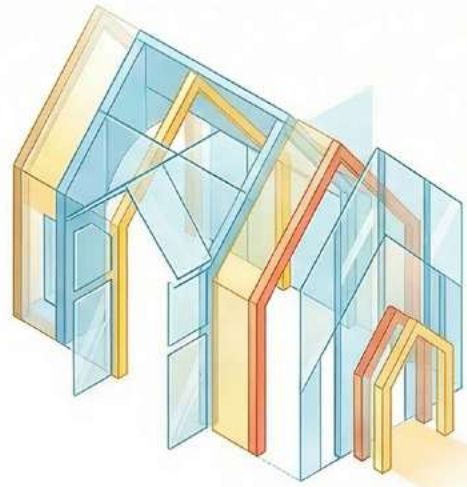

www.szolgatars.hu

szolgatars@gmail.com

ISSN 1218-425X

Sebjan-Farkas Zsolt

A HIT DEKONSTRUKCIÓJA

Bevezető gondolatok

2019 júliusában Joshua Harris, az *I Kissed Dating Goodbye* szerzője és egy marylandi megagyülekezet korábbi lelkipásztora mélyen megdöbbenett a keresztény közösséget, amikor válása bejelentése után így nyilatkozott:

„Nagy változáson mentem keresztül a Jézusba vetett hitem kapcsán. A népszerű kifejezés erre a „dekonstrukció”, a bibliai kifejezés pedig a „hit elhagyása”. Minden mérce szerint, amelyet a kereszténység meghatározására használok, nem vagyok keresztény.”¹

Egy hónappal később, 2019 augusztusában a Hillsong dalszerzője, Marty Sampson hasonlóan ezt írta:

„Ideje őszintén beszélnem. Őszintén szólva, kezdem elveszíteni a hitemet, és ez egyáltalán nem zavar. ... A keresztények lehetnek a világ legítélkezőbb emberei, de ugyanakkor a legkedvesebb és legszeretetteljesebb

emberek is. De ez nem nekem való.”²

2020-ban Dave Gass, a Grace Family Fellowship, a Covenant Church és a Cedar Community Church korábbi lelkipásztora a közösségi médiában jelentette be:

„Negyven évnyi elkötelezett követés után, ebből húsz év evangélikus lelkipásztorként, elhagyom a hitet. Bár ez óriási robbanás volt az életemben, évtizedek munkájának eredménye.”³

Egy évvel később, 2021-ben, Paul Maxwell, a jól ismert *Desiring God* portál egyik szerzője Instagram-oldalán közölte:

„Amit igazán hiányolok, az az emberekkel való kapcsolódás. Rájöttem, hogy újra készen állok kapcsolódni. És valahogy készen állok arra is, hogy ne legyek már dühös.

1. Diana Chandler, Joshua Harris' 'falling away' stirs doctrine reaction, https://www.baptistpress.com/resource-library/news/joshua-harris-falling-away-stirs-doctrine-reaction/?utm_source=chatgpt.com, 2026.03.13.

2. Lindsay Elizabeth, 'I'm Genuinely Losing My Faith': Hillsong Worship Leader Rejects Christian Beliefs, <https://www.faithwire.com/2019/08/12/im-genuinely-losing-my-faith-hillsong-worship-leader-denounces-christianity/>, 2026.03.12.

3. Relief Belief, Predators Gotta Pre-Date — or Dave Gass and the sordid saga, <https://reliefbelief.medium.com/predators-gotta-pre-date-or-dave-gass-and-the-sordid-saga-54ae11b237af>, 2026.03.12.

„A dekonstrukció kifejezés egy francia filozófustól, Jacques Derridától ered, aki a 20. század 2. felében gyakran használta filozófiai írásaiban, majd a fogalom elterjedt az egész világon.”

Szeretlek titeket, és szeretem az összes barátságot és támogatást, amit itt építettem. És fontosnak tartom elmondani, hogy már nem vagyok keresztény...”⁴

Az utóbbi években a nyugati kereszténységben egyre gyakrabban jelenik meg a „hit dekonstrukciója” (faith deconstruction) kifejezés. Sokan beszélnek róla, de nem igazán fejtik ki, mit jelent számukra ez a fogalom, bár az eredményekből többnyire látszik, hogy mire gondolnak. Ha összegezni szeretnénk ezeket a gondolatokat, azt mondhatnánk, hogy a dekonstrukció legtöbbször azt a folyamatot jelöli, amelynek során valaki kritikai vizsgálatnak teszi ki korábban elfogadott hitbeli meggyőződéseit vagy közösségi gyakorlatait. Egyes esetekben ez a folyamat a hit mélyebb és tudatosabb újraértelmezéséhez vezet, nagyon gyakran azonban a keresztény hit teljes elhagyásával végződik.

4. Leah MarieAnn Klett, Former Desiring God writer Paul Maxwell announces he's no longer Christian, https://www.christianpost.com/news/author-paul-maxwell-announces-he-is-no-longer-a-christian.html?utm_source=chatgpt.com, 2026.03.12.

A dekonstrukció kifejezés egy francia filozófustól, Jacques Derridától ered, aki a 20. század 2. felében gyakran használta filozófiai írásaiban, majd a fogalom elterjedt az egész világon. A dekonstrukció mai értelmezése lényegesen különbözik a Derrida által megadott jelentésétől, mégis érdemes megnézni, mi volt Derrida eredeti szándéka, hogy tisztában legyünk az alapokkal, melyek hatása felismerhető a 21. századi gyakorlatban is. Az alapok tisztázása talán segíthet abban, hogy a kereszténység hatékonyabb válaszokat tudjon adni a hit dekonstrukciójával kapcsolatban felmerült kérdésekre.

Derrida dekonstrukció-értelmezése

A dekonstrukció egy régóta létező francia szó, amit Derrida felhasznált a saját céljaira. Előtte nagyon ritkán használták, de ő úgy látta, hogy ez egy megfelelő fordítása lehet a Heidegger által használt *Destruktion* és *Abbau* kifejezéseknek, melyek arra utalnak, hogy egy építményt (vagy valamilyen rendszert) *LEBONT* valaki azért, hogy *MEGVIZSGÁLJA* a szerkezetét. Amikor Derrida először használta a szót, akkor még nem gondolt arra, hogy az ennyire domináns lesz az írásaiban. Olvasói azonban kiragadták a kifejezést és elkezdtek használni a műveikben; így lett Derrida a dekonstrukció atyja.⁵

A dekonstrukció működése meghaladja a filozófia területét, és mindenféle rendszerrel foglalkozik, pontosabban a rendszerekben belül bizonyos struktúrákkal. Nem egy egész rendszert hivatott felbontani, csak azokat a szerkezeti elemeket, melyek az egységesítés és az identitás felé mozdítják az adott rendszert. A totalitárius rezsimek fő problémája az, hogy elkerülhetetlenül elnyomják azokat, akik vagy amik nem illenek bele a rendszerbe. A dekonstrukció egyik feladata tehát az, hogy felbontsa egy adott rendszer azon szerkezeti elemeit, melyek felelősek az elnyomásért és kirekesztésért, és ezzel felfedje az elnyomott és kirekesztett elemeket.

Derrida különösen hangsúlyozza, hogy a dekonstrukció elsődleges feladata valaminek a megerősítése, valaminek az igenlése. Ezért kimondható, hogy a dekonstrukciónak van egy etikai oldala is, mely egy lehetetlenül

5. Alan D. Schrift, „Deconstruction,” in *Encyclopedia of Philosophy* (ed. Donald M. Borchert; 2d ed.; 10 vols.; Detroit: Thomson Gale, 2006), 2: 661; Catherine F. Botha, „From Destruktion to Deconstruction: A Response to Moran,” *SAJPh* 27, no. 1 (2008): 62–3.

„A mi esetünkben – vagyis a keresztény hit kapcsán – a dekonstrukciót úgy definiálhatjuk, hogy egy ötletet, gyakorlatot, hagyományt, hitet vagy rendszert kisebb részekre bontunk, hogy megvizsgáljuk az alapját, igazságtartalmát, hasznosságát és hatását.”

magas mértékű jóságra, igazságra és tisztaságra törekvésben nyilvánul meg. A derridai dekonstrukció etikai aspektusát úgy lehetne meghatározni, mint radikális tisztelet a „másik” különbözősége és egyedisége iránt, ahol a „másik” jelenthet bármit, beleértve szöveget, kultúrát, embereket, állatokat, még a jövőt is. Mint láttuk, a dekonstrukció mindig a totalizáció és az identitás ellen működik, melyek fő célja, hogy megszüntessék a különbségeket, a heterogenitást, az egyediséget, vagyis azokat az elemeket, melyek nem illenek bele az adott rezsimbe, mert nem azonosak vele, hanem mások. Ezért a dekonstrukció legfontosabb célja, hogy az elnyomottakra és kirekesztettekre koncentrálna ki harcolja a különbözőség és másság létjogosultságát. Más szóval, hogy hagyja a másikat létezni.⁶

Derridának a vendéglátásról alkotott véleménye is az etikai nézőpontjának a következménye. Szerinte meg kell különböztetni kétféle vendéglátást: a feltételes és a feltétel nélküli vendéglátást. A feltételes vendéglátás meghívással kezdődik, és a vendéglátó mindvégig irányítása alatt tartja a helyzetet. Csak akkor hívja meg a vendéget, ha ismeri azt, és ha az betartja az általa alkotott íratlan szabályokat. Ezzel szemben a feltétel nélküli vendéglátásban a vendéglátó örömmel fogadja az idegent, mint „az abszolút mást” vagy „abszolút másikat” anélkül, hogy bármilyen feltételt szabna számára, vagy bármit kérdezne, vagy bármit tudna róla. Derrida kijelenti, hogy az abszolút (feltétel nélküli) vendéglátás abban áll, hogy valaki kinyitja a házat a kiszámíthatatlan vendég érkezését várva. A dekonstrukció éppen ezt a fajta vendéglátást testesíti meg, amikor szétszedi és felnyitja a különböző struktúrákat, hogy az befogadja azokat a kirekesztett és elnyomott elemeket, melyek az abszolút másságot képviselik az adott rendszer számára.⁷

Mi a dekonstrukció ma?

A mi esetünkben – vagyis a keresztény hit kapcsán – a

dekonstrukciót úgy definiálhatjuk, hogy egy ötletet, gyakorlatot, hagyományt, hitet vagy rendszert kisebb részekre bontunk, hogy megvizsgáljuk az alapját, igazságtartalmát, hasznosságát és hatását. Fontos megjegyezni, hogy a dekonstrukció nem pusztítás. A pusztítás azt jelenti, hogy valamit teljesen lerombolunk, úgy, hogy az többé ne létezzen. A dekonstrukciónak azonban nem ez a célja, hanem hogy megállapítsuk, egy adott hitrendszeren belül mi az, amit érdemes megtartani, és mi az, amit újra kell építeni.⁸

Ahogy már szó volt róla, a dekonstrukció manapság népszerű kifejezéssé vált nyugaton. Sokan beszélnek a „hit dekonstrukciójáról”, ami viszont különféle reakciókat vált ki mind a gyülekezeten belül, mind azon kívül. A probléma részben az, hogy az emberek gyakran elbeszélnek egymás mellett, mert különböző feltételezésekből és dekonstrukcióra vonatkozó definíciókból indulnak ki.

Számos keresztény vezető és teológus negatívan tekint a dekonstrukcióra: szerintük ez csupán egy divatos jelenség, amely könnyű módot kínál arra, hogy valaki elhagyja a hitét, és ezzel elismerést szerezzen a hitetlen világ szemében. Emiatt sokan a dekonstrukciót a

6. Simon Critchley, *The Ethics of Deconstruction: Derrida and Levinas* (3d ed.; Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014), 48; Caputo, „The Villanova Roundtable,” 13.

7. Jacques Derrida and Elisabeth Roudinesco, *For What Tomorrow . . . : A Dialogue* (trans. Jeff Fort; Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2004), 59, Jacques Derrida, *Acts of Religion* (ed. Gil Anidjar; New York: Routledge, 2002), 360-1.

8. Melanie Mudge, *Faith Deconstruction* 101, 7.

„Ebben a tanulmányban a »hit dekonstrukciója« kifejezés olyan folyamatot jelöl, amelyben egy hívő kritikusan megvizsgálja korábban elfogadott teológiai meggyőződéseit és vallási tapasztalatait azzal a szándékkal, hogy ha kell változtasson rajtuk.”

kereszténység elleni támadásnak tartják, amelyet határozottan el kell utasítani vagy el kell ítélni.

Vannak azonban olyanok is, akik inkább pozitívan tekintenek a dekonstrukcióra, és úgy látják, hogy az a személyes növekedés és fejlődés fontos, sőt szükséges lépése.⁹ Véleményük szerint a hit növekedésének különböző szakaszait lehet megkülönböztetni:

- ◆ Konstrukció: A hit felépítése
- ◆ Dekonstrukció: Hit krízis
- ◆ Rekonstrukció: Új paradigmák kialakítása

Ebből a szemszögből a dekonstrukció létfontosságú és szükséges lépés a keresztény hit folyamatos formálódásában. Emellett ez nem egy lineáris folyamat, ami egy végleges újraépítésnél ér véget, hanem inkább egy ciklus, amelyhez folyamatosan visszatérünk, miközben tovább növekedünk és tanulunk. Maga a kereszténység is a kezdetek óta folyamatosan megy át ezen a folyamaton. Bár Derrida filozófiai kontextusban használta a dekonstrukció fogalmát, egyes szerzők párhuzamot

látnak a reformáció kritikai hozzáállása és a dekonstrukció módszere között. Mondhatjuk úgy is, hogy a dekonstrukció volt a protestáns reformáció mozgatórugója.¹⁰

Mindezek alapján többen is azt állítják, hogy a dekonstrukció önmagában nem feltétlen rossz dolog, hanem Isten eszköze lehet a hívők lelki növekedésében. Ebben az esetben kimondható, hogy a dekonstrukció a hitünk szétbontása annak érdekében, hogy megtaláljuk, mi valódi vagy igaz, miközben megszabadulunk az egészségtelen gondolkodásmódoktól és struktúráktól.¹¹ Érdemes megjegyezni, hogy a fenti definíció erősen hasonlít a keresztény teológiában tárgyalt megszentelődés folyamatára.

Összegezve tehát, ebben a tanulmányban a „hit dekonstrukciója” kifejezés olyan folyamatot jelöl, amelyben egy hívő kritikusan megvizsgálja korábban elfogadott teológiai meggyőződéseit és vallási tapasztalatait azzal a szándékkal, hogy ha kell változtasson rajtuk.

Probléma

Van, amikor a dekonstrukció szükséges lépés a hit valamiféle újraépítése felé, a tapasztalat azonban azt mutatja, hogy a legtöbb esetben a dekonstrukció nem újraépítéshez vezet, hanem az emberek egyszerűen „elveszítik a hitüket”, és többé nem azonosítják magukat keresztényként. A dekonstrukció lényegében akkor kezdődik, „amikor valaki olyan kérdéseket tesz fel, amelyek korábbi hitének alapos szétbontásához vezetnek.” Bár ez a folyamat meglehetősen kockázatos, a szétbontásnak meg kell történnie ahhoz, hogy az újraépítés is lehetővé váljon.¹²

A keresztény dekonstrukcióval kapcsolatban az egyik alapvető kérdés az, hogy a mai kereszténységben mi az, amit le kell bontani és újra kell gondolni, és mi az, amihez továbbra is ragaszkodnunk kell. Emellett azt is fontos tisztázni, hogyan lehet arra vigyázni, hogy az emberek ne veszítsék el a hitüket, hanem inkább megerősödjének benne. Ez azonban nem könnyű feladat,

9. Deconstructing Faith, <https://gravitycommons.com/deconstruction/>, 2026.03.12.

10. Uo.

11. Rebekah Drumsta, What's the Deal with Faith Deconstruction? <https://rebekahdrumsta.com/blog/whatsthedealwithfaithdeconstruction>, 2026.03.12.

12. With this much rot, there's no choice but to deconstruct, <https://religionnews.com/2021/08/04/with-this-much-rot-theres-no-choice-but-to-deconstruct/>, 2026.03.12.

„Az embereknek kérdéseik vannak a hitükkel kapcsolatban, amelyekre nem kaptak hiteles válaszokat, sőt sokszor nem is merik megkérdezni, mert félnek, hogy elítélik és kiközösítik őket.”

hiszen a keresztény dekonstrukció gyakran megkérdőjelezi Isten, a Biblia, valamint a Szentírásen keresztül közvetített erkölcsi rend igazságát. Ennek következtében sokan eltávolodtak keresztény hitüktől. A folyamatot tovább erősítik olyan személyek is, akiket különböző véleményformáló hatások inspiráltak, és akik úgy érzik, „felszabadultak hitük láncai alól”. Ilyen ikonikus vezetők például: Rob Bell, korábbi lelkipásztor és kreatív előadó; Joshua Harris, a „I Kissed Dating Goodbye” című könyv milliomos szerzője; az evangélikus Bart D. Ehrman; valamint Bart Campolo, korábbi keresztény lelkipásztor és keresztény előadó Tony Campolo fia, aki ma amerikai humanista előadó és író.¹³

A mai kereszténységben működő dekonstrukció tehát a hittel kapcsolatos rendszerek szétbontása és gyakran a neveltetés során átvett hitek elutasításának folyamata. Néha a keresztény egészen az ateizmusig jut a dekonstrukció során. Néhányan ott is maradnak, de mások újraépítést élnek meg. Azonban a hit, amelyet végül elfogadnak, szinte sosem hasonlít ahhoz a kereszténységhez, amelyet korábban ismertek.¹⁴

Mik a mai dekonstrukció okai?

A számtalan podcastnak, internetes videónak, Facebook-bejegyzésnek, blognak és YouTube-tartalomnak köszönhetően a dekonstrukció egyfajta divattá vált, amely viharszerűen terjed a keresztény világban. Ian Harber így ír erről,

„Anekdotikus tapasztalatként, amikor különböző hashtagekre keresek a TikTokon, a dekonstrukcióval kapcsolatos tartalmak nézettsége az egekben van. A könyv írásának idején (2025) például az alábbi nézettségeket látom: 1 milliárd megtekintés a #deconstruction, 85,5 millió a #deconstructiontiktok, 61,2 millió a #progressivechristianity, 17,5 millió a #deconstructionjourney, 1,1 millió a #deconstructiongrief hashtagknél. A mai emberek ki vannak téve mások hitvesztési történeteinek és a hitük kihívásának olyan módon, ami történelmileg példátlan. Az algoritmus nem várja meg a bibliatanul-

mányozásodat.”¹⁵

Bár ennek a folyamatnak sok oka van, mégis van néhány közös vonás bennük. A leggyakoribb okok a következők:

- ◆ Az embereknek kérdéseik vannak a hitükkel kapcsolatban, amelyekre nem kaptak hiteles válaszokat, sőt sokszor nem is merik megkérdezni, mert félnek, hogy elítélik és kiközösítik őket.¹⁶ Ezek a kérdések többnyire olyan témákat ölelnek fel, mint a tudomány és hit látszólagos ellentmondásai, a Biblia megbízhatósága és értelmezése, a szenvedés problémája és hasonlóak. Valaki ezt így fogalmazta meg: „A keresztény hagyomány, amelyben felnőttem—minden csodálatos dolog ellenére, amit adott nekem—nem volt felkészülve egy olyan generációra, amely számára elérhető a nagy sebességű internet. ... Az egyházban adott válaszok sekélyesnek tündek a legitim kritikákhoz képest, amelyek mindössze egy Google-keresésre vagy YouTube-videóra voltak. ... Az online világban nagyon könnyű belefutni erős kritikákba, amire igyekeznünk kell hiteles válaszokat adni.”¹⁷ Ezt súlyosbítja az is, hogy számtalan lelkipásztor és ifjúsági munkás nem tanítja, és nem teszi relevánssá a Szentírás teljes igazságát a hívők életében.
- ◆ Egyházi közösségekhez kapcsolódó negatív tapasztalatok. Ilyen lehet a keresztény képmutatás, az elismert keresztény vezetők és szolgáltók nyilvánosságra jutott bűnei, valamint híres keresztények, akikre felnéznek, dekonstrukcióra hivatkozva elhagyják a hitet és ezzel rossz példát mutatnak. Vannak, akik lelki bántalmazás vagy vallási trauma miatt dekonstruálják a hitüket, akár személyesen élték át azokat akár pusztán tanúi voltak az eseményeknek.
- ◆ Sok ember számára a dekonstrukció legfőbb oka a politikai kereszténység terjedése. A birodalmi teológia, mely földi hatalomra tör, rendszerint elriasztja az embereket a kereszténységtől.

13. What is Christian deconstruction?, <https://anchorsaway.org/what-is-christian-deconstruction-2/>, 2026.03.12.

14. Ivan Mesa, ed., *Before You Lose Your Faith: Deconstructing Doubt in the Church*, 2.

15. Ian Harber and Gavin Ortlund, *Walking Through Deconstruction: How to Be a Companion in a Crisis of Faith* (Downers Grove, IL: IVP, 2025), 9.

16. Uo.

17. Uo.

„Természetesen a hittől való eltávolodás nem újkeletű dolog. Már az első gyülekezetek is tapasztalták, hogy voltak olyanok, akik elhagyták a korábban vallott hitüket.”

- ◆ Az intellektuális okok mellett a hit dekonstrukcióját gyakran személyes élethelyzetek és tapasztalatok indítják el. A szenvedés, a veszteség vagy a trauma olyan kérdéseket vethet fel, amelyek alapjaiban érintik az ember Istenről alkotott képét. Az ilyen tapasztalatok különösen akkor vezethetnek hitbeli krízishez, ha valaki olyan keresztény közösséghez tartozik, amely kevés figyelmet szentel a szenvedés kérdésére a tanításban és a gyakorlati életben. Amikor a valóság tapasztalata radikálisan eltér a korábban tanult teológiai sémáktól, sokan úgy érzik, hogy hitük alapjai megrendülnek.

Természetesen a hittől való eltávolodás nem újkeletű dolog. Már az első gyülekezetek is tapasztalták, hogy voltak olyanok, akik elhagyták a korábban vallott hitüket. Néhány bibliai példa ezzel kapcsolatban: Démász (2Tim 4:10), Himenaios és Alexandrosz (1Tim 1:19-20); Himenaios és Filétosz (2Tim 2,17).

Amikor a keresztény dekonstrukció kérdésével foglalkozunk, fel kell tennünk a kérdést, vajon ezeknek az embereknek valóban szilárd hitük volt Jézusban, vagy, mint a mai keresztény tinédzserek többségének,

a megtérésüket egyszerűen a keresztény családban való felnevelésükhöz kötötték?¹⁸ Ezt nem könnyű megválaszolni, mivel nem láthatunk bele senkinek a lelkébe, de akárhogy is van, igyekeznünk kell mindent megtenni, hogy megóvjuk az embereket a dekonstrukció negatív hatásaitól.

Magyar sajátosságok

A kulturális kereszténység öröksége.¹⁹ A magyar közéletben gyakori a „keresztény ország” retorika. Földessy Árpád ezt így jellemzi: „Itthon is jelen van ez a kereszténységet nem vallási, hanem kulturális értelemben használó áramlat, és nem csak 2010 óta. Ebben a retorikában a kereszténység a konzervatív, polgári, de sokkal inkább a nemzetet legfőbb politikai kategóriának gondoló, valamint egyfajta nosztalgikus és tekintélyelvű „mi”-t jelenti, a „nemzetellenes” „ők”-kel, vagy „ti”-vel szemben. Így lehet a keresztény jelző olyasvalami, ami mégis szembe tud menni Isten törvényével. Hit és remény helyett pusztán valamelyik kultúra alkotóeleme lesz. Valami, amit lehet arra használni, hogy eldöntsük, kit fogadjunk be és kit ne.”²⁰ A kulturális kereszténység hatása, hogy sokaknál a hit nem személyes meggyőződés, hanem csupán kulturális örökség. Amikor az első komoly kérdések jönnek, akkor a hit összeomlik.

A politikai kereszténység,²¹ vagyis az egyház és párt-politika összekapcsolódása. Ilyenkor az emberek gyakran nem Istentől, hanem a politikai kereszténységtől távolodnak el és végeznek dekonstrukciót a hitükben. Ifj. Próza István szerint: „Szükséges tehát meglátnunk, hogy a politikai kereszténység nem jó – hanem rossz. Sőt, az elmúlt évek eseményei fényében sajnos, azt kell, hogy mondjam, hogy majdnem akkora fegyver ez is az ördög kezében, mint amekkora a kultúrmarxista progresszió. A hatékonysága megkérdőjelezhetetlen: bomlaszt, rothaszt, hiteltelenít és elzár minket az evan-

18. Uo.

19. Domány András, Ezentúl a keresztény kultúrán alapuló értékrendet kell érvényesíteni az óvodákban, https://hvg.hu/itthon/20251113_Ezentul-a-keresztény-kulturan-alapulo-er-tekerend-kell-ervenyesiteni-az-ovodakban, 2026.03.12.

20. Földessy Árpád, Létezik-e keresztény kultúra? https://kotoszo.blog.hu/2016/01/15/letezik-e-keresztény_kultura, 2026.03.12.

21. Ifj. Próza István, Politikai kereszténység – áldás, vagy átok? <https://egyhazeskozelet.hu/politikai-keresztény-seg-aldas-vagy-atok/>, 2026.03.12.

„A Biblia tekintélyéről szóló megfelelő tanítás, Isten személyének helyes megértése és következetes tanítványság nélkül az emberek kiszolgáltatottá válnak a világ állandó, hamis üzeneteinek.”

géliumot nem ismerő tömegek előtt – ezzel őket is elzárva az örök élet lehetősége előtt. Meggyőződésem, hogy ebből a csapdából csak egy kiút van: az, hogyha végre kilépünk abból a szerepből, amit a politikai kereszténység nekünk ad.”²²

A generációs különbségek.²³ Fiatalok: Globális gondolkodás, internetalapú információs tér, intézményellenesség, autenticitás iránti igény.

„A Z-generáció a „posztigazság” korszakában nőtt fel – abban az információs környezetben, ahol az igazság már nem egyetlen forrásból érkezik, hanem vélemények, algoritmusok és közösségi visszajelzések hálózatán keresztül. Ez a közeg egyszerre fejlesztette ki bennük a média-szkepszist és a bizalomigényt. ... Az autenticitás tehát nem trend, hanem kognitív rövidítés: a fiatalok gyorsan eldöntik, mennyire „valódi” az üzenet, és ez alapján ítélik meg a márka hitelességét. A kutatások szerint az influencerek hatása is ebből ered – nem azért bíznak bennük, mert szakértők, hanem mert emberek, esendők és következetesek.”²⁴

Ez nagyon fontos figyelmeztetés a kereszténység számára is. Ha az egyház hiteles válaszok helyett csupán szlogeneket ad, vagy elhallgattatja az emberekben feszülő kérdéseket, akkor könnyen megindulhat a dekonstrukció.

Megoldási javaslatok

Ebben a részben a teljesség igénye nélkül igyekszünk felvázolni néhány alapelvet, melyek segíthetnek a romboló dekonstrukciós folyamatok megakadályozásában, és az Isten által végzett rekonstrukció kialakításában.

Ne féljünk a kérdésektől! Sok gyülekezet nem teremt biztonságos környezetet azok számára, akik mély kérdésekkel küszködnek. Ian Harber erre utal, amikor ezt írja:

„... szomorúsággal tölt el, hogy nincs több olyan hely, ahol biztonságban érezhetnéd magad a kétségeiddel és kérdéseiddel. A kétségeid és kérdéseid megérdemlik, hogy komolyan vegyék őket és alaposan utánajárjanak. Túl

sok gyülekezet söpörte félre az ésszerű kérdéseket azzal, hogy azokat az ateizmus felé vezető csúszós lejtőként kezelték. Nem tudom megígérni, hogy ott, ahol vagy, a kérdéseidet kegyelemmel és jóhiszeműséggel fogadják majd, és ez elszomorít.”

Fontos megfigyelés, hogy a tizenkét tanítvány Jézus földi szolgálata alatt ideje nagy részét azzal töltötte, hogy figyelték és hallgatták őt, majd később kéréseket tettek fel neki. Amikor Tamás híresen kijelentette, hogy nem hisz, amíg nem látja a szögek helyét, Jézus szeretettel megjelent, és kinyújtotta a kezét. Krisztushoz hasonlóan nekünk is irgalmasnak kell lenni.

„Könyörüljete azokon, akik kételkednek, mentsétek meg őket kiragadva a tűzből” (Júd 1,22–23).

Tanítsunk apologetikát! Figyelemre méltó, hogy sokan, akik a hitük „dekonstrukcióján” mennek keresztül, az „evolúció nyilvánvaló tényére” és a „Biblia tévedhetőségére” hivatkoznak. A Biblia tekintélyéről szóló megfelelő tanítás, Isten személyének helyes megértése és következetes tanítványság nélkül az emberek kiszolgáltatottá válnak a világ állandó, hamis üzeneteinek, és nem tudják, hogyan alkalmazzák a Bibliát az életükben és a gondolkodásukban.²⁵ És a világ ontja a kritikákat a kereszténység ellen. A hívőket fel kell vértetni apo-

22. Uo.

23. Móni István, A Z-generáció médiahasználat és a bizalom új szabályai – mit tehet egy márka 2025-ben? <https://be-relj-marketingest.hu/2025/10/a-z-generacio-mediahasznalata-es-a-bizalom-uj-szabalyai-mit-tehet-egy-marka-2025-ben/>, 2026.03.12.

24. Uo.

25. Laura Allnutt, Breaking Down Deconstruction, https://answersingenesis.org/worldview/breaking-down-deconstruction/?srsltid=AfmBOopOVz61Y_YiCdbqdv3u-DoxzPRtxngXenvEBiS9VmVCQuZQPM3LM, 2026.03.12.

„A hitelesség kulcsa, hogy a keresztény ember cselekedetei megegyeznek a hirdetett elvekkel.”

logetikai forrásokkal.

Térjünk vissza a forráshoz! A Biblia, a Biblia és a Biblia. A Bibliát nagyra tartani, elfogadni, hinni benne, felelmei, legfőbb tekintély és biztos alap. Ezt hangsúlyozni, kiállni mellette, tanítani, megcselekedni, komolyan venni. Azt is mondani, ami kellemes a fülnek és azt is, amit nem szívesen akarnak az emberek hallani. A Biblia Isten szava, és élő és ható.

Ne oltuk meg a Szentlelket! Hitben növekedni csak Szentlélekkel teljes gyülekezetben lehet. „Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkemmel! – mondja a Seregek Ura.” (Zak 4:6). Imádkozni érte, engedni a Lélek áradását, munkáját, erejét. Isten országát emberi erővel építeni nem lehet.

Törekedjünk a hiteles kereszténységre. AI, deepfake-ek, álhírek, szemrebbenés nélkül hazudó politikusok, akik azt állítják, hogy amit hallottunk és láttunk, az nem is az volt, amit hallottunk és láttunk. Egy hiteltelenséggel teli kultúrában élünk, pedig mélyen vágyunk a valódi hitelességre. Szeretnénk hinni annak, amit látunk és hallunk, és nem akarunk abban a kimerítő életformában élni, hogy mindent újra és újra megkérdőjelezzünk és ellenőrizzünk. Teljesen természetes, ha felmerül bennünk a kérdés: vajon Isten létezése és a kereszténység

nem csupán egy hatalmas hazugság?²⁶ A hitelesség kulcsa, hogy a keresztény ember cselekedetei megegyeznek a hirdetett elvekkel. Ezen kívül a hiteles keresztény sajátossága a krisztusi jellem, ami a Lélek gyümölcse: valódi szeretet, öröm, békesség, stb. Fontos az is, hogy az emberek hiteles válaszokat kapjanak nehéz kérdéseikre. Sokan azért hagyták el a hitet, mert a kérdéseikre adott sablon válaszok nagyon gyengék voltak a világi válaszokhoz képest. A hitelesség azt is jelenti, hogy igazat mondunk hazugságok helyett. Ha egyszer kiderül, hogy valamiben hazudtunk, soha semmit nem fognak nekünk elhinni.

Isten szeretetével és bölcsességével álljunk hozzá a politikai kérdésekhez! Prózsa István szavaival:

„Meggyőződésem, hogy a megújulás csak akkor következhet be, amikor felfedezzük újra egyházként a mi prófétai hivatásunkat, s nem attól félünk, hogy ha figyelmeztetünk, akkor nehogy ellenünk forduljon a politikum, vagy nehogy a másik oldalt támogassuk – hanem akkor, amikor szólnunk kell, akkor szólunk, politikai oldaltól függetlenül. [Ennek hiányában elveszítjük hitelességünket], és ha nincs hitelességünk, akkor nincs misszió sem. Akkor nem lesznek megtérők. Nem lesz ébredés. Vagy legalábbis nem rajtunk keresztül. Akkor nem megújulunk, nem válunk népegyházból végre hitvalló egyházzá, hanem meggyengülünk és szépen lassan elhalunk. Meggyőződésem, hogy nem ez az Isten akarata.”²⁷

Dekonstrukció a Bibliában

A Biblia számos módot leír, ahogyan a dekonstrukció hasznos lehet és hűséges módon végezhető.²⁸

Az Ószövetség prófétái dekonstrukcióval vizsgálták, hogy Izrael élete és istentisztelete miként fonódott össze a szomszédos népcsoportok pogány gyakorlataival, és megtérésre szólították őket, hogy Istennek tetsző életet éljenek az országban.

Jób könyve lényegében a Példabeszédek „hagyomá-

26. Michael J Tinker, 'Golden' from KPop Demon Hunters gives Christian parents a way to talk about real hope, <https://www.premiarnexgen.com/popular-culture/golden-from-kpop-demon-hunters-gives-christian-parents-a-way-to-talk-about-real-hope/20982.article>, 2026. 03. 12.

27. Ifj. Prózsa István, Politikai kereszténység – áldás, vagy átok? <https://egyhaziakozelet.hu/politikai-keresztenyseg-aldas-vagy-atok/>, 2026.03.12.

28. Deconstructing Faith: Definition, Examples, Resources, <https://gravitycommons.com/deconstruction/>, 2026. 03. 12.

„Isten a Szentírásban határozottan figyelmeztet arra, hogy védjük meg a tiszta hitet az ellenséges hatások ellen.”

nyos” bölcsességének egy hosszú dekonstrukciója. A Példabeszédekét úgy is lehet értelmezni, hogy azt tanítja: „ha jó ember vagy, jó dolgok történnek veled”. A Jób könyve azonban bemutatja, hogy ez nem feltétlen igaz. Ebben az esetben a dekonstrukció segíthet a Szentírás megértésében.

Jézus gyakran mondta: „Hallottátok, hogy mondták... de én azt mondom nektek...” Ezzel a Szentírás „szokásos” értelmezését dekonstruktálta, és hűségesebb módot mutatott az Írás értelmezésére.

Az első egyháznak dekonstrukcióval kellett újra értelmeznie a körülmetélkedés jelentését és azt, mit jelent Isten népének lenni, tekintettel arra, hogy Isten a Szentlelket a pogányokra is kiöntötte.

Befejezés

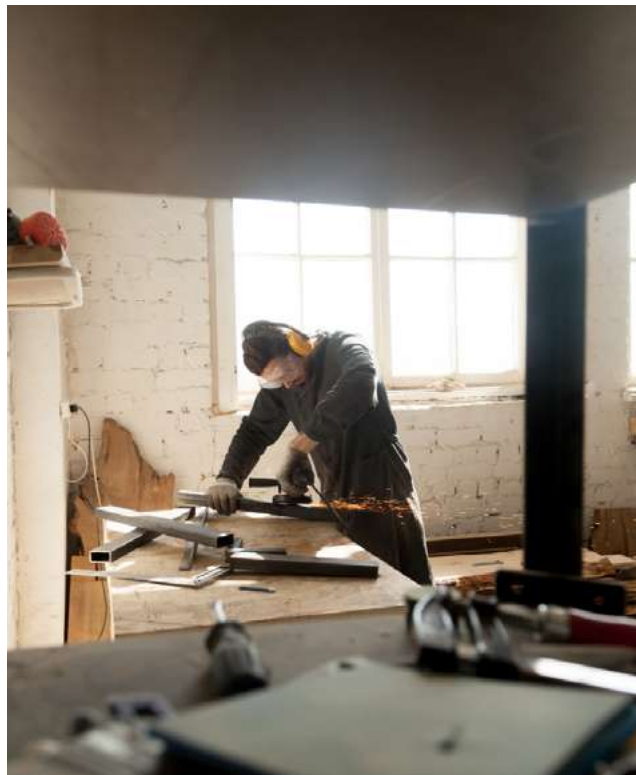
Isten a Szentírásban határozottan figyelmeztet arra, hogy védjük meg a tiszta hitet az ellenséges hatások ellen:

„Szeretteim, miközben minden igyekezetemmel azon fáradoztam, hogy közös üdvösségünkről írjak nektek, szükségesnek láttam, hogy ezt az intést megírjam: küzd-
jete a hitért, amely egyszer s mindenkorra a szentekre
bízott.” (Júd 1,3)

Negatív hatásúak lehetnek azok a romboló dekonstrukciós folyamatok, melyek felügyelet nélkül, korlátlanul bontják szét a keresztény hitet, és valamilyen másfajta hitrendszert eredményeznek.

Épp ezért különösen fontos, hogy a keresztény dekonstrukció Isten vezetésével, az Ő akarata szerint, Bibliai keretek között menjen végbe, mert csak így lehet biztosítani, hogy a rekonstrukció folyamata után egy erősebb, mélyebben megalapozott hit keletkezzen. Ellenkező esetben fennáll a veszélye, hogy a dekonstrukciót végző keresztény teljesen elhagyja a hitet. Mindezek alapján tehát elmondható, hogy a dekonstrukció helyesen értelmezve önmagában NEM rossz dolog. Valójában valakinek a lelki útjában egészséges és fontos szerepet is betölthet. Ahogy Andre Henry író fogalmaz:

„A dekonstrukció mindig is része volt a keresztény gyakorlatnak, és a történelem során a keresztény hűség egészséges kifejeződéseként tekintettek rá.”²⁹ Azt is mondhatnánk, hogy Pünkösöd óta a Szentlélek az egyháztörténelemben egyfajta dekonstrukció által munkál-

kodik az egyházban, hogy megtisztítsa a hamisságtól és megújítsa, felkészítve így a menyasszonyt a vőlegénnyel való találkozásra.

A keresztény közösségek számára tehát kulcsfontosságú, hogy olyan teológiai és szociális szeretetteljes környezetet alakítsanak ki, amelyben a kérdések és a kételyek nyíltan és őszintén megfogalmazhatók. A kereszténység hitelessége nem abban rejlik, hogy képes minden kérdésre egyértelmű és konkrét választ adni, hanem abban, hogy hajlandó szembenézni a tévedés lehetőségével, és nyitott arra, hogy ezeket korrigálja és jó irányba változzon teológiai és gyakorlati szempontból. Ebben az értelemben a hit dekonstrukciója nem feltétlenül a keresztény hit végpontját jelenti, hanem sok esetben annak újragondolására és elmélyítésére hívó folyamatként is értelmezhető. A teológiai reflexió feladata ezért nem csupán a jelenség kritikája, hanem annak megértése is, hogy miként vezethetnek a kortárs hitbeli kérdések a keresztény hit mélyebb és hitelesebb megéléséhez.

29. Uo.

Bibliográfia

- ◆ Alan D. Schrift, „Deconstruction,” in *Encyclopedia of Philosophy* (ed. Donald M. Borchert; 2d ed.; 10 vols.; Detroit: Thomson Gale, 2006), 2: 661; Catherine F. Botha, „From Destrution to Deconstruction: A Response to Moran,” *SAJPh* 27, no. 1 (2008).
- ◆ Deconstructing Faith: Definition, Examples, Resources, <https://gravitycommons.com/deconstruction/>, 2026.03.12.
- ◆ Domány András, Ezentúl a keresztény kultúrán alapuló értékrendet kell érvényesíteni az óvodákban, https://hvg.hu/itthon/20251113_Ezentul-a-keresztény-kulturan-alapulo-ertekrendet-kell-ervenyesiteni-az-ovodakban, 2026.03.12.
- ◆ Földessy Árpád, Létezik-e keresztény kultúra? https://kotoszo.blog.hu/2016/01/15/letezik-e-keresztény_kultura, 2026.03.12.
- ◆ Ian Harber and Gavin Ortlund, *Walking Through Deconstruction: How to Be a Companion in a Crisis of Faith* (Downers Grove, IL: IVP, 2025).
- ◆ Ivan Mesa, ed., *Before You Lose Your Faith: Deconstructing Doubt in the Church*.
- ◆ Jacques Derrida and Elisabeth Roudinesco, *For What Tomorrow . . . : A Dialogue* (trans. Jeff Fort; Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2004), 59, Jacques Derrida, *Acts of Religion* (ed. Gil Anidjar; New York: Routledge, 2002).
- ◆ Laura Allnutt, *Breaking Down Deconstruction*, https://answersingenesis.org/worldview/breaking-down-deconstruction/?srsltid=AfmBOopOVz61Y_YiCdbqdv3uDoxxPRTxngXenvEBiS9Vm-VCQuZQPM3LM, 2026.03.12.
- ◆ Leah MarieAnn Klett, Former Desiring God writer Paul Maxwell announces he's no longer Christian, https://www.christianpost.com/news/author-paul-maxwell-announces-he-is-no-longer-a-christian.html?utm_source=chatgpt.com, 2026.03.12.
- ◆ Lindsay Elizabeth, 'I'm Genuinely Losing My Faith': Hillsong Worship Leader Rejects Christian Beliefs, <https://www.faithwire.com/2019/08/12/im-genuinely-losing-my-faith-hillsong-worship-leader-denounces-christianity/>, 2026.03.12.
- ◆ Melanie Mudge, *Faith Deconstruction 101*, The Sophia Society, 2021.
- ◆ Michael J Tinker, 'Golden' from KPop Demon Hunters gives Christian parents a way to talk about real hope, <https://www.premiernexgen.com/popular-culture/golden-from-kpop-demon-hunters-gives-christian-parents-a-way-to-talk-about-real-hope/20982.article>, 2026. 03. 12.
- ◆ Móni István, A Z-generáció médiahasználata és a bizalom új szabályai – mit tehet egy márka 2025-ben? <https://berelj-marketingest.hu/2025/10/a-z-generacio-mediahasznalata-es-a-bizalom-uj-szabalyai-mit-tehet-egy-marka-2025-ben/>, 2026.03.12.
- ◆ Ifj. Prózsa István, Politikai kereszténység – áldás, vagy átok? <https://egyhazeskozelet.hu/politikai-keresztenyseg-aldas-vagy-atok/>, 2026.03.12.
- ◆ Rebekah Drumsta, What's the Deal with Faith Deconstruction? <https://rebekahdrumsta.com/blog/whatsthedealwithfaithdeconstruction>, 2026.03.12.
- ◆ Relief Belief, Predators Gotta Pre-Date — or Dave Gass and the sordid saga, <https://reliefbelief.medium.com/predators-gotta-pre-date-or-dave-gass-and-the-sordid-saga-54ae11b237af>, 2026.03.12.
- ◆ Simon Critchley, *The Ethics of Deconstruction: Derrida and Levinas* (3d ed.; Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014), 48; Caputo, „The Villanova Roundtable,” 13.
- ◆ What is Christian deconstruction?, <https://anchorsaway.org/what-is-christian-deconstruction-2/>, 2026.03.12.
- ◆ With this much rot, there's no choice but to deconstruct, <https://religionnews.com/2021/08/04/with-this-much-rot-theres-no-choice-but-to-deconstruct/>, 2026.03.12.

Tóth Sándor

AZ ATYA EGYÜTTÉRZŐ SZERETETE

Mert bár én mindenkiel szemben szabad vagyok, magamat mégis mindenkinek szolgájává tettem, hogy minél többeket megnyerjek. A zsidóknak olyanná lettem, mint aki zsidó, hogy megnyerjem a zsidókat; a törvény uralma alatt levőknek, mint a törvény uralma alatt levő - pedig én magam nem vagyok a törvény uralma alatt -, hogy megnyerjem a törvény uralma alatt levőket. A törvény nélkülieknek törvény nélkülivé lettem - pedig nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvénye szerint élek -, hogy megnyerjem a törvény nélkülieket. Az erőtléneknek erőtlenné lettem, hogy megnyerjem az erőtlenekeket, mindenkinek mindenné lettem, hogy mindegyiknek megmentsek némelyeket. Mindezt pedig az evangéliumért teszem, hogy én is résztárs legyek abban. (1Kor 9,19-23)

Bevezetés

Olthatatlan szomjúság van a szívünkben arra nézve, hogy szeressenek és elfogadjanak bennünket. Miként az értelmes élet nélkülözhetetlen feltétele az is, hogy

legyenek olyanok akiket úgy tudunk szeretni, ahogyan azt értik, érzik és el is fogadják.

Balgának tartják azt az embert, aki ezt az igazságot eltelve magától elhiszi, hogy tud szeretetkapcsolatokat nélkül teljes életet élni.

„Úgyhogy ne mentegedőzz, amiért ennyire vágysz bensőséges viszonyra valakivel! Ne próbáld felületes boldogságkereséssel figyelmen kívül hagyni a szükséglet! Mindenki akarja, hogy akarják, elfogadják, hogy örüljenek neki és szeressék. Ha elhanyagolod a kapcsolat iránti vágyadat azzal, hogy állítod, te fölötte állsz ennek, az ugyanolyan bolondság, mintha azt színlelnéd, hogy étel nélkül is képes vagy élni. A kapcsolatok iránti SZÜKSÉGÜNK mind része Isten tervének.”¹

A szeretet egyszersmind létezésünk oka és alapvető értelme. Isten szeretetéből fakad életünk és az Ő szere-

1. Dr. Les Parrott (a Northwest University pszichológia professzora, lelkész); Dr. Leslie Parrott (1998). *Getting Ready for the Wedding*. Grand Rapids, Mich, Zondervan. pp. 160 pages. ISBN 0-310-21148-4. – 15. oldal

„A szó tulajdonképpen csak a keresztyénségben nyerte el a teljes jelentőségét.”

tetén át vezet vissza az út Hozzá (Jn 3,16², 14,6³).

Míg sok nyelvnek csak egy szava van a szeretetre, amely az érzések egész sorát magába foglalja, addig a görögben erre öt szót találunk.

- ◆ Szexus (σεξ), szeretlek mert az enyém vagy.
- ◆ Erósz (ερο), szeretlek mert ilyen vagy.
- ◆ Fília (φιλια), szeretlek mert a társam, barátom vagy
- ◆ Sztorgé (στοργη), szeretlek mert a rokonom vagy
- ◆ Agapé (αγαπη), szeretlek mert szeretlek.

Az első négy értékelő szeretet, azaz szeretlek mert... típusú szeretet.

Az agapé a klasszikus görögben ritkán használt szó. Azt fejezi ki, hogy az agapé nem értékel, azaz Szeretlek, mert szeretlek. Szeretlek úgy ahogy vagy. Szeretlek, PONT., tökéletes szeretet!

Az αγαπω (agapao) igét általában használták a görögben, ámde az αγαπη (agapé) főnév csak egészen kevés

2. Jn 3,16 Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.

3. Jn 14,6 Jézus így válaszolt, Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csak énáltalam.

görög iratban jelenik meg. A szó tulajdonképpen csak a keresztyénségben nyerte el a teljes jelentőségét. Ez nem véletlen, mert az αγαπη egy új tulajdonságot ír le, új viszonyulást az embertárhoz, egy magatartást, amely csak a keresztyéni közösségben fejlődött ki. Egy szívbeli hozzáállást, amely Krisztus ereje nélkül nem lehetséges. Az embernek olyan gondolata támad, mint ha Isten ezt az agapé kifejezést előkészítette volna az ógörög (koiné⁴) nyelvben, hogy nyelvi keretet biztosítva a kinyilatkoztatásnak, abba a minden emberi ismeretet és értelmet meghaladó szeretetét foglalja bele (Ef 3,95).

Empátia, a beleérző és beleélő agapé

Az empátia, mint az együttérző, beleérző, beleélő szeretet szorosan az agapéhoz, vagyis az isteni szeretethez tartozik.

Az empátia az agapé alkalmazott szeretete.

1Kor 9,19-23 - „mindenkinek mindenné lettem, hogy mindeképpen megmentsek némelyeket”).

Megértem akkor is a másikat, ha nem értek egyet vele. Mert beleélem magam az Ő helyzetébe. Az agapé megnyilvánulása ez a beleérző és együttérzésre képesé tevő szeretet, mely lényegét tekintve a tanítványi szeretet.

A pusztán vallásos ember a maga szemével nézi a másikat. Meghallgatja és kitör belőle, Hogy tehetnél ilyet? Aki empátiával hallgatja embertársát azt mondja, Valószínűleg én is ezt tettem volna. Nem emeli magát a másik fölé. Tudja, hogy őt is Isten kegyelme őrizte meg az elbukástól.

Így érthetjük meg, hogy miért vonzódtak Jézushoz a vámszedők, utcanők, a társadalom megítélése szerint „senkik”, de a farizeusok⁶ közül is némelyek. Mert Jézus tudta magát azonosítani velük. Jézus emberré lett

4. koiné – a hellenisztikus korban kialakult görög köznyelv, amely a korábbi dialektusok (dór, attikai, ión) különbségeit kiegyenlítette. Forrás, <https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szo-tar-F14D3/k-F287B/koine-F2B59/> - 2024.12.29.

5. Ef 3,19 és így megismerjétek Krisztusnak minden ismeretét meghaladó szeretetét (agapé), hogy teljességre jussatok, az Isten mindent átfogó teljességéig. – Pál apostol imádságából részlet.

6. Pl. Nikodémus (Jn 3.) és arimathiai József (Mk 15,43; Jn 19,38)

„Mi történt? Elfogadta, bár mindenki más gyűlölte foglalkozása miatt.”

hozzánk hasonlóvá (Fil 2,7⁷).

Meglátja Zákeust a fán és lehívja, majd elmegy az otthonába és együtt eszik vele az ételéből (Lk 19,1-10⁸). Keleten az étkezés, az asztalköré gyűlt emberek közössége megélésének fontos alkalmá volt. Urunk nem csupán a felszínen láthatóra reagált, hanem arra, amit Zákeus valahol szíve mélyén vágyott, de nem is remélte, hogy megtörténhet vele. Nem csupán láthatta a názáreti Jézust, hanem otthonába is betért, közösséget vállalva vele, a megvetett, elrontott életű emberrel. Semmit nem kell, hogy mondjon Zákeusnak. Nem is volt ilyen kényszere.

Mi történt? Elfogadta, bár mindenki más gyűlölte foglalkozása miatt. Tette ezt maga Jézus, aki az igazság és a szeretet! Ő „beleszerette”, agapé-empátiával beleélte magát Zákeus elveszett állapotába, elrontott életébe, a szívébe.

Milyen hatása lett ennek? Zákeus felállt és ezt mondta,

„Uram, íme, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakitől valamit kizsaroltam, a négyszeresét adom vissza neki”⁹.

Így tér be Jézus ma is minden hozzánk forduló bűnhöz és segíti megtérésre, munkálva életében az Isten szerinti változását, a Vele való közösségben.

Jézus nem mond semmit a házasságtörő asszonynak sem mikor elé lökik a porba. Majd amikor ketten maradnak, csak ekkor mondja neki,

„Én sem ítélek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!”¹⁰

Urunkat a gyógyítási csodák megtételére is ez a beteg ember iránti együttérző agapé indította (Lk 5,17¹¹).

Lázár feltámasztása előtt olvassuk szíve együttérző szeretetéről,

„még mindig mélyen megindulva - a sírhoz ment” (Jn 11,38¹²).

Pál apostol siet segítségünkre, hogy jobban megérthessük az agapé-empátia lényegét,

2Kor 1,3-4 Áldott az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene, aki megvigasztal minket minden nyomorúságunkban, hogy mi is megvigasztalhassunk másokat minden nyomorúságban, azzal a vigasztalással, amellyel az Isten

7. Fil 2,7 hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett, és magatartásában is embernek bizonyult; Csia L. fod., Fil 2,7 hanem azzal, hogy rabszolgai alakot öltött fel, s emberi hasonmásba öltözött, üressé tette magát,

8. Lk 19,1-10 Ezután Jézus Jerikóba ért, és áthaladt rajta. Élt ott egy Zákeus nevű gazdag ember, aki fővámszedő volt. Szerette volna látni, hogy ki az a Jézus, de kis termetű lévén, nem láthatta a sokaságtól. Ezért előrefutott, és felmászott egy vadfügefára, hogy lássa őt, mert arra kellett elmennie. Amikor Jézus odaért, felnézett, és így szólt hozzá: Zákeus, jöjj le hamar, mert ma a te házában kell megszállnom. Ekkor sietve lejutott, és örömmel befogadta. Akik ezt látták, mindnyájan zúgolódtak, és így szóltak: Bűnös embernél szállt meg. Zákeus pedig odaállt az Úr elé, és ezt mondta: Uram, íme, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakitől valamit törvénytelenül vettem el, a négyszeresét adom vissza annak. Jézus így felelt neki: Ma lett üdvössége ennek a háznak, mivelhogy ő is Ábrahám fia. Mert az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elvesztettet.

9. Lk 19,8 Zákeus pedig előállt, és ezt mondta az Úrnak, „Uram, íme, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakitől valamit kizsaroltam, a négyszeresét adom vissza neki.” (törvény szerint plusz 1/5-ével kellett kárpótlásul kiegészíteni a lopott holmit - 3Móz 6,2-5; 4Móz 5,7)

10. Jn 8,11 Ő így felelt, „Senki, Uram.” Jézus pedig ezt mondta neki, „Én sem ítélek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!”

11. Lk 5,17 Amikor az egyik napon tanított, és ott ültek a farizeusok és törvénytudók, akik Galilea és Júdea különböző falvaiból, továbbá Jeruzsálemből jöttek, az Úr ereje gyógyításra indította őt. -> amikor a bénát négy barátja a tetőn át leeresztve viszi Jézushoz.

12. Jn 11,38 Jézus - még mindig mélyen megindulva - a sírhoz ment, ez egy barlang volt, és kő feküdt rajta.

„Mit keresnek az emberek? Nem tanácsot. Nem okosabbak akarnak lenni amikor hozzánk jönnek. Az empátiát remélik, vágyják.”

vigasztal minket.

Az empátia az Istenképességünk mutatója. Az „irgalom¹³ Atyja és minden vigasztalás Istene” a maga képére és hasonlatosságára alkotta az embert¹⁴. Bár együttérző-szeretetünk a bűn miatt eltorzult és az emberi önzés tovább deformálja, mégis ezáltal vagyunk képesek a másik ember élethelyzetébe beleélve magunkat megindulni irányába.

A keresztyén ember szíve az újjászületés által újjá lett (2Kor 5,17¹⁵; Gal 6,15¹⁶; Jn 3,3-5). Amit a Teremtő Ádám anyagból formált testébe az élet leheletét (kiáradó Szellemét) bocsátotta és így lett élő lélek¹⁷, akképpen nyer új életet a Szentlélek által a Krisztusban hívó, megtérő

bűnös ember.

A Szent Szellem belép az életébe, és ott lakozása általa egyre tisztábban jelenik meg benne az irgalom és a könyörület, amit maga is megtapasztalt Istentől, megismerve Őt, mint aki

„az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene, aki megvigasztal minket minden nyomorúságunkban”.

Ennek a személyes tapasztalatnak a gyümölcse, az átvett és megélt isteni szeretet továbbadásának a képessége, ahogy Pál apostol megfogalmazta, „mi is megvigasztalhassunk másokat minden nyomorúságban, azzal a vigasztalással, amellyel az Isten vigasztal minket”. Ezt jelenti tehát az agapé-empátia megélése a mindennapokban.

Mit keresnek az emberek?

Nem tanácsot. Nem okosabbak akarnak lenni amikor hozzánk jönnek. Az empátiát remélik, vágyják. Tudják, hogy nem értünk egyet velük és azzal sem amit tettek, de megértjük a könnyüket és a vétküket. Ha azt mondjuk, Hogy tehetél ilyet?, vagy Hogy viselkedhetél így?, felállnak, megköszönik az időt és elmennek, de nem gyógyulnak meg. Ám ha agapéval, az istentől nyert szertettel fordulunk embertársunk felé, melyből fakadóan lehet csupán egy szót szólnunk, de abban megérzi az agapé-empátiát, Isten ezáltal is munkálkodhat a szívében?

Látjuk milyen bűn pusztítja életét, de ennek ellenére mégis át tudjuk ölelni. Nem feledhetjük, hogy Jézus is ezt tette velünk, aki maga az Igazság és a tiszta, önzetlen agapé-szeretet. Amikor megtérésünkkel hozzá jöttünk, nem támasztott külön feltételeket, nem küldött el további vezeklésre, jobbá válásra, hanem elfogadott úgy, ahogy voltunk. Ez az elfogadás végezte el szívünkben aztán, hogy többé nem akartunk már úgy élni, ahogy azelőtt. Megutáltuk vétkeket, öntörvényű életünket és többé nem akartunk, sőt nem tudtunk már úgy élni, ahogyan korábban Isten nélküli állapotunkban.

A tékozló Atya, beleérző szeretetét tékozolva a piszkosan, mocskosan hazatérő fiára. Amikor meglátja elé fut, s előbb átöleli, megcsókolja (Lk 15,20¹⁸) és csak ezután hangzik el fia szájából a vétek be és elismerése, „vét-

13. „irgalom”, G3628 ὁ οἰκτιρμός, -οῦ (ho oiktirmosz, -u), könyörület, irgalmasság, részvét, szájalom

14. 1Móz 1,27 Teremté tehát az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt, férfivá és asszonnyá teremté őket. (+Jak 3,9)

15. 2Kor 5,17 Ezért, ha valaki Krisztusban van, új teremts az, a régi elmúlt, és íme, új jött létre.

16. Gal 6,15 Mert a Krisztus Jézusban sem a körülméltetés nem számít, sem a körülméletlenség; hanem csak az új teremtés.

17. 1Móz 2,7 Azután megformálta az Úristen az embert a föld porából, és élet leheletét lehelté orrába. Így lett az ember élőlény.

18. Lk 15,20 És útra kelve el is ment az apjához. Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt.

„Éppen ez az agapé-empátia hiányzott az otthonmaradt fiúból, amikor Atyja szemére veti tékozló testvére iránt bőkezű, pazarló szeretetét.”

keztem az ég ellen és te ellened” (Lk 15,2119). Nyomban ezt követően az Atyja tiszta ruhába öltözteti a meg- és hazatért fiát (Lk 15,2220).

De még ezzel sem elégszik meg. Nem titkolja el, nem szégyelli fiát, aki ilyen távolról, bűn-mélységből tér haza, hanem örömét másokkal is megosztva ünnepet rendez (Lk 15,23²¹) ezt mondva, „mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott. És vigadozni kezdtek.” (Lk 15,24). Nem saját sérelmeit tartja szem előtt, pedig korábban ez a fia követelte ki idő előtt örökségét, amit romlott életet élve eltékozolt (Péld 20,2122). Beleéli magát hazatérő fia életébe, átérezve helyzetét, hiszen neki nem maradt más esélye, mint Atyja megbocsátó szeretet-kegyelme. Átéli fiával a meg-térő bűnös szabadulás utáni vágyát, de annak örömét is.

Nagyon találóan jegyezte meg az egyik lelkipásztor, „Mit tesz az Atya, amíg fia neki hatát fordítva, romlott életet élve tékozlja el vagyonát? Hízlalja azt a tulkot, amit hazatérésekor az örömnünnepen vágatott le.” Így van ez ma is. Minden elveszett lelelket ezzel a szeretettel vár haza a Teremtő, a mennyei Atya.

Éppen ez az agapé-empátia hiányzott az otthonma-

radt fiúból, amikor Atyja szemére veti tékozló testvére iránt bőkezű, pazarló szeretetét. Apja igyekszik kivezetni ebből a kegyelemhiányos állapotból fakadó keserűségből (Zsid 12,1523) az agapé-empátia felé, s ezt mondja neki,

„Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied. Vigadnod és örülnöd kellene, hogy ez a te testvéred meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.” (Lk 15,31-32).

A Jób 6,14-24

Jób 6,14 A szerencsétlent barátjától részvét illeti meg, még ha elhagyja is a Mindenhatónak félelmét. (Károli szerint erre az együttérző, a másik helyzetébe magát beleélni kész baráti szeretetre, részvételre, jóakaratra, jóságra és kegyelemre van szüksége a szenvedőnek. Még akkor is, ha szenvedése abból következett, hogy figyelmen kívül hagyta az Urat. Aki meglátogat egy ilyen szenvedőt, tegye ezzel az agapé-empátiából fakadó kegyelemmel és jóakarattal szívében. Az ilyen típusú igaz részvétet is az agapé-empátia teszi megélhetővé.

Mindezeket Urunk drága szavaival foglalja össze,

Lk 10,27 Ő pedig így válaszolt, "Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint magadat."

23. Zsid 12,15 Ügyeljete arra, hogy senki se hajoljon el Isten kegyelmétől, hogy a keserűségnek a gyökere felnövekedve kárt ne okozzon, és sokakat meg ne fertőzzön.

24. Jób 6,14 Baráti szeretetre van szüksége a szenvedőnek, ha elhagyta is a Mindenható félelmét. (RÚF)

Jób 6,14 A szerencsétlent barátjától részvét illeti meg, még ha elhagyja is a Mindenhatónak félelmét. (Károli)

LXX, Jób 6,14 ἀπειπατο με ελεος (könyörület, irgalom) επισκοπή (meglátogatás) δε κυριου υπερειδεν (elnéz, figyelmen kívül hagy) με (engem) „szeretetre”; „részvét”,

H2617 תִּפְּחַ (hesed), 1) szeretet, jóakarát, jóindulat, jóság vki iránt; 2) kegy, kegyelem, G1656 τό ελεος, -ους (to eleosz, -usz), 1) könyörület, irgalom, szánalom; 2) irgalmasság

G1984 ἡ ἐπισκοπή, -ης (hé episzkopé, -ész), 1) látogatás, meglátogatás; 2) felügyelet, hivatal, tiszttség, püspökség

„elhagyta”, G5237 ὑπεριδών (hüperidón), 1) elnéz vmit; 2) figyelmen kívül hagy; 3) szemet huny vmi felett

19. Lk 15,21 A fiú ekkor így szólt hozzá, Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened, és nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek.

20. Lk 15,22 Az apa viszont ezt mondta szolgálóinak, Hozzatok ki hamar a legszebb ruhát, és adjátok reá, húzzatok gyűrűt a kezére, és sarut a lábára!

21. Lk 15,23 Azután hozzátok a hízott borjút, és vágjátok le! Együnk, és vigadjunk,

22. Péld 20,21 Az előre kikövetelt örökségen végül is nem lesz áldás.

Pappné Major Krisztina

A KÖTŐDÉS SZEREPE A KISISKOLÁSOK HITÉLETI NEVELÉSÉBEN

1. A hitéleti nevelés keretei és a téma jelentősége

Az intézményi hitéleti nevelés köznyelvben használt kifejezése a „hittan”. A gyerekek vagy az egyházhoz tartozó istentiszteleti helyre (templom, gyülekezeti terem, imaház) vagy az iskolai tanórák keretében járnak hittanra, a hittanos tanárnéni vagy tiszteletes bácsi, néni stb. vezetésével tanulnak. A kifejezés nem igazán előnyös, ugyanis a hitet nem lehet megtanítani, csak a hitvallási tételeket, gyakorlatokat. A hit átadásának, továbbadásának viszont lehet nagyszerű eszköze. Az állami fenntartású iskolákban a 2013/2014. tanévtől új tantárgyként, felmenő rendszerben került bevezetésre az etika/hit- és erkölcstan tantárgy. A különböző fele-

kezetek saját hatáskörben szervezhették meg a hittan oktatást, az egyház által megbízott oktatóval, lelkésszel. A Magyarországon működő általános iskolákban 2015 szeptemberétől a diákoknak lehetősége van a kötelező hit- és erkölcstan oktatás keretében a Baptista hit- és erkölcstan óra választására, bibliaismeret tanulására is.

2. Miért lett kulcskérdés a kötődés?

Baptista gyülekezetben felnőve gyerekként részese, „tárgya” voltam a gyülekezeti hitoktatásnak, amit akkoriban „vasárnapi iskola” néven tartottak minden vasárnap délelőtt az istentisztelet egy bizonyos szakaszában. Fiatal koromban kapcsolódtam be tanítóként ezekbe a foglalkozásokba, először az óvodás csoportba. 20 évesen

„Az Organikus Pedagógia gyökerei a 20. századi reformpedagógiai mozgalmakhoz kapcsolódnak, mint amilyen a Montessori-, a Steiner- vagy a Freinet-féle iskolák voltak.”

lettem lelkészfeleség, és szinte automatikusan bevontak az aktuális gyülekezetünkben a gyerekek tanításába. Később, amikor az iskolában is lehetett választani a hit- és erkölcsstan óra keretében baptista hittant, amit következetesen bibliaismeret órának nevezünk, gyülekezetéhez tartozó gyerekekkel foglalkozhattam nagyon kis létszámú csoportban. Nagy változást hozott a 2017-es év, amikor egy baptista fenntartású iskolában kezdtem el dolgozni hitoktatóként. A többnyire hátrányos helyzetű gyerekek vagy református hittanra vagy bibliaismeret órára járnak. A bibliaismeretes csoportjaim többsége 10 fő fölötti létszámú, és a gyerekeknek semmilyen gyülekezettel, Bibliával, hitérettel kapcsolatos előzetes ismeretük, tapasztalatuk, gyakorlatuk nincsen. Isten nevét jóformán csak trágár szavak összefüggésében hallották. Úgy mond nulláról lehetett indulni, vagy még inkább mínuszról. Ezek a körülmények nagyon újszerűek voltak számomra a korábbi tapasztalataimhoz képest, nagy nehézséget okoztak, és arra ösztönöztek, hogy a megszokott eszközeimet lecseréljem. Azt figyeltem meg, hogy a sokféle nehezítő körülmény között az egyik az, hogy a hitoktatók (ideértve magamon kívül a hitoktató kollégáimat is) a hét egyik napján felbukkanunk, bemegyünk az órára, aztán csejtenés után eltűnünk. Legközelebb egy hét elteltével találkozunk a gyerek és a hitoktató. Így szinte semmilyen kapcsolata nincsen a gyerekekkel, minden héten az elejéről kell kezdeni a kapcsolat kiépítését, a figyelem és fegyelem megtartását. Ebben az időszakban erősödött meg bennem az a meggyőződés, hogy kapcsolat, kötődés nélkül néhány információt talán megtaníthatok, de a Biblia igazságait, Krisztus szeretetét átadni nem fogom tudni. Esetemben sokat segített, hogy egy idő után nem csak óraadóként voltam jelen az iskolában, hanem a délutáni foglalkozásokon, napköziben is a gyerekek között lehettem. Ez új lehetőségeket nyitott meg a bibliaismeret órákkal kapcsolatban is. Az Organikus Pedagógia szemlélete megerősítette bennem azt a gondolatot, hogy a hitre nevelés és a kötődés kapcsolatával foglalkozni kell és be kell vonni a pedagógia eszköztárába.

3. Az Organikus Pedagógia kerete

A 21. század oktatásának egyik legnagyobb kihívása, hogy miként tudja összeegyeztetni a tudásközvetítés intézményesített formáit az ember természetes fejlődési folyamataival. A mai iskolarendszer gyakran merev,

teljesítményorientált és uniformizált, miközben a gyermekek sokféle képességgel, érdeklődéssel és élettempóval érkeznek az iskolába. Az **Organikus Pedagógia** erre a problémára kínál választ: az emberi fejlődést nem mechanikus, hanem **élő, önszabályozó rendszerként** értelmezi, és a nevelés célját az egyéni kibontakozásban látja (Nagy, 2017). Az organikus szemlélet nem pusztán módszertani újítás, hanem **komplex pedagógiai filozófia**, amely az oktatást visszavezeti az élethez, a kapcsolatokhoz és a személyes fejlődés természetes ritmusához. A nevelés így nem külső elvárások betöltését szolgálja, hanem a belső erők kibontakoztatását.

Az Organikus Pedagógia gyökerei a 20. századi **reformpedagógiai mozgalmakhoz** kapcsolódnak, mint amilyen a Montessori-, a Steiner- vagy a Freinet-féle iskolák voltak. E mozgalmak közös vonása, hogy a gyermek egyéni fejlődési útját és belső motivációját helyezték előtérbe (Bábosik, 2004). Az „organikus” jelző az élő szervezet természetes fejlődésére utal: minden gyermekben megvan az önfejlődésre való belső késztetés, a pedagógus feladata ennek kibontakozását segíteni (Kőrösné Mikis, 2020). Az Organikus Pedagógia középpontjában a **gyermek, mint egész lény** áll. Testi, lelki, értelmi és erkölcsi dimenziói egymástól elválaszthatatlanok. Ezért az iskola feladata nem csak az ismeretátadás, hanem a teljes ember formálása is, aki harmóniában él önmagával, társaival és a világgal.

A szemlélet négy alapelve különösen fontos:

- ◆ **Életközpontság** – a tanulás az életből indul ki, és az életre készít fel.
- ◆ **Gyermekeközpontság** – a pedagógia a gyermek egyéni szükségleteihez alkalmazkodik.
- ◆ **Egész-szemlélet** – a fejlődés testi, lelki és szellemi egységben zajlik.
- ◆ **Közösségi tanulás** – a tanulás kapcsolatokban, együttműködésben történik (Kozma, 2018).

Az organikus szemléletben a tanár szerepe gyökeresen eltér a hagyományos modelltől. Nem a tudás kizárólagos birtokosa, hanem **mentor és kísérő**, aki biztonságos, inspiráló környezetet teremt, és segíti a gyermeket saját útjának megtalálásában. A tanulás így nem külső kényszer, hanem **belső igény** – a gyermek természetes kíváncsiságából fakadó, örömteli folyamat (Rogers, 2004).

Az Organikus Pedagógia szerint a tanulás hatékonyabb, ha az **érzelmi biztonság** és a **kapcsolati harmóni**

„Az Organikus Pedagógia abban is különbözik más pedagógiai rendszerektől, hogy az életkori sajátosságokon túlmenően kimondottan erősen épít a bizalomra, a nevelési kötődésekre, a nevelt gyerek vagy felnőtt eredetiségére, és a személyiség belső mozgásaira támaszkodik.”

nia adott. A tanár-diák viszony ezért partneri és bizalmi jellegű: az együttműködésre, nem az alá-fölérendeltségre épül (Karácsony, 1942). Ugyanakkor a pedagógus maga is „nevelt nevelő”, aki tekintélyé, követendő példává válik a gyerekek számára. A gyermek fejlődése nem szűkíthető le tantárgyi tudásra, hiszen az ember komplex lény. Az Organikus Pedagógia az oktatás mellett hangsúlyozza a **nevelés** jelentőségét is: a jellem, az erkölcsi érzék, az önismeret és az empátia fejlesztését. A közösségi tanulás során a gyermek megtapasztalja az együttműködést, az elfogadást és a felelősségvállalást – mindez az erkölcsi nevelés természetes terepe. (Vekerdy, 2019) Az Organikus Pedagógia abban is különbözik más pedagógiai rendszerektől, hogy az életkori sajátosságokon túlmenően kimondottan erősen épít a bizalomra, a nevelési kötődésekre, a nevelt gyerek vagy felnőtt eredetiségére, és a személyiség belső mozgásaira támaszkodik. Ez a szemlélet az érzelmi intelligencia bevonását tekinti az egyik legfontosabb tényezőnek. Nagyon erős belső szabadságot tud adni a nevelőnek és a neveltnak egyaránt. Nem recepteket ad, nem szabályokat fektet le, hanem a belső érlelés útját mutatja meg. Ezen túl nagyon fontos, hogy egyértelműen a keresztény alapokra és értékrendre épít. (Hujbert, 2019)

4. Keresztény alapok és az „organikus kerék” értékei

Az Organikus Pedagógia szemléletének gyökere **Josef Kentenich** (1885–1968), a Schönstatt Mozgalom alapítójának nevelésfilozófiája. Kentenich 58 évig dolgozott nevelőként. Munkássága során azt kutatta, hogy hogyan lehet valóban erős, jókedvűen és szabadon szolgáló embert nevelni. Pedagógiájának középpontjában az „**organikus gondolkodás és életfelfogás**” áll, amely szerint az ember élő, egységes, kapcsolatokban fejlődő lény (Kentenich, 1993). Kentenich hangsúlyozta, hogy az élet különböző területei – a hit, a család, a kultúra és a nevelés – nem választhatók el egymástól. Az ember csak akkor fejlődik harmonikusan, ha ezek között **organikus egység** jön létre. Megfogalmazása szerint „A nevelés legmélyebb értelemben semmi más, mint az élet szolgálata.” (Uzsalyné, 2010) Erre a keresztény értékekere alapozott pedagógiai gondolkodásra épül az Organikus Pedagógia. A nevelés lényege nem a formálás, hanem a **növekedés segítése**. Kentenich nevelésének három fő elve – a **szabadságra, személyességre és kö-**

zösségre nevelés. A nevelő „**atyai kísérő**”, aki szeretettel és bizalommal vezeti a gyermeket (Kentenich, 1988). Az organikus pedagógus **mentorként, segítő szerepével** támogatja a tanuló önálló kibontakozását.

Az Organikus Pedagógia rendszere 5 alapérték köré rendeződik, amelyek, mint egy gördülő kerék 5 küllője, mozgásba lendítik és a kiteljesedés felé segítik a személyiséget. Ezek a vezérgondolatok, küllők: a **bizalom**, a **kötődés**, a **szövetség**, az **eszmény** és az **lélekmozgás**. Ezek együtt segítik a gyermek egészséges fejlődését, érzelmi intelligenciájának növekedését. A szemlélet szerint a gyermek fejlődése és tanulása csak akkor bontakozhat ki természetes módon, ha **biztonságos érzelmi kapcsolatok** veszik körül. A kötődés nemcsak biológiai vagy pszichológiai szükséglet, hanem a **személyiség fejlődésének alapfeltétele**. A gyermek a korai életszakaszokban a szülőkhöz, majd a pedagógushoz és társaihoz fűződő kapcsolatain keresztül tanulja meg a világ biztonságát. Ez az érzelmi biztonság teremti meg a **tanulás belső motivációját**: ha a gyermek érzi, hogy elfogadják és szeretik, mer kísérletezni, hibázni és fejlődni. (Uzsalyné, 2025) Az Organikus Pedagógia ezért a nevelés elsődleges célját nem az ismeretátadásban, hanem a **bizalom és kötődés megteremtésében** látja. A pedagógus szerepe itt különösen fontos: ő az, aki „érzelmi talajt” biztosít, amelyre a gyermek fejlődése épülhet. A szeretetteljes, figyelmes és elfogadó pedagógiai kapcsolat „**életadó közegként**” működik – ahogyan Kőrösné Mikis Márta írja, „a kötődés az organikus növekedés melege, amely nélkül az élet nem sarjad” (Kőrösné Mikis, 2020, 45. o.). A kötődés az organikus szemléletben tehát nem csupán érzelmi viszony, hanem **pedagógiai erőforrás**: a biztonságos kapcsolat teszi lehetővé a szabadság, az önállóság és a kreativitás kibontakozását. A kötődésre

„Ha a kötődés rendben van, minden más a helyére kerül.”

épülő nevelésben a gyermek nem félelemből, hanem **kapcsolatból és bizalomból tanul** – ez teszi az oktatást valóban emberivé.

5. Pedagógiai alap és hitéleti „hitelességi feltétel”

Az Organikus Pedagógia szerint a **kötődés** az egész nevelési folyamat alapja és feltétele. A gyermek akkor képes fejlődni, tanulni, együttműködni és kibontakozni, ha **biztonságos, szeretettel teli, érzelmileg megbízható kapcsolat** veszi körül. A kötődés nem „ragaszkodás”, hanem olyan élő kapcsolat, amelyben a gyermek megtapasztalja, hogy elfogadják, értik és kísérik. Ez a kapcsolat teremti meg azt a stabil belső teret, amelyből később önállóság, önbizalom, felelősség és valódi szabadság fakadhat. Az ember kapcsolatból és kapcsolódásra születik, és arra, hogy a kapcsolatokon keresztül fejlődjön. A gyermek idegrendszere nem önmagában, hanem kapcsolatokban szerveződik. A biztonságos kötődés olyan érzelmi-idegrendszeri háttér, amely: csökkenti a szorongást, elősegíti a rugalmasságot, kiváltja a belső motivációt, és lehetővé teszi a tanulásért felelős agyi területek aktiválódását. A gyermek akkor tud figyelni, új dolgokat elsajátítani, szabályokat érteni vagy akár teljesítményt nyújtani, ha érzelmileg biztonságban érzi magát. Kötődés nélkül nincs valódi tanulás – csak túlélési üzemmód vagy kényszeres megfelelés. A kötődés nem azt jelenti, hogy a gyermek „hozzánk tapad”, vagy hogy minden igényét azonnal kielégítjük. Sokkal inkább élő, kölcsönös kapcsolat, amelyben a gyermek megtapasztalja, hogy jelen vagyunk, hogy figyelünk rá, hogy értjük őt, hogy elfogadjuk akkor is, amikor nehéz vagy hibázik, és hogy vezetjük őt, amikor erre van szüksége. Ez a fajta kapcsolat nem gyengéd engedelem, hanem stabil, megbízható, szeretetteljes iránytű. A kötődés „kétpólusú”: a melegség és a vezetés együttes megjelenése adja az érzelmi biztonságot. A gyermek akkor fogadja el a felnőtt iránymutatását, ha kötődik hozzá. Ez a „bizalmi híd” az, ami lehetővé teszi, hogy a felnőtt valóban nevelni tudjon. Amikor a kötődés gyenge, a gyermek sokszor nem a felnőttre figyel, hanem kortársaihoz igazodik, vagy saját túlélési mechanizmusai irányítják. Erős kötődés esetén viszont a gyermek természetesen követi a szülő/ pedagógus iránymutatását, mert kapcsolat által vezethető. A nevelés tehát kapcsolati minőség. Maga a kapcsolat nevel.

Gyakorlati tévhit, hogy a kötődés gátolja az önállóságot, viszont éppen ellenkezőleg, megteremti annak alapját. A gyermek akkor lesz később szabad, kezdeményező, kitartó és felelős, ha korán megtapasztalhatta a biztonságos kötődést, amelyben nem kellett a szeretetért küzdenie vagy teljesítménnyel kivívnia azt. A „biztos bázis” szerepe itt jelenik meg: a gyermek úgy mer útnak indulni, kockázatot vállalni, próbálkozni, ha tudja, hogy van hova visszatérnie. A kötődés tehát nem korlátoz, hanem felszabadít. Ez a családban születik meg és fejlődik, de az óvodában, iskolában is létrejöhet. A pedagógus, nevelő szerepe ezért kiemelkedő, mert ő is egy olyan személy, aki felé a gyermek kötődni fog. A kérdés az, hogy ez biztonságot adó, megalapozó, vagy éppen bizonytalan, kiszámíthatatlan lesz-e. A kötődés ott épül, ahol a pedagógus jelenléte figyelmes, empátikus, érzelmileg elérhető, következetes és hiteles. Ez a fajta kapcsolódás nem kerül több időbe, mint a rideg, távolságtartó nevelés, de teljesen másfajta eredményekhez vezet. A kötődés olyan élő kapcsolat, amelyben a gyermek otthon érezheti magát: szeretve, értve, vezetve és elfogadva.

Ha a kötődés rendben van, minden más a helyére kerül. Ha sérül, a nevelés minden területe nehezebbé válik. Az Organikus Pedagógia ezért a nevelés egyik legfontosabb pilléréként tekint a kötődés minőségére. A kötődő kapcsolat fejleszthető, nevelhető. Ehhez érzelmileg is jelen kell lenni, nem csak fizikailag. Gyakorlati módon ez úgy nyilvánulhat meg, hogy amikor a gyermek megszólít, megállunk egy pillanatra, felé fordulunk, szemkontaktust teremtünk. A rövid mikrokapcsolatok is erősen építik a kötődést: egy mosoly, egy érintés, egy odafordulás. A „hallom, amit mondasz” vagy „veled

„A gyermek belülről követi azt a felnőttet, akire felnézhet, és akit szeret.”

vagyok” üzenete nem a szavakból, hanem a figyelemből áll össze. A kiszámíthatóság és következetesség szintén fontos eleme a kötődés kialakulásának. Ha a gyermek „rosszul viselkedik”, mindig érdemes feltenni a kérdést: Milyen szükséglet állhat mögötte? Elfáradt? Éhezik? Bizonytalan? Kapcsolódást keres? A kötődés alapú válasz: „Előbb kapcsolódok, aztán irányítok.” Például: „Látom, nagyon dühös vagy. Itt vagyok. Először megnyugszunk, utána megnézzük, hogyan oldjuk meg.” A gyermek akkor fogadja el a határt, ha érzi a felnőtt jóindulatát és jelenlétét. Ezért mindig a kapcsolódás az első, utána a megértés és a vezetés, irányítás. A „vezető jelenlét” azt jelenti, hogy a felnőtt nyugodt, magabiztos, irányt mutat, nem szorong a gyermek reakcióitól, és nem akar erőből érvényt szerezni. A gyermek belülről követi azt a felnőttet, akire felnézhet, és akit szeret. A kötődés egyik kulcsa: **„Az érzés mindig rendben van, a viselkedést viszont terelni lehet.”** Például: „Értem, hogy mérges vagy. Dühös lehetsz, de nem üthetsz.” „Látom, szomorú vagy. Gyere, ülj mellém!” Az elfogadás nyitja meg a gyermeket a nevelésre. A nevelőnek számtalan lehetősége nyílik egy nap során **mikro-kötődéseket építeni. Ilyen pár másodperces** kapcsolódási módok: a név szerinti megszólítás, egy rövid vállérrintés, közös nevetés, apró közös titkok, a gyermek érdeklődésére való rákérdezés. Ezek észrevétlenül táplálják a kötődést. A gyermek idegrendszere a felnőtt idegrendszeréhez hangolódik. Ezért fontos, hogy a felnőtt maradjon higgadt, stabil, kiszámítható, ne a gyermek érzelmi viharára reagáljon, hanem forrásként jelenjen meg. A „nyugodt felnőtt” az egyik legerősebb kötődést építő tényező. A kötődésalapú pedagógia egyik leggyakoribb üzenete az, hogy a **kapcsolat mindig fontosabb, mint a probléma.**

Először a kapcsolatot őrizzük meg, a probléma utána könnyebben megoldódik.

A kötődés nem egyszeri gesztus, hanem **folyamatos kapcsolati jelenlét**. Ha sérült, akkor is építhető, ha nehéz, akkor is erősíthető. A gyerekek – még a kamaszok is – meglepően gyorsan reagálnak arra, ha a felnőtt elkezd melegebben, türelmesebben, hitelesebben kapcsolódni.

A nevelés az emberi élet egyik legősibb és legfontosabb folyamata. Nem korlátozódik az otthon és az iskolák falai közé, hiszen **minden emberi kapcsolatban és közösségben jelen van**. A nevelés célja, hogy segítse az egyént abban, hogy megtalálja helyét a világban, és képessé váljon önmaga kibontakoztatására. E folyamat azonban nem elszigetelten zajlik: különböző **színterek**en, azaz élettereken és közösségekben valósul meg, amelyek mind más-más módon hatnak a személyiség fejlődésére. Egy régi mondás szerint egy gyermek felneveléséhez egy egész falu kell. Ennek értelmében az egyes színtereket nem lehet, de legalább is nem érdemes elválasztani egymástól. A kisajátítás vagy a nevelés felelősségének egymásra hárítása szintén nem szolgálja a gyermek fejlődését.

A hitéleti nevelés olyan nevelési-oktatási folyamat, amelynek célja, hogy a gyermekek, fiatalok vagy felnőttek megismerjék, megértsék és életükben gyakorolják egy vallási közösség hitét, értékeit és erkölcsi normáit. Ez egyszerre jelenti vallási ismeretek átadását, erkölcsi-etikai nevelést, közösségi életbe való bevonást és a személyes lelki fejlődés támogatását. A hitéleti nevelés az évszázadok során elérő módon, eltérő intenzitással, de folyamatosan zajlott a történelem minden korszakában. A Biblia első könyveiben is olvashatunk arról, hogy Isten feladatként bízta a szülőkre, hogy adják tovább a gyermekeiknek azt a tudást, azokat a tapasztalatokat, amiket az Istennel való járás során győzelemként átéltek, vagy amit vereségként elszenvedtek a Tőle való elfordulás miatt. pl.

„Tanítsátok meg ezeket a fiaitoknak is, beszélj róluk, ha otthon vagy, és ha úton jársz, ha lefekszel, és ha felkelsz” (5Móz 11,19)

Az Újszövetség is sok útmutatást és jótanácsot, illetve jó és rossz példákat tartalmaz a családi élettel és a gyermekneveléssel kapcsolatban. Timóteus apja sokistenhívő görög volt, anyja és naganyja az egyistenhitre nevelték. Pál apostol név szerint is megemlíkezik róluk: „Eszembe jutott ugyanis a benned élő képmutatás nélküli

„Rövid távon úgy tűnik, hogy a külső tekintély megtartására épülő módszer az oktatásban hatékony, de hosszú távon biztosan nem.”

hit, amely először nagyanyádban, Lóiszbán és anyádban, Eunikében lakott, de meg vagyok győződve arról, hogy benned is megvan” (2Tim 1,5)

Akárcsak a nevelés, a hitéleti nevelés elsődleges színtere a család. Legalábbis annak kellene lennie. A mai társadalom jelentős része vallásosnak mondja magát, de a hitélet és az erre való nevelés kimaradt a hétköznapi életből, a családi életből. Talán az egyházi ünnepek környékén maradt meg legtovább, de szomorú tény, hogy már sok felnőtt sem tudja megmondani, hogy miért munkaszüneti nap a nagypéntek, húsvét, pünkösd, és a karácsony sem arról szól, amiről szólnia kellene. A keresztény, hitüket gyakorló családok életében is nagyon eltérő módon jelenik meg a hitéleti nevelés, viszont örömteli, hogy még van ilyen. A gyülekezeteknek, egyházi közösségeknek nagy felelőssége és lehetősége, hogy tanítsa a fiatal szülőket, hogy a családok hétköznapi, rohanó életében hogyan lehet természetes, akár indirekt módon hitre is nevelni a gyermekeket. Itt is elengedhetetlen tényező, hogy nevelt nevelőre van szükség.

A jelenlegi törvényi feltételek mellett az intézményi hitéleti nevelés megkezdődhet már a bölcsődében vagy az óvodában is. Az iskolai keretek között választható hitoktatás új lehetőségeket nyitott ezen a területen.

6. Következmények a gyakorlatban

Az Organikus Pedagógia jelmondata, tömör összefoglalása szerint a nevelés az élet szolgálata. Nem ismeret átadása, nem egy módszer. Éppen ezért nagyon fontos a nevelő személye, személyisége, kisugárzása, és az a légkör, amit meg tud teremteni a jelenlétével. Ahhoz, hogy hatással tudjon lenni a gyermekekre, formálni tudjon, el kell jutnia az érzelmi háléhoz. A nevelő egyszerre életadó, a törvényhozó, jóságos hatalom képviselője. Olyan személy, aki mellett biztonságban érezheti magát a nevelt, aki bizalommal tekint rá, aki elfogadja és szereti, de a hibái ellenére is további kihívások elé állítja és bízika a fejlődésében, a pozitív irányú változásában. Ezt hatékonyan és hosszú távon csak a tekintéllyel rendelkező személyiség tudja megtenni. A tekintély napjainkban már alig létezik automatikus módon. A belső tekintély kimunkálásához munkára van szükség. A szeretetben megnyilvánuló erő, a hitelesség és a bizalom megélésével válhat a nevelő olyan személlyé, aki az élet növekedését, a rábízottak fejlődését elő tudja

mozdítani. (Uzsálné, 2013)

A nevelő személyiségének és az általa képviselt értékeknek a szerepe a hitéleti nevelésben még hatványozottabban jön elő. Itt az üzenet, amit át szeretnénk adni, az túlmutat számokon, tényeken, felsorolásokon, eseményeken. A Teremtő Isten irántunk való szeretetét és ebből fakadó nagy tervét szeretnénk bemutatni. A gyerekek a nevelő személyén és példáján keresztül fogják megérteni Isten jellemét, akaratát. Sok bibliai igazság hull a porba, amikor a nevelő részéről nem tapasztalják a szeretetet, az elfogadást, a hitelességet. Megváltónk kötődni szeretne hozzánk, kapcsolatban lenni velünk, az életünk része lenni. Az iskolai hitéleti nevelés során ezt kell megtapasztaltatnia a gyermekeknek is. Kötődés hiányában hiteltelenné válik az üzenet, amit át szeretnénk adni, és hiába a nevelés lehetősége, egy újabb kárba vesztett óra lesz csak.

Napjainkban is elterjedt nézet, hogy a tanításhoz, tanuláshoz fegyelemre van szükség, ezt pedig csak kellő távolságtartással lehet elérni. Ha túl közel engedjük magunkhoz a tanulókat, akkor csorbulni fog a tekintély. Ez a nézet teljes ellentéte annak, amit az Organikus Pedagógia tanít, és amit személyesen megtapasztaltam. Gyermekkoromban a hitéleti nevelés a családban és a gyülekezetben zajlott. A gyülekezeti gyermekfoglalkozások abban az időben szigorú szabályok, elvárások mentén valósultak meg. Minden olyan dolog hiányzott, amire gyermekként és most felnőttként vágytam volna. A bizalom, a kötődés, az odafigyelés teljes hiánya, a feszült légkör miatt alig vártam, hogy „megszabaduljak” belőle. Ennek teljes ellentéte volt a családi nevelés. A szüleim életmódja, hiteles hívő élete, édesapám krisztusi jelleme meghatározó volt az istenképem kialakulásában. Isten számomra egy szerető Édesatyja, akihez bizalommal fordulhatok minden élethelyzetben, aki nem vet el akkor sem, ha hibázok, aki Lelke által a mindennapjaim része, társa.

Mivel fiatalon megtapasztaltam ezt a kettősséget, nem volt kérdés számomra, hogy melyik utat válasszam, amikor felnőttként lehetőségem volt hatással lenni gyerekekre családban, gyülekezetben vagy munkahelyen. Iskolai környezetben módomban volt megfigyelni, hogy hogyan működik egyik-másik módszer, hozzáállás. Rövid távon úgy tűnik, hogy a külső tekintély megtartására épülő módszer az oktatásban hatékony, de hosszú távon biztosan nem. A nevelésben és a hitéleti

„A hitéleti nevelés nem valósítható meg a szószék magasságából, távolságából, hanem le kell jönni a gyerekek közé, az ő világukba.”

nevelésben különösen nem. A kötődésre, bizalomra építő nevelő lassabb eredményre számíthat, de formáló hatását tekintve ez értékesebb. Iskolai hitoktatóként az első időszakban nehézséget okozott a fegyelmezés. Irigykedve néztem a kollégákat, hogy bezzeg rá hallgatnak a gyerekek. Folyamatosan erősödött bennem a gondolat, vágy, hogy több időt töltsék a rám bízottakkal, legyenek közös élményeink, rutinjaink. Mivel szeretek kapcsolódni a gyerekekhez és időt is kaptam hozzá, így fokozatosan fejlődött a kapcsolatunk és az órák minősége is. Meggyőződése, hogy ha Mózes életének eseményeit nem is fogja tudni sorba rendezni, fiatal felnőttként emlékezhet majd arra, hogy volt valaki, aki úgy beszélt Jézusról, mint akit ismert, és aki akkor is szeretettel fordult felé, amikor nem érdemelte volna. Ennek apró csírait már néha láthatom. Vannak olyan korábbi „tanítványaim”, akikkel felső tagozatban már nem bibliaismeret óra keretében találkoztam, beszélgettem, de a kapcsolat, a kötődés megmaradt, és tudják, hogy nyári szünetben és középiskolásként is megkereshetnek örömeikkel, nehézségeikkel.

A „gyerekeink” sokszor bizonytalan kötődéssel, szeretethiánnyal érkeznek az iskolába. Ők még jobban észreveszik, hogy ki hogyan viszonyul hozzájuk. Egy köszönés, egy rövid érdeklődés a napja felől, egy kis bátorítás, egy pozitív megjegyzés a frizurájával, öltözkézével kapcsolatban kis dolognak tűnik, de a gyerekek számára nagy jelentőséggel bír. Egy első kislány szünetben, a hitoktatóval való találkozás, megölelés közben azt mondta: „Te vagy a kedvenc hittanos tanár-ném! Az óvodában a másik tanárnéni volt, de ő most nem köszön nekem, hiába köszönök neki.” Az egyik osztály tanító nénije rendszeresen olvas áhítatos könyvből,

szünetekben, szabadidőben dalokat, meséket hallgat a gyerekekkel, a délutános pedig az udvaron az övével körjátékokat játszik. Ezek után a kettes sorban való séta is teljesen más képet mutat, más a hangulat a tanteremben, és az egymás közötti konfliktus is kevesebb. Amikor hittanóra után a gyerekek azzal az örömmel távoznak a teremből, hogy „ma nem tanultunk semmit, csak beszélgettünk”, akkor nevelőként lehet tudni, hogy valami nagyon jó, értékes dolog történt. A hitéleti nevelés nem valósítható meg a szószék magasságából, távolságából, hanem le kell jönni a gyerekek közé, az ő világukba. Ezért nagy kincs az olyan lelki nevelő, lelkipásztor, aki tud játszani a gyerekekkel, aki időt szán a velük való beszélgetésre, és együtt keresik a megoldásokat a nehezebb helyzetekben. Ezek után másképpen hallgatják a bibliai történeteket is, és másképp viszonyulnak a hit igazságaihoz is. A kisiskolás kor rövid, de ebben az időben még nyitottabbak az Isten dolgai iránt. Mivel a nagy összefüggéseket nem látják még át, az érzelmekre, benyomásokra építenek. Ha a hitoktató közelében jól érzi magát a gyerek, akkor a tőle hallottakra is pozitívan fog reagálni.

Az elvetett mag nem hoz gyorsan gyümölcsöt, de idővel biztosan beérik. A gyermek egész lényét, helyzetét szem előtt tartva érdemes és lehet csak a fejlődés útján vezetni. A gyerekek hamar észreveszik, hogy ki hogyan viszonyul hozzájuk, ki az, aki szereti őket. Ezt érdemes szem előtt tartani minden nevelőnek.

A kötődő nevelés ugyanakkor járhat fájdalommal is. Az első tanulóval néhány találkozás után bizalmas kapcsolatba kerültünk. Nemsokára kiderült, hogy heteken belül külföldi örökbefogadó szülőkhöz fog kerülni. Rövid idő adatott, hogy átadhassak neki valami maradandót. Ez a helyzet is rámutat, hogy a saját lehetőségünk, erőnk véges, csakis Isten oltalmában, kegyelmében bízhatunk, és az időt, amit kapunk, bölcsen kell kihasználni.

A Bibliában a már hivatkozott Ó- és Újszövetségi részek mellett és azok között kiemelten a bölcsességirodalom foglalkozik a legtöbbet a családdal és közösségekkel, kapcsolatokkal. Meggyőződése, hogy a gyermekneveléshez különösen is releváns Salamonnak az alábbi tanácsa:

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.” (Péld 22,6)

Ennek az irányelvnek kell meghatároznia a mai ne-

„A hitéleti nevelés iskolai szintű lehetősége nagy ajándék napjainkban, amivel jól kell élni.”

velők gondolkodását és gyakorlatát is.

A hitéleti nevelésben sok kiemelkedő, pozitív példát találhatunk, olyan nevelőket, akiktől lehet és érdemes tanulni. Rájuk nagy tisztelettel emlékeznek a tanítványaik, azok, akik maradandó hatásokkal, értékkel gazdagodtak. Mellettük sajnálatos módon találkozhatunk olyan negatív példákkal is, akik nyomán nem az élet fakadt.

Viszont legnagyobb példánk Jézus lehet. Amikor elhívta a tanítványokat, akkor nem egy elit csapatot válogatott össze. Különböző élethelyzetekből, tapasztalatokból érkező emberek voltak a legközelebbi követői, akik eltérő habitussal rendelkeztek. Maga mellé vette őket, és a hétköznapi események, tapasztalatok közben tanította őket. Időt töltött velük, ami lehetőséget adott a tanítványoknak a formálódásra, rácsodálkozásra, kérdések, kételyek megfogalmazására. Jézus sok, életből vett példával, példázattal tanított, de szeretettel igazította helyre és nyesegette a félrement, rosszul sikerült dolgokat. Türelmesen elviselte az értetlenkedést, a kishitűséget, de látta a kiteljesedést, a növekedés lehetőségét. Az igazi nevelő sem tehet másként. A mérce magas, de magasztos célt elérni másként nem lehet.

A gyerekek, a kisiskolások is vágnak arra, hogy olyan személyt lássanak maguk előtt, akit követni lehet. Ennek a vágya egyébként minden emberben születése óta benne van. Viszont nagyon nem mindegy, hogy a gyerekek hol és kiben találják meg azt a példaképet, akit követni fognak. Ha azt szeretnénk, hogy a gyermekeink Jézus követőivé legyenek, akkor a nevelőnek Jézus követőjeként Rá kell mutatnia, Őt kell bemutatnia. Azt az elfogadást, szeretetet, a kapcsolatban maradás lehetőségét, amit Ő kínál számunkra.

A hitéleti nevelés iskolai szintű lehetősége nagy ajándék napjainkban, amivel jól kell élni. Az erkölcsi, kapcsolati krízisekkel küszködő, kötődéshiányos társadalmunkban a hitéleti nevelés lehet egy olyan szikra, amely lángra lobbanva segít felragyogtatni és meglátatni azokat az értékeket, amelyek a Biblia tanításaiból származnak. Ezek adtak erőt már elődeinknek is a nehéz időszakokban, terhelt korszakokban az emberség megélésére. Sőt, a hitéleti nevelés még ennél többet is képes elvégezni: segít megélni az isteni gyermek mivoltunkat, amely az örökkévalóságban teljesedik majd ki.

Felhasznált irodalom

- ◆ Bábosik I, (2004): *Nevelélmélet* Osiris Kiadó, Budapest.
- ◆ Hujbert István: *Az organikus pedagógia lehet a kulcs a neveléshez*
- ◆ <https://vasarnap.hu/2019/03/25/az-organikus-pedagogia-lehet-a-kulcs-a-neveleshez/>
- ◆ Karácsony S, (1942): *Embernevelés Református Egyetemi Nyomda, Budapest.*
- ◆ Kentenich, J (1988): *Pedagógiai írások I–II* Schönsandt Verlag, Vallendar.
- ◆ Kozma T, (2018): *Pedagógiai gondolkodás a 21. században* Gondolat Kiadó, Budapest.
- ◆ Kőrösné Mikis M, (2020): *Az organikus pedagógia alapelvei és gyakorlata* Kapocs Kiadó, Budapest.
- ◆ Nagy J, (2017): *Nevelés és fejlesztés: Az emberi fejlődés pedagógiája* Mozaik Kiadó, Szeged.
- ◆ Paszternákné Tóth J, (szerk.) (2025): *„A kedvenc óráim a héten” Segédanyag hitoktatók számára, Általános iskola 1. osztály* Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác.
- ◆ Rogers, C R, (2004): *A tanulás szabadsága* Edge 2000 Kiadó, Budapest.
- ◆ Szent Biblia (2023), ford. Károli Gáspár, Veritas Kiadó, Budapest
- ◆ Uzsálné Pécsi R, (2010): *A nevelés az élet szolgálata 1. Kulcs a muzsikához* Kiadó, Pécs.
- ◆ Uzsálné Pécsi R, (2011): *A nevelés az élet szolgálata 2. Kulcs a muzsikához* Kiadó, Pécs.
- ◆ Uzsálné Pécsi R, (2013): *A nevelés az élet szolgálata 5. Kulcs a muzsikához* Kiadó, Pécs.
- ◆ Vekerdy T, (2019): *A gyerek iskolába megy – másként* Kulcslyuk Kiadó, Budapest.

Tóth Sándor

HÓPEHELY GENERÁCIÓ

A társadalmi polarizáció és individualizáció egyre nagyobb hullámokat verő konfliktusokban ölt testet. E feszültségek jelentkeznek az egyéni, családi, közösségi, gyülekezeti és társadalmi kapcsolati színtereken egyaránt. Az árkok szakadékokká nőnek és e jelenséget értelmesen szemlélőt elfogja a szorongás. Mi áll a folyamatok mögött? Hogyan váltunk ilyené? A válasz természetesen az ember olya hamar és gyorsan bűnre, önzésre hajlamos természetében keresendő. De vannak-e konkrétan megfogalmazható és azonosítható okok? Ezek közül egyet, egy igen jellemzőt tekintsünk most át. Remélhetőleg az alábbi sorok segítenek nem csak azonosítani, de orvosolni is a problémát.

„Kopp Mária¹ orvos, pszichológus professzorasszony mondta, hogy Európát nem a harmadik világháborútól, hanem a semmittevésben felnövő, saját kontrollálatlan vágyainak odavetett generációktól félti. Sajnos felnőtt egy olyan generáció, amelynek egy részét nem lehet feladatokkal terhelni, mert unja, és mindjárt továbbáll. Ezek a fiatalok, mivel kitartó munkát sem az iskolában, sem az életben nem végeztek, nem is tudnak maguknak parancsolni, más véleményét elfogadni még kevésbé, így a házasságban, családi életben, de a munkahelyen is nagyon sok kudarccal találkozva megkeserednek.”²

Ezt a napjainkra már a felnőtt társadalom részévé lett

generációt nevezik „hópehely” generációnak, melyről több tanulmány is megjelent az elmúlt években. Maga a jelenség nem kis család és lelkigondozói kihívást támaszt a lelkipásztorok, lelkimunkások és a közösségeket formálni, építeni igyekvő, felelősséggel rendelkező vezetők számára. A professzorasszony meglátásait a pedagógusok, munkáltatók és lelkészek egyaránt visszaigazolják, akik egyben keresik is az utat, e generáció társadalmi, munkahelyi és közösségi szocializációjának elősegítéséhez.

„Az ifjúságkutatók gyors egymásutánban írják le azokat a tulajdonság és attitűdcsoportokat, amelyek az egymás után következő nemzedékek jellemzésére használnak.

1. Kopp Mária (Budapest, 1942. január 14. – Budapest, 2012. április 3.) magyar orvos, pszichológus, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese, a Semmelweis Egyetem-MTA „Mentális Egészségtudományok” társult kutatócsoportjának vezetője volt. A pszichológiai tudományok akadémiai doktora.

2. Forrás: Magvetés, 2018. XXVI. évf

3. „A kifejezés 2016 elején vált ismertté az Egyesült Királyságban, miután Claire Fox, az Institute of Ideas igazgatója az I Find That Offensive című könyvében használta egy olyan fiatal generációhoz, akiket "könnyen megsértődnek és vékony bőrűeknek (azaz túlérzékenyek)" nevez." (forrás: <https://www.theguardian.com/science/2016/nov/28/snowflake-insult-disdain-young-people> - 2026.03.25.)

„A kifejezést azokra a fiatalokra használják, akik a 2010-es években érték el felnőttkor határát, s akik kevésbé rugalmasak, mint az előttük járó nemzedékek.”

Divatja van ezeket a modelleket generációs tulajdonságokként kezelni⁴: baby boomer, X⁵, Y⁶, Z⁷, millenárisok (az 1980 és 2000 között születettek⁸), ezeket a szavak ma már közszójon forognak. Legutóbb a hópehely generáció (generation snowflake) fogalma robbant be a közgondolkodásba.⁹

De kiket nevezünk „hópehely”-nek?

„A kifejezést azokra a fiatalokra használják, akik a 2010-es években érték el felnőttkor határát, s akik kevésbé rugalmasak, mint az előttük járó nemzedékek. Érzelmileg sérülékenyebbek, érzékenyebbek és sebezhetőbbek. Nehezebben birkóznak meg az élet kihívásaival, az őket ért kritika feldolgozásával, az övékétől eltérő véleményekkel. Biológiai és jogi szempontból felnőttek, érzelmileg azonban nem tudják átlépni a kamaszkor és a felnőttkor küszöbét. Sokan közülük mentális problémákkal küszködnek, mert nem készültek fel kellően a felnőttkor kihívásaira. Soraikból többen számolnak be depresszióról, az egyetemi vizsgák elviselhetetlen terheiről, magas körükben az öngyilkossági hajlam. S valóban, az angol statisztikák¹⁰ szerint a mentálhigi-

énés betegségben szenvedő egyetemi hallgatók száma négy év alatt 132 százalékkal nőtt.¹¹”

Az igencsak szemléletes „hópehely” kifejezés annyit tesz, hogy valaki amellett, hogy teljesen egyedinek és megismételhetetlennek gondolja magát, öntudatos, és nagyon is tisztában van a jogaival, egy kifejezetten érzékeny, jellemzően túlérzékeny személyiséggel rendelkezik, ami a legapróbb sértés, vagy megjegyzés hatására „elolvad”.¹²

Sajnos a következmény sem maradt el. Sokasodó lelki deformitással találkozunk az intézményekben, de a helyi közösségekben, gyülekezetekben is.

„A fiatalok körében egyre gyakoribbak a mentális zavarok. 2021/22-ben a 18 és 24 év közötti fiatalok 34 százaléka számolt be mentális zavar, például depresszió, szorongás vagy bipoláris zavar tüneteiről. Ez az arány 2000-ben még csak 24 százalék volt. Ennek eredményeként 2021-22-ben több mint félmillió 18-24 éves fiatalnak írtak fel antidepresszánt.¹³”

Kritikusaik véleménye

„Keményebb kritikusaik¹⁴ egocentrizmusukat¹⁵, önmagukkal kapcsolatos elfogultságukat, narcizmusukat („ME ME ME – generation”, azaz nekem/engem generáció) emelik ki, továbbá az „always online létet”, ami miatt zéró gyakorlatiassággal és élettapasztalattal rendelkeznek. Erős jogtudatosság él bennük, bírálók szerint ez azonban nem párosul a felelősség iránti érzéssel. Hiányzik belőlük a kritikai gondolkodás, híján vannak a vitához és konfliktusok kezeléséhez szükséges kompetenciáknak. A kritika lényegi eleme, hogy ez az elkényeztetett generáció szívesen tetszeleg az áldozat szerepében.¹⁶”

4. „Társadalmunk társadalmi generációkra bontható, olyan emberekre, akiknek közös helyük van a történelemben, közös életélmény, hozzáállásukat és viselkedésüket a világuk erői alakítják. Ezek a generációk adnak neveket.” (Forrás: <https://www.bruceonpolitics.com/2016/06/29/generation-snowflake-memes/> - 2026.03.25.)

5. 1965–1980-ban született generáció, akiket digitális bevándorlók első hullámaiként neveznek, akik teherbírásiukról ismertek.

6. 1981-1996-ban született generáció, akiket millenárisnak is neveznek, mivel a 2000-es években léptek a felnőtt korba. Az Internetet készségi szinten kezelik, mivel már tanulmányaiknak is szerves része volt, aminek következtében technológia függők és kritikusak a hagyományos munkahelyi struktúrákkal szemben.

7. 1997-2010-ben született generáció, akiket digitális bennszülötteknek is neveznek, mivel az okostelefon gyermekkoruktól kezdve része életüknek. A mellett, hogy türelmetlenek és öntörvényűek, ugyanakkor rendkívül kreatívak is.

8. 2010-2025-ben születetteket, alfa generációnak nevezik. Ők az Y generáció gyermekei és a Z generáció testvérei. kisgyermekkoruktól kezdve digitális környezetben nevelkednek. Ennek következtében készségi szinten használják a technológiát, ugyanakkor jellemző rájuk a vizualitás és a széles látókör.

9. Forrás: <https://barankovics.hu/a-hopehely-generacio-es-ami-mogotte-van/> - 2021.11.21.

10. <https://www.politics.co.uk/comment-analysis/2016/05/19/review-i-find-that-offensive-by-claire-fox/> - 2026.03.25.

11. Ibid.

12. https://unilife.hu/szabadon/20210726-magadra-immersz-olvadozo-hopelyhek-avagy-a-tulerzekenyseg-generacioja.html?utm_source=zaol.hu&utm_medium=referral&utm_campaign=brandingbox_unilife - 2022.05.13.

13. <https://www.pharmindex-online.hu/pszichiatra/hirek-cikkek/a-fiatalok-rosszabb-egeszsegugyi-allapotban-vannak-mint-az-idosebbek> - 2026.01.14.

14. <https://www.politics.co.uk/comment-analysis/2016/05/19/review-i-find-that-offensive-by-claire-fox/> - 2026.03.25.

15. A felnőttkorban jellemző deformitás, ami a csecsemők-nél még természetes.

16. <https://barankovics.hu/a-hopehely-generacio-es-ami-mogotte-van/> - 2021.11.21.

„A gyógymód forrása a Szentírás emberképe és az evangélium örökérvényű igazsága, valamint az ebbe gyökerező nevelés, tantás és lelkipozítás.”

E generációhoz tartozók úgy lépnek fel, hogy a világ az ő adósuk, függetlenül attól, hogy ők bármi módon hozzájárulnának annak fejlődéséhez. Nem tanúsítanak tiszteletet, vagy megértést és zsigerien láznak a tekintély ellen. Mivel jó körülmények között nőttek fel, nem ismerik a nehézség fogalmát, pontosabban azt nagyon alacsony szinten élik meg (pl. gyors, vagy lassú a net). Jellemző rájuk a szélsőségekbe menő politikai korrektség¹⁷, valamint az áldozat szerep, mely alapállásból kiindulva másokat hibáztatnak, s magukat felmentik. A történelem legelkényeztetettebb generációjának is nevezik őket, melyből kifolyólag távol áll tőlük, hogy igazán segítsenek a rászorulóknak. Ennek következtében nő körükben a munkanélküliek száma is, főként Nyugat-Európában.¹⁸

A többezer éves bölcsesség az egoista, önző, másokat fel és kihasználni gyorsan kész lelkületet a piócaéhoz hasonlítja, ami a gazdatestből amennyi vért csak képes kiszív. Erre rugalmas, befogadni kész teste alkalmassá is teszi.

A piócának két lánya van: add ide, add ide! Ez a három nem lakik jól, sőt négy nem mondja, hogy elég: A holtak hazája és a meddő asszony, a föld, mely sohasem telik el vízzel és a tűz, mely nem mondja, hogy elég. (Péld 30:15-16)

E sorok fellélegzést is eredményezhetnek és segítenek a „gyógymód” megtalálásában is, melynek forrása a Szentírás emberképe és az evangélium örökérvényű igazsága, valamint az ebbe gyökerező nevelés, tantás és lelkipozítás.

Tanítsd a gyermeket az ő útjának módja szerint; még mikor megvénhedik is, el nem távozik attól. (Péld 22:6)

Védelmeszőik véleménye

„Védelmeszőik már magát a „hópehely”¹⁹ kifejezést is sértőnek tekintik, abszurdnak tartva, hogy az elneve-

zéssel egy egész generációt stigmatizálnak. Ők arra hivatkoznak, hogy ez a nemzedék nagyobb nyomás alatt van, mint elődeik. A gazdasági bizonytalanság idején élnek, anélkül, hogy garantáltan hozzáférhetnének a megfizethető lakhatáshoz, az ingyenes oktatáshoz és a tisztességes munkaerőpiachoz, amelyet az előttük álló generációk élveznek. „Önmagukban a hópehelyek pillésűek, de mindjárt más a történet, ha a sok hópehely összefogva hóvihart kavar... akkor az emberek el fognak ámulni”. Nathasa Devon a Guardian hasábjain²⁰ például úgy vélekedik, hogy a nevelésszerűség helyett csodálni kellene őket, mert szembe mernek szállni a modern társadalmak visszasszágaival, a fogyasztói társadalommal, olyan rejtett előítéleteket vesznek észre, ami fölött a felnőtt társadalom elsiklik. Viselkedésük válasza az idősebb generáció rasszizmusára és szexizmusára.”

A Szentírás keresztyén, pontosabban a Krisztus tanítványa jellemét tekintve világos tanítást ad számunkra, ami segít a bűn-deformitást felismerni és a megtérés útján kezelni is. Felmenteni így nincs jogunk senkit, aki nem e szerint él, viszont a háttérének megismerése a megértését, együttérzést segíti elő. Az isteni szeretet-empátia a gyógymód megtalálásának és a gyógyulás munkálásának elengedhetetlen feltétele.

Ők is a mi gyermekeink

„Hogyan nőhetett fel egy olyan generáció, amely képtelen a világ kemény realitásaival szembenézni? – teszi fel a kérdést a téma kapcsán számos szerző, s ami nem mellékes: hogyan fognak megbirkózni életük kihívásaival? Claire Fox: I Find that Offensive²¹ című könyvében a választ a fejlett nyugati országok „patologikus” kulturális jelenségei terén keresi. Úgy véli, már a szülők generációja is eddig soha nem látott kényelemben és biztonságban nőtt fel. Túlreagálják az alapértékként kezelt biztonságigényt, gyermekeik felnevelkedéséhez az anyagi feltételeken túl igyekeztek megadni a legteljesebb pszichológiai biztonságot is: arra nevelték őket, hogy különlegesek,

17. „A politikai korrektség az, amikor valaki úgy gondolja, hogy a véleménye egy témáról helyes, és te tévedsz. Megpróbálják másokra erőltetni a nézetüket hamis erkölcsi érvekkel. Egyben a szólásszabadság korlátozását is eredményezi.” (Forrás: <https://www.bruceonpolitics.com/2015/03/26/political-correctness-is-for-idiots/> - 2026.03.25.)

18. <https://www.bruceonpolitics.com/2016/06/29/generation-snowflake-memes/> - 2026.03.25.

19. <https://www.theguardian.com/science/2016/nov/28/snowflake-insult-disdain-young-people> - 2026.03.26.

20. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/13/young-people-passion-fairer-world-namby-pamby-generation> - 2025.03.25.

21. Ezt sértőnek tartom címmel, 2016-ban kiadott, majd 2018-ban „I STILL Find that Offensive”, még mindig sértőnek tartom címmel jelent meg a második kiadás. (lásd. <https://www.amazon.com/STILL-Find-That-Offensive-Provocations-ebook/dp/B07C35FGV4> - 2026.03.25.)

„Fontos, hogy maradjunk velük »kapcsolatban«, mert csakis így van esély arra, hogy jó irányba befolyásoljuk a »hópehely« generációhoz tartozó fiatalokat.”

egyediek, szeretniük kell és védeniük kell önmagukat. Ezt támogatták a jóléti állam gyermekvédelmi intézményei is. Mindkét szereplő mindent megtett, hogy kiküszöböljék a rizikó faktorokat a gyermekek életéből, tisztaság-, egészség és biztonságmánia vette őket körül. Így nem volt lehetőségük merésznek lenni, kockáztatni, szembenézni kisebb-nagyobb veszélyekkel, s ami a fontosabb: ezekből tapasztalatokat szerezni saját maguk számára. A fent említett másik szerző Frank Füredi ezt a jelenséget kockázatkörű kultúrának nevezte el. Fox emellett kiemelte a „zaklatás ellenes iparág” felelősségét is – melynek érdeke, hogy kiterjessze a megfélemlítő viselkedés fogalmát, és eltúlozza a megfélemlítés, zaklatás, sértő szavak pszichológiai hatásait. Mindez arra „tanította” meg a hópehely generáció tagjait, hogy az élet minden jelenségét, a gyermekkor egyébként normális konfliktusait a zaklatás prizmáján keresztül szemléljék, hogy katasztrófaaként kezeljék a nehézségeket. A fogyasztói társadalomban a „mert megérdemlem” kultúráját magukévá tevő szülők, hiperszenzitív, az önbecsülés túlhangsúlyozásával egocentrikus, narcisztikus²² gyermekeket neveltek.²³

22. A narcizmus beképzeltség, hiúság, önhiúság vagy egyszerűen az önzés személyiségvonása. (<https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rcizmus> - 2022.05.13.)

Narkisszosz (görög betűkkel Νάρκισσος) görög mitológiai alak. Képhiszosz folyamisten és Leiriopé boiótiai nimfa fia, aki Boiótiában és Thesziában vadászott. Születésekor megjósolta neki Teiresziasz, hogy csak akkor érheti meg az öregkort, ha nem ismeri meg önmagát. Ez a látszólag önmagának ellentmondó jóslat valóra is vált.

Narkisszosz szép szál ifjúvá serdült, akibe sok nimfa beleszeretett, ő viszont mindet elutasította (közöttük volt Ekhó is). Az egyik nimfa azonban nem törődött bele kikoszorázásába, s Nemeszisz istennőnek, a bosszúállás istennőjének tett panaszt. Nemeszisz meg is hallgatta és teljesítette a kívánságot.

Narkisszosz vadászat közben egy folyó partjára ért, és mivel inni akart, belenézett a folyótükröbe. Ekkor megpillantotta önmagát és azon nyomban magába szeretett. Egész nap ott maradt és hasztalan próbálta magához ölelni tükröképét. Így ugyanazt a kint élte át, amit a nimfák, amikor nem kaphatták meg. Reggelre Narkisszosz helyén az odasiető nimfák már csak néhány sárga szirmú virágot, narciszt találtak. A narciszt azóta is az önimádat jelképe, mivel magának a virágnak a szirma is egy kicsit önmaga felé hajlik. (Ezért nem illik narciszt vinni vendégségbe.) (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Narkisszosz> - 2022.05.13.)

23. <https://barankovics.hu/a-hopehely-generacio-es-amimogotte-van/> - 2021.11.21.

Milyen következményekkel szembesülünk?

„A munkaerő-piacon tetten érhető a felkészülés az új generáció befogadására, ami többek között azért jelenthet problémát, mert a hópehelyek rossz intergenerációs kommunikációs képességekkel rendelkeznek²⁴. Életük eddigi szakaszában eddig csak saját kortársaikkal álltak kapcsolatban a neten, bezárva magukat saját információ buborékiakba. Frank Füredi egyik közelmúltbeli extrém példája az angol hivatásos hadsereg hópehelyekre szabott PR anyaga, amelyben a hadsereget egy mindenféle háttérű ember számára nyitott, „biztonságos hely”-ként mutatják be, ahol végső soron még az sem baj, ha sírva fakad a katona.

Az új nemzedék megérkezése azonban leginkább a fejlett országok felsőoktatásának viszonyait módosította. Olyan körülmények között, amikor az egyetemek rangsorának kialakításakor egyre nagyobb hangsúlyt kap a hallgatók intézményről alkotott véleménye, az egyetemek oktatási feladataik ellátásán túl igyekeznek minél inkább hallgatóbarát szervezeti kultúrát kialakítani. Ennek része a digitális nemzedék egymást követő generációinak az igényeihez való igazodás.²⁵

„Füredi professzor alapállásukat a szabadság-biztonság kompromisszumaként írja le, s alatta azt érti, hogy a sokszínűség és a biztonság értéke alá rendelték a szabadság – köztük a véleménynyilvánítási és az akadémiai szabadság – bizonyos elemeit arra hivatkozva, hogy a szólásszabadságot az elitek a kisebbségek elnyomására használják.²⁶”

A felelősség vállalás és a hosszútávra kitartani képes lelkület elengedhetetlen a családalapításhoz, de a jó értelemben vett „építéshez” is. Legyen az szolgálat, család, vagy karrier területén megélt előmenetel. E generáció sikereit nagy általánosságban az egyik multinacionális cégtől a másikhoz való vándorlással érik el, ami a nagyobb városokban lehetséges. De közöttük nem csak a jól helyezkedni képes, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalokat találjuk meg. Vannak alacsony iskolázottságúak is, akik már a szakma tanulása idején

24. <https://www.dailymail.co.uk/debate/article-4093384/The-maddening-think-Generation-Snowflake-bone-idle-buy-milk.html#ixzz5D9Kq8nm4> - 2026.03.25.

25. <https://barankovics.hu/a-hopehely-generacio-es-amimogotte-van/> - 2021.11.21.

26. <https://barankovics.hu/a-hopehely-generacio-es-amimogotte-van/> - 2021.11.21.

„Ne sajnáld és ne féltsd a gyerekeidet, mert a világ, amelyben fel fognak nőni, nem olyan, mint régen.”

is érdektelen hozzáállást mutatnak. Kulcsfontosságú, hogy sikerül-e kimozdítani őket ebből az önsorsrontó hozzáállásból. Kérdés a korábbi generációk megtalálják-e velük a hangot és szívükhöz az utat? A Szentírásból tudjuk, hogy van egy nyelv, amin mindenki ért. Ez pedig az isteni szeretet, melyet kaphatunk Atyánktól, de bölcsen, a másik valóban javát munkálva tovább is adhatunk. Fontos, hogy maradjunk velük „kapcsolatban”, mert csakis így van esély arra, hogy jó irányba befolyásoljuk a „hópehely” generációhoz tartozó fiatalokat.

Mindenekelőtt az egymás iránti szeretet legyen kitartó bennetek, mert a szeretet sok bűnt elfedez. (1Pt 4:8)

Bátorító szavak

Alex Cravens (Youth Pastor, Russellville First Assembly)²⁷:

„Ne sajnáld a gyerekeidet, mert a világ nem olyan, mint régen” – erőteljes üzenet szülőknek

Szülők, nagyszülők, rokonok száját hagyja el olykor a sóhajtás: milyen világban kell a gyermekeinknek felnőni? Alex Cravens amerikai lekipásztor kemény üzenetet fogalmazott meg ezzel kapcsolatban.

Ne sajnáld és ne féltsd a gyerekeidet, mert a világ, amelyben fel fognak nőni, nem olyan, mint régen. Isten teremtette, és pontosan arra a pillanatra hívta őket, amelyben éppen vannak. Életük nem baleset vagy véletlen. Nevelő őket, hogy megismerjék azt az erőt, amelyben Isten gyermekeiként járhatnak. Nevelő őket Szava tekintélyére. Tanítsd meg őket hitben járni, tudva, hogy Isten irányít. Erősítsd meg őket, hogy tudják, képesek megváltoztatni a világot. Ne arra tanítsd őket, hogy féljenek és csüggedjenek a világ helyzete miatt, hanem arra, hogy reménykedjenek abban, hogy tehetnek ellene. A történelem során minden embert Isten szuverén terve miatt helyeztek abba az időbe, amelyben éltek.

Tudta, hogy Dániel képes kezelni az oroszlánok barlangját.

Tudta, hogy Dávid képes kezelni Góliátot.

Tudta, hogy Eszter képes kezelni Hámánt.

Tudta, hogy Péter képes kezelni az üldöztetést.

Tudja, hogy gyermeked bármilyen kihívással is szem-

besül az életében, kezelni tudja majd. Kifejezetten erre teremtette!

Ne féltsd a gyermekeidet, hanem érezd megtisztelve magad, hogy Isten TÉGED választott ki, hogy nevelőd azt a generációt, amely életünk legnagyobb kihívásaival néz szembe. „Nőj fel” erre a kihívásra. Emeld fel Dánielt, Dávidot, Esztert és Pétert! Isten nem vakarja a fejét azon tűnődve, hogy mit fog kezdeni ezzel a világgal. Van egy hadserege, amelyet azért hoz el, hogy elűzze a sötétséget, és megismerje Őt az egész Föld. Ne hagyj, hogy a félelmed ellopja azt a nagyságot, amelyet Isten beléjük helyezett. Tudom, hogy nehéz elképzelni őket másként, mint a mi édes kisbabáink, és csak meg akarjuk őket védeni mindentől, ami valaha is nehéz lehet nekik, de ezekre az időkre születtek.”

Végül pedig álljon itt egy II. Világháború idején, a Don-kanyarban született levél, amit Vitéz Bányai József m. kir. szakaszvezető írt édesanyjának, 1943. januárban a doni katasztrófa előtt:

„Drága Anyukám!

Nagyon várt válaszlapokat ma kaptam meg kezeimhez. Nagy sokára jött. Ne várjatok most már tőlem levelet és ti se küldjétek...

Az orosz itt valami nagyra készül, mi meg a végsőkhöz kitarunk. Erre esküdtünk meg. Küldtem haza november 14-én 105 pengőt, abból Ágikának vegyetek keszkenőt. Remélem, hogy Pista öcsém derekasan átveszi a helyemet a családban, neki a zsebórámot hagyom örökölni. Neked Anyukám, csak az örökre élő szeretetemet és az utolsó mosolyomat tudom adni. Nagyon szeretlek!

Istentelen hideg van. Itt ülök a géppuskám mellett és a kezem az üres csajkához fagy. Tudom, hogy mire ezt a lapot megkapod, addigra én már nem fázom és elmúlik az éhségem is. Itt halunk meg. Kérlek, hogy ne haragudj rám!

Kezedet csókolja:

Hű fiad: Jóska²⁸

28. A Doni Hősök Emléknepje alkalmából közétéve: <https://www.facebook.com/photo?fbid=1286002520217897&set=a.441671224651035> – 2026.01.14

27. <https://777blog.hu/2022/04/29/ne-sajnald-a-gyerekeidet-mert-a-vilag-nem-olyan-mint-regen-eroteljes-uzenet-szuloznek/> - 2022.05.13.

Jóföldi Endre

RÉGI GYÜLEKEZETEK MEGÚJULÁSA A MAGYARORSZÁGI BAPTISTA EGYHÁZBAN 3.

A cikk a szerző tanulmányának a folytatása. Az előző rész a Szolgatárs 2025/2-es számában található.

„Közületek ki az, akinek száz juha van, és ha egy elveszik belőlük, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy az elveszett után, míg meg nem találja azt?”
Lk 15,4

A magyar baptista gyülekezetek növekedésének statisztikai elemzése 2011-2021 között

Ebben a fejezetben két szempontból vizsgálom meg a Magyarországi Baptista Egyház (MBE) gyülekezeteinek állapotát.

Először is, léteznek-e olyan gyülekezetek, amelyek már revitalizált gyülekezetnek tekinthetők? Azaz, régóta alapított, többgenerációs gyülekezetek, amelyek életük során eljutottak a stagnálás vagy akár az elöregedés szakaszába, de ennek ellenére képesek voltak megújulni, ismét növekedési pályára állni, és ezáltal pozitív tanulságokkal és jó gyakorlatokkal szolgálhatnak más gyülekezetek számára.

Másodszor, szeretném kiemelni azokat a gyülekezeteket, amelyek egyértelműen válságban vannak, de még rendelkeznek elegendő létszámmal és erőforrással a megújuláshoz. Egy másik nagyon hasznos kutatási téma – bár ez a tanulmány nem foglalkozik vele – lehetne annak megvizsgálása, hogy ezen gyülekezetek közül hány rendelkezik az előzőekben tárgyalt betegségek

„(...) meg kell találnunk az esetlegesen létező gyülekezeteket, amelyek pozitív példaként szolgálhatnak más gyülekezetek vezetőinek, akik a revitalizációs erőfeszítések megkezdésén gondolkodnak.”

annyira nagyszámú tünetével, hogy a revitalizációjuk valószínűtlen, és mely gyülekezeteket lehetne elindítani a megújulás útján, akár némi külső segítséggel is.

Megpróbálok válaszolni más fontos kérdésekre is, mint például: Léteznek-e példák revitalizált, megújult gyülekezetekre? Vannak-e olyan gyülekezetek, amelyekről viszonylag nagy bizonyossággal kijelenthető, hogy sikerült visszatérniük a gyülekezeti életciklus növekedési fázisába? Ha igen, hogyan találhatjuk meg őket az adatok alapján? És válaszolni a mellékkérdésre is, hogy rendelkezünk-e a szükséges adatokkal, amelyek segíthetnek a gyülekezetek azonosításában.

Összességében látnunk kell, hogy az MBE taglétszáma gyakorlatilag stagnált 2011 (Gyülekezeti összesített statisztika, 2011) és 2021 (Gyülekezeti összesített statisztika, 2021) között, mindössze 1,3%-kal növekedett 11 év alatt. Semmiképpen sem gondolhatjuk, hogy hátradőlhetünk, mert olyan komoly növekedésben lennénk, melynek részleteit elemezni lehetne, de nem lenne szükséges, mivel nyilvánvaló jeleket mutatna. Azt hiszem, világos, hogy mélyebbre kell ásunk a problémák azonosítása érdekében, és meg kell találnunk az esetlegesen létező gyülekezeteket, amelyek pozitív példaként szolgálhatnak más gyülekezetek vezetőinek, akik a revitalizációs erőfeszítések megkezdésén gondolkodnak.

A SZÜKSÉGES ADATOK GYŰJTÉSÉNEK ÉS ELEMZÉSÉNEK FOLYAMATA

Az MBE statisztikáinak elemzésekor több problémával is szembesültem: hiányos adatok, pontatlan adatok és hiányzó adatok.

1. Hiányos adatok kezelése

Az első probléma az volt, hogy az éves statisztikák mindig hiányosak. Egy adott év adatai soha nem teljesek, nem szerepel bennük az összes gyülekezet. Emiatt, valamint az átmeneti trendek kizárása érdekében, a fejezet címében jelzett 11 éves időszakot (2011–2021) választottam, ami segít kiküszöbölni a fent említett tényezőkből eredő hiányosságokat.

Természetesen ezen időszak kiválasztása is mesterséges, azzal a kitéttel, hogy ezek voltak a legfrissebb elérhető adatok. Ezt abban az értelemben mondom, hogy lehetséges, vannak olyan gyülekezeteink, amelyek az

utolsó néhány évben kezdtek el fordulni és növekedni, de az eredmények az ebben az időkeretben még nem láthatóak. Ilyen példa a péceli gyülekezetünk, melynek lelkészét személyesen ismerem. Vele beszélgettünk arról, hogy náluk a növekedés egy átmeneti visszaeséssel indult, amikor a változások tényével vagy irányával egyet nem értő jelentős számú ember távozott a gyülekezetből.

2. Pontatlan adatok pontosítása

Másodszor, a nem csökkenő gyülekezetek nyers statisztikai adatait pontosítottam, e-mailezés és telefonhívások útján felkeresve a gyülekezetek lelkészeit. Az ilyen kommunikációk során az is kiderült, hogy több gyülekezet esetében a hivatalos, az MBE felé bemutatott statisztika pozitívabb képet fest a valóságnál. Véleményem szerint ez gyakran azt jelzi, hogy fájdalmas – különösen a vezetőknek, mivel joggal érezhetik, hogy nagyobb felelősség terheli őket – szembenézni a hanyatlás tényével, és hajlamosak vagyunk megpróbálni szépíteni a helyzetet.

3. Hiányzó adatok gyűjtése

Harmadszor, olyan adatokat kellett gyűjtenem, amelyek nem szerepeltek az egyházi statisztikában; ezek a hiányzó adatok. Ezeket fontosnak tartottam, mert nélkülük nehéz különbséget tenni aközött, hogy egy gyülekezet költözés vagy nagyszámú gyülekezetváltás miatt növekszik-e, vagy valódi és komoly missziós tevékenység áll a háttérben.

Az adatgyűjtésem során mind a 35 növekvő gyülekezet vezetőjével felvettem a kapcsolatot e-mailben és/vagy telefonon. Ennek során tisztázni tudtam néhány alapvető adatot, és a vizsgált időszakban (2011–2021) a következő kiegészítő adatokat gyűjtöttem be:

- ◆ jelenleg tagként jelen lévő bemenítették száma
- ◆ jelenleg tagként jelen lévő külső megtérők száma
- ◆ kortárs istentiszteleti kultúra (contemporary worship services)
- ◆ kiscsoportok működnek-e a gyülekezetben
- ◆ alapítás éve
- ◆ jelenlegi lelkész neve
- ◆ mióta szolgál a gyülekezetben

Ezekből az adatokból további jellemzőket tudtam kiszámítani, amelyek arra utalnak, hogy a növekedés mekkora része köszönhető belső tényezőknek és az

Gyülekezet	Taglétszám (2021)	Taglétszám (2011)	Taglétszám (2001)	Növekedés / csökkenés (2021 – 2002)
Debrecen, Szappanos utca	350	524	513	-163
Budafoke (BP)	283	310	379	-96
Pécs, Bokor utca	194	223	321	-127
Kiskőrös	194	239	314	-120
Békés	160	320	304	-144
Újpest (BP)	226	262	247	-21
Pécel	185	171	230	-45
Pesterzsébet (BP)	230	290	217	+13
Székesfehérvár	174	203	196	-22
Gyula	211	192	196	+15
Szeged	258	218	191	+67
Ócsa	154	169	186	-32
Kétegyháza	63	116	183	-120
Alsóhegy utca (BP)	108	151	175	-67
József utca (BP)	127	176	172	-42
Méhkerék	120	134	148	-28
Nagyvarsány	82	115	146	-64
Rákoscaba (BP)	182	143	139	+43
Balatonszemes	130	134	137	-7
Békéscaba	62	87	137	-75
Összesen	2958	4177	4531	-1121

1. táblázat A tagság változása a 20 legnagyobb magyarországi baptista gyülekezetben (2002–2021)

gyülekezet egészséges, misszióra fókuszáló működésének. Az egyházi statisztikákban elérhető adatokból és az általam gyűjtött adatokból a következő másodlagos mutatókat számítottam ki:

- ◆ növekedés/csökkenés abszolút értelemben
- ◆ növekedés a gyülekezet 2011-es taglétszámának százalékában
- ◆ a növekedés százalékos aránya a bemeztettek számához viszonyítva: ha ez nagyobb 100 százaléknál, akkor biztosan a növekedés jelentős része nem közvetlen missziós tevékenységből fakad
- ◆ a külső megtérők száma a 2011 óta meglévő tagok százalékában: ez is a gyülekezet missziós jellegére utaló mutató, mert ha alacsony a növekvő gyülekezeteknél, arra kell következtetnünk, hogy ismét valószínűbb, hogy a gyülekezet költözés vagy esetleg a gyülekezetben felnövegyermekek megtérése révén növekszik

Ezen felül a KSH adatbázisában hivatalos önkormányzati adatokat kerestem, hogy lássam, hogyan változott a gyülekezet helyszínéül szolgáló település lakossága ebben az időszakban. Ez azért fontos, mert –

ahogy a csökkenő gyülekezetek problémájánál később részletesebben is kifejttem – Magyarországon, mint sok más országban, az idősebb gyülekezetek általában nehéz helyzetben vannak, súlyos demográfiai és migrációs trendekkel néznek szembe. Összintén szólva, ezek viszonylag jól működő gyülekezeteket is nehéz kihívások elé állíthatnak.

Van-e probléma a Magyarországi Baptista Egyházban?

A gyülekezeti hanyatlás legmegtévesztőbb vonatkozása, hogy a folyamat a legtöbbszor alig észrevehető. Még a legrosszabb folyamatokhoz is hozzá lehet szokni, ahogy a magyar mondás tartja: lassú tűzön a békát is meg lehet főzni (utalva arra, hogy a fokozatos változásokhoz hozzászokunk és nem vesszük észre a veszélyt, amíg késő nem lesz).

A gyülekezeti változások pontosan ilyenek, és minél nagyobb egy gyülekezet, annál inkább. Magyarországon sajnos azzal a ténnyel kell szembenéznünk, hogy nagyobb gyülekezeteink többsége ezen az úton van, vagyis a lassabb vagy gyorsabb hanyatlás útján halad.

„Úgy gondolom, elengedhetetlen, hogy sokkal határozottabban kezdjünk el foglalkozni a gyülekezeti egészség, a növekedés és a vezetés kérdéseivel.”

Az alábbi táblázatban egy a részletesen vizsgálnál hosszabb időszak adatait is feltüntettem. Ezek a 2002-ben legnagyobb taglétszámmal rendelkező 20 magyar baptista gyülekezet adatai (Gyülekezeti összesített statisztika, 2021), (Gyülekezeti összesített statisztika, 2002), és azt mutatják, hogyan változott a taglétszámuk 2021-ig: 1. táblázat az előző oldalon.

Sajnos az összkép rossz. Az akkori húsz legnagyobb gyülekezet közül mindössze négy növekedett azóta. A legnagyobb gyülekezetek teljes taglétszáma 1121 fővel csökkent (4531-ről 2958-ra). A 20 gyülekezetből 16 hanyatlóban van, és összességében a taglétszám 23%-os csökkenését tapasztaljuk ezekben a gyülekezetekben tizenkilenc év alatt, miközben nyolc gyülekezetben a visszaesés meghaladja a 30%-ot.

A helyzetet tovább rontja, hogy a hanyatlás sebessége megkétszereződött az utolsó tizenegy évben (-354 főről -684 főre) a 2002–2011 közötti adatokhoz viszonyítva.

A felismerés hiánya

Pedig ez a fel nem ismerés gyökere. Bár előfordulhatnak hirtelen ugrások a lemorzsolódásban, valójában a legtöbbször nem ez történik. A 20 év alatt bekövetkező 20%-os csökkenés nem tűnik drámainak, ha csak évről évre vizsgáljuk. A veszteség nem egyik napról a másikra történik. Pontosan ez az, ami megnehezíti – mint a lassú lefolyású fizikai betegségek vagy akár az elhízás esetében –, hogy a gyülekezet problémáját korábban, még megoldható szakaszában azonosítsuk.

Ahogy Rainer mondja: „Ritka az a régóta gyülekezeti tag, aki észreveszi a gyülekezetének erózióját. A növekedés gyorsan jöhet, de a hanyatlás általában lassú, észrevehetetlenül lassú. Ez a lassú erózió a hanyatlás legrosszabb típusa a gyülekezetek számára, mert a tagok nem érzik sürgetőnek a változást.” (Rainer, *Autopsy of a Deceased Church: 12 Ways to Keep Yours Alive*, 2014, 12. o.)

Saját tapasztalatom szerint még nehezebb felismerni a problémát, ha a gyülekezet egyébként nagyobb (mondjuk, Magyarországon 100 fő feletti taglétszámmal rendelkezik). Ilyen esetben a tagok hosszú ideig érezhetik úgy, hogy minden rendben halad. Persze, a dolgok már nem úgy mennek, mint régen, de még megvagyunk. Továbbra is el tudják látni a gyülekezeti élet funkcióit, ha nem is túl magas színvonalon, fizetik a lelkeszt – persze nem túl jól –, és a gyülekezet a felszínen működőképes-

nek tűnhet a külső szemlélő számára.

Azonban, ha nincs reprodukció, ha nincs multiplikáció, ha nagyon korlátozott a missziós tevékenység és a megtérők száma, akkor bármekkora is legyen a mérete, ez a gyülekezet már bajban van. Ez akkor is igaz, ha ez számukra nem nyilvánvaló. Mondhatnám, a helyzet talán éppen emiatt még rosszabb, mert nem lesznek tudatában a betegségnek. Enélkül pedig nagyon nehéz azt sugallni, hogy bármilyen terápia vagy változás szükséges lenne.

Nagyon hasonló nehézségek merülnek fel, amikor a problémát gyülekezeti szinten vizsgáljuk, mert ha csak évről évre elemezzük, nagyon nehéz belátni a probléma mértékét. Nehéz észrevenni, hogy egyáltalán növekszünk vagy hanyatlunk-e, és mik a hosszabb távú trendek. Éppen ezért választottam egy elegendően hosszú, 11 éves időkeretet (2011–2021), ami lehetővé teszi a trendek irányának feltárását, még a hiányos statisztikák esetén is: lásd a térképet a következő oldalon.

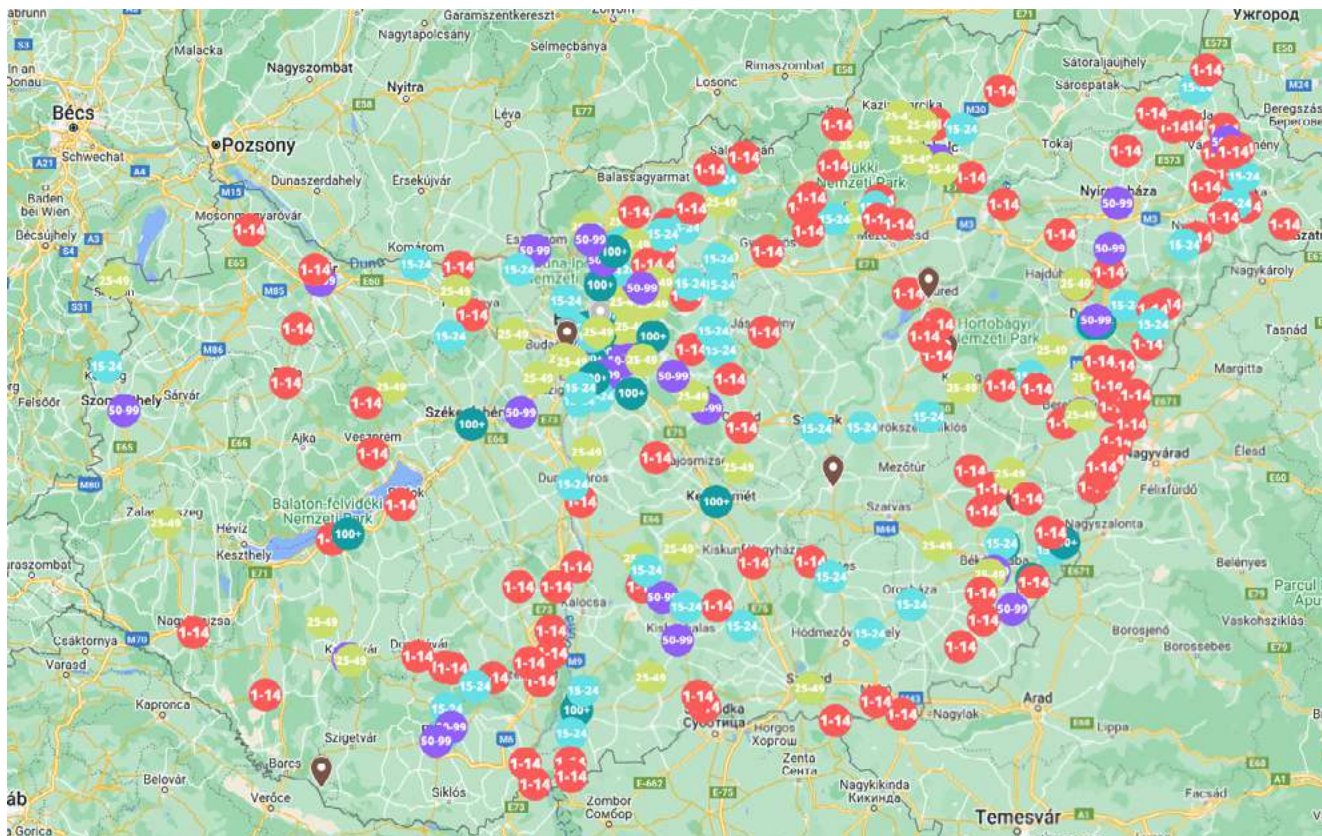
Az MBE gyülekezetei továbbra is számos problémával néznek szembe, amelyek egy része megfigyelhető az előző ábra térképén. Sok a kis gyülekezet (1–14 tag, a piros körök jelzik), mivel 283 gyülekezetünk közül mindössze 107-nek van 25-nél több tagja. A gyülekezetek eloszlása nem egyenletes, messze nem fedi le Magyarországot földrajzilag. Vannak területek, különösen a Dunántúlon, ahol nagyobb településeken továbbra is hiányoznak gyülekezetek.

Úgy gondolom, elengedhetetlen, hogy sokkal határozottabban kezdjünk el foglalkozni a gyülekezeti egészség, a növekedés és a vezetés kérdéseivel, ha komolyan gondoljuk azt, hogy az MBE komolyabb szerepet játszon az evangéliummal való elérésben Magyarországon.

Növekvő gyülekezetek a Magyarországi Baptista Egyházban

Az alábbi táblázat összefoglaló adatokat tartalmaz a legáltalában 10 százalékkal növekvő gyülekezetekről. 2011-ben az MBE-nek 107 olyan gyülekezete volt, melynek taglétszáma meghaladta a 25 főt. Ezek közül mindössze 35 növekedett legalább 1 fővel az elmúlt 11 évben. Csak 29 gyülekezet mutat 10% feletti növekedést, ami 11 év alatt még mindig nagyon mérsékelt emelkedés. Számomra érdekes, hogy ezen gyülekezetek többsége, konkrétan 19 gyülekezet, több mint 30 évvel ezelőtt alakult.

16 gyülekezet mutat 20% feletti növekedést, és ha a

2. ábra A magyarországi baptista gyülekezetek méret szerinti eloszlása

(forrás: https://www.google.com/maps/d/u/o/viewer?mid=1iV_vP1MtGDuC2PmoqaPoSI7UwmhmIMw&ll=47.091675987092785%2C19.541861215197915&z=8)

30% feletti növekedési kritériumot vesszük alapul, már csak 7 gyülekezetet találunk. A 30 évnél régebbi alapítású gyülekezeteket félkövérrel emeltem ki (a fordításban a táblázatban lesz kiemelve).

Ebből a huszonkilenc növekvő gyülekezetből kilencet a rendszerváltás után alapítottak, így az itt vizsgált megújult gyülekezetek közé nem sorolhatók. Az újonnan alapított (ültetett) növekvő gyülekezetek átlagos növekedési rátája 39% volt az elmúlt tizenegy évben, míg a régebben alapított gyülekezetek növekedési rátája ugyanezen időszak alatt sokkal alacsonyabb, 23% volt.

Bár a gyülekezetalapítás nem a szakdolgozatom tárgya, meg kell jegyeznem, hogy ez mindenképpen rávilágít arra a tényre, hogy az újonnan alapított, életképes gyülekezetek képeseknek tűnnek arra, hogy gyorsabban növekedjenek, mint a régebbi gyülekezetek. Természetesen ennek okait is tovább kellene vizsgálni, elég csak arra gondolni, hogy nagyobb valószínűséggel olyan helyeken jönnek létre, amelyek eleve népességükben növekednek és demográfiaiailag is előnyösebb helyzetben vannak.

A gyülekezetalapítás témájához hozzátartozik, hogy 33 gyülekezetet alapítottunk (vagy csatlakozott az MBE-hez 2011 óta). Ezeknek a gyülekezeteknek összesen 843

tagja van, ami az MBE teljes tagságának kevesebb mint 10 százaléka. Fontos látni azt is, hogy nincsenek 100 fő feletti gyülekezetek, és e gyülekezetek közül is csak 4 rendelkezik 40 főnél több taggal. Ezt azért tartottam fontosnak megjegyezni, mert megmutatja, hogy Magyarországon, legalábbis az MBE keretein belül, a gyülekezetalapítás nem tűnik sokkal könnyebb vagy hatékonyabb módjának a gyülekezeti misszióknak. Ez pedig aláhúzza annak fontosságát, hogy az MBE keretein belül továbbra is foglalkozzunk a régi gyülekezetek megújulásának kérdésével, mert kizárólag az új gyülekezetek alapítására összpontosítva nem oldhatjuk meg egyedül a missziós kihívásainkat.

Elmondhatjuk, hogy ezek azok a gyülekezetek, amelyek a gyülekezeti életciklus első két szakaszában vannak, és még növekednek, vagy azért, mert annyira frissen alapították őket, vagy azért, mert sikeresen revitalizálódtak, amikor egy hanyatló, elöregedő szakaszból visszakerültek egy korábbi életciklus-szakaszba.

Stagnáló és elfogyó gyülekezetek a Magyarországi Baptista Egyházban

Sajnos nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy az elmúlt 11 évben a huszonöt főnél nagyobb gyülekeze-

Gyülekezet	Taglét- szám (2021)	Taglét- szám (2011)	Növe- kedés (+/-)	Növe- kedés száza- lékban	Tele- pülés létszá- mának válto- zása	Beme- rítések száma (2011- 2021)	Kí- vülről meg- tértek száma	Kívülről meg- tértek aránya a teljes tagság- ban (2011-2021, %)
Debrecen Trinity	107	54	53	98%	-2%	38	25	23%
Rákoskeresztúr	65	35	30	86%	0%			N/A
Kecskemét	274	184	90	49%	-1%	110	82	30%
Veresegyház	88	60	28	47%	27%	15	8	9%
Budaörs	101	72	29	40%	8%	28	17	17%
Győr	98	72	26	36%	4%	43	20	20%
Szombathely	70	53	17	32%	0%	21	9	13%
Kaposvár – Békevár	90	70	20	29%	-10%	26	16	18%
Debrecen - Új remény	96	75	21	28%	-2%	28	22	23%
Jánoshalma	50	39	11	28%	-9%	16	15	30%
Szigetszentmiklós	110	88	22	25%	19%	19	16	15%
Vác	206	163	43	26%	-2%	68	40	19%
Gödöllő	84	67	17	25%	-3%	17	6	7%
Pécs – Szeretettvár	81	65	16	25%	-7%	27	22	27%
Órbottyán	93	75	18	24%	10%	30	12	13%
Tahitófalu	92	75	17	23%	9%	17	4	4%
Aszód	35	29	6	21%	1%	15	9	26%
Rákoscsaba	170	143	27	19%	0%	26	31	18%
Szeged	258	218	40	18%	-1%	74	50	19%
Pécel	200	171	29	17%	13%	45	24	12%
Miskolc -Szirma	41	35	6	17%	-9%	9	0	N/A
Velence	73	64	9	14%	33%	17	12	16%
Csetény	34	30	4	13%	-6%			N/A
Pestszentimre	78	69	9	13%	1%			N/A
Karcag	36	32	4	13%	-10%	6	6	17%
Bicske	37	33	4	12%	2%			N/A
Verőce	85	76	9	12%	16%	21		N/A
Újfehértó	46	42	4	10%	-7%	16	10	22%
Gyula	211	192	19	10%	-9%	54	20	9%

2. táblázat Növekvő gyülekezetek a Magyarországi Baptista Egyházban, 2011 és 2021

„Ha tehát egy gyülekezet egy csökkenő régióban él, és nem missziós, így nincsenek folyamatos megtérők, akkor még stagnálni sem fog, mert a természetes folyamatok mindenképpen a taglétszám csökkenését fogják eredményezni.”

teink kétharmada hanyatlásban volt. Már ez az adat önmagában is igazolja a szakdolgozatom létjogosultságát. Még ha a 10%-os növekedést tekintjük is jelentősnek, és csak az ennél nagyobb csökkenést vesszük figyelembe, a gyülekezetek több mint fele mutat explicit hanyatlást. Negyvenöt gyülekezet taglétszáma csökkent több mint 20%-kal, és van tizenöt gyülekezet, amely több mint 40%-kal zsugorodott. Az is elgondolkodtató, hogy a 100 fő feletti gyülekezeteink közel 70%-a – amelyekből összesen csak 26 van – szintén hanyatlásban van. Ez körülbelül ugyanaz az arány, amiről Rainer ír (Rainer, *Anatomy of a Revived Church: Seven Findings of How Congregations Avoided Death*, 2019, 16. o.).

Csökkenés (százalék)	Gyülekezetek száma	Összes gyülekezet százaléka
10+	55	53%
20+	45	43%
30+	25	24%
40+	15	15%
50+	6	6%

3. táblázat

Hanyatló gyülekezetek (több mint huszonöt taggal) a Magyarországi Baptista Egyházban 2011–2021 között

Fontos azonban megjegyezni, hogy Magyarország jelenlegi demográfiai és emigrációs helyzetében egy falusi gyülekezetben még a stagnálásnak is egyfajta növekedést kellene jelentenie. Azzal a ténnyel szembe-sülünk, hogy a stagnáláshoz is folyamatos beáramlásra van szükség egy elvándorlással érintett területen lévő gyülekezetben, ami Magyarország nagy részén fennáll.

Magyarország lakossága körülbelül 2,6%-kal csök-kent a 2011–2021 közötti időszakban (KSH 22.1.1.1. A népesség, népmozgalom főbb mutatói, 2023), ami ön-magában nem feltétlenül tűnik drámai változásnak, de elrejtí az azt a tényt, hogy a 19 vármegyéből csak ket-tő – Győr-Moson-Sopron és Pest vármegye (az alábbi táblázatban zölddel kiemelve) – népessége nőtt jelen-tősen (körülbelül 5-6 százalékkal), míg az összes többi vármegye csökkenést mutatott. Sajnos vannak olyan vármegyék az ország más régióiban, ahol a népesség-fogyás akár 10 százalékos is volt ebben a 10 éves idő-szakban (22.1.2.1. A lakónépesség nem, vármegye és régió szerint, január 1, 2023), ami drámai szám. Azért mondom, hogy drámai, mert ez egyúttal a népesség korösszetételének jelentős eltolódását is jelenti, az ak-

tív korúak és a 0–14 évesek arányának nagy mértékű csökkenésével, valamint a nyugdíjkorhatáron túliak arányának jelentős növekedésével, ami természetesen a gyülekezetek életére is igen nagy hatással van. (Lásd a táblázatot a túloldalon.)

Ha tehát egy gyülekezet egy csökkenő régióban él, és nem missziós, így nincsenek folyamatos megtérők, akkor még stagnálni sem fog, mert a természetes folya-matok mindenképpen a taglétszám csökkenését fogják eredményezni, mivel a nagyobb magyar városok gyü-lekezeteiben felnövő fiatalok többsége vagy Budapest-re, vagy kisebb számban, de külföldre költözik, főként munkavállalási céllal. Az ellenkező irányú mozgások – nevezetesen a külföldről vagy Budapestről való visz-zaköltözés – ritkák, és csak az utóbbi 2-3 évben kezdtek el előfordulni.

Országunk népesedési trendjeit tekintve, ezen a téren nem számíthatunk pozitív változásra, és a ha-nyatlás valószínűleg gyorsulni fog, mivel egyre kisebb populációk lépnek a gyermekvállalási korba. Termé-szetesen ez nem egyedi folyamat, hasonló tendenciák zajlanak szinte az összes uniós országban. Ugyanakkor számítani kell arra, hogy Közép-Európa fejletlenebb or-szágaiban, köztük Magyarországon is, ez egyre növekvő kihívást jelent majd, mivel az általános születési ráta csökkenését súlyosbítja a nyugatra irányuló migráció.

Sajnos azt is látnunk kell, hogy a gyülekezeti ha-nyatlás az MBE-n belül sem új probléma. Mészáros (Mészáros, 1995) már az 1995-ös szakdolgozatában is ír a zsugorodó gyülekezetek problémáiról. Az általa vizsgált 27 gyülekezet közül 24-ben folytatódott a tag-létszám csökkenése, némelyikben meglehetősen drámai módon. A Dombóvári gyülekezetnek például 1990-ben 112 tagja volt, és mára gyakorlatilag megszűnt létezni. A 27 gyülekezet közül mindössze három, Tahitótfa-lu, Pécel és Jánoshalma tudta megfordítani a trendet, és a szakdolgozatom növekvő gyülekezetei közé tartoznak. Ezeken a helyeken a gyülekezet lelkésze nagyon komoly vezetésbeli és látásbeli megújuláson keresztül próbálta és próbálja vezetni a gyülekezeteket.

Revitalizált gyülekezetek kiválasztásának kritériumiai

Az adatok összegyűjtése és a másodlagos mutatók kiszá-mítása után a kutatási kérdésem az volt, hogy a növekvő gyülekezetek közül hogyan lehet kiválasztani azokat,

Régió / megye	2011	2021
Budapest	1 733 685	1 723 836
Pest	1 237 561	1 309 802
Közép-Magyarország	2 971 246	3 033 638
Fejér	426 120	418 701
Komárom-Esztergom	311 411	299 772
Veszprém	356 573	341 113
Közép-Dunántúl	1 094 104	1 059 586
Győr-Moson-Sopron	449 967	478 281
Vas	257 688	253 494
Zala	287 043	265 101
Nyugat-Dunántúl	994 698	996 876
Baranya	391 455	356 819
Somogy	317 947	300 945
Tolna	231 183	213 341
Dél-Dunántúl	940 585	871 105
Dunántúl	3 029 387	2 927 567
Borsod-Abaúj-Zemplén	684 793	632 722
Heves	307 985	291 967
Nógrád	201 919	187 574
Észak-Magyarország	1 194 697	1 112 263
Hajdú-Bihar	539 674	526 164
Jász-Nagykun-Szolnok	386 752	363 646
Szabolcs-Szatmár-Bereg	555 496	545 321
Észak-Alföld	1 481 922	1 435 131
Bács-Kiskun	524 841	500 026
Békés	361 802	326 530
Csongrád-Csanád	421 827	395 617
Dél-Alföld	1 308 470	1 222 173
Alföld és Észak	3 985 089	3 769 567
Ország összesen	9 985 722	9 730 772

4. táblázat Magyarország lakossága (22.1.2.1. A lakónépesség nem, vármegye és régió szerint, január 1, 2023.)

amelyek jó példaként és gyakorlatként szolgálhatnak számunkra arra vonatkozóan, hogy milyen működőképes modellek létezhetnek a régebbi gyülekezetek MBE-n belüli revitalizálására.

A következő kiválasztási kritériumok kizárták a további elemzésből a gyülekezetek többségét. Nevezetesen, a vizsgált 25 növekvő gyülekezetből 16 került kiszűrésre, amelyek a rendszerváltás előtt nem alakultak, és bármilyen növekedést mutattak. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a többitől ne lehetne tanulni. Biztos vagyok benne, hogy mindegyik életéből értékes tanulságokat szűrhetnénk le. Például az sem magától értetődő, hogy egy gyülekezet be tudja illeszteni a máshonnan érkező-

ket. Ugyanakkor azokra a területekre akartam fókuszálni, ahol a gyülekezet megújulása a lehető legnagyobb mértékben a gyülekezet missziós tevékenységéhez köthető, és ahol a növekedési ütem fenntarthatónak tűnik.

Az öt kiválasztási kritérium

1. Több mint 33 éve működik: Gyakorlatilag a rendszerváltás (1989) előtt alapították, feltételezhető, hogy szüksége volt revitalizációra. Valójában kiderült, hogy az összes kiválasztott gyülekezet jóval régebbi ennél. 1882 és 1958 között alapultak, így még a legfiatalabb gyülekezet is eléri elméleti életciklusának végét (lásd 1. fejezet a gyülekezeti életciklusról).

2. 2011-ben több mint 30 tagja volt: Kisebb taglétszám esetén egy nagyobb, költözésből származó beáramlás nagyon könnyen torzíthatja a számokat. Bár kétségkívül találhatók jó példák a revitalizációra az ilyen gyülekezetek között is, ezt az okot kizártam az elemzésből.
3. A vizsgált időszakban a gyülekezet taglétszáma legalább 15%-kal növekedett: Egy ilyen hosszú időszak alatt ez természetesen még mindig meglehetősen alacsony növekedési ráta, de sajnos már ez is kiszűri a legtöbb gyülekezetet, így a szűresi kritériumokat ebben az értelemben a magyar valósághoz kellett igazítanom.
4. A gyülekezet taglétszámának legalább 10%-át a vizsgált időszakban külső megtérők tették ki: Ez azt mutatja, hogy a gyülekezet jelentős számú megtérőt ér el a külső környezetből, vagyis jelen van a gyülekezetben a missziós fókusz.
5. A számbeli növekedés a megtérők számának kevesebb, mint 100 százaléka: Ez és az előző kritérium kiszűri azokat a gyülekezeteket, ahol a növekedés jelentős része költözésből és más gyülekezetekből való csatlakozásból származik, és nem a gyülekezetben történt megtérésből. Ez a kritérium kiszűrte Veres-egyház, Szigetszentmiklós és Rákoscaba gyülekezeteit, mivel náluk a növekedést nagymértékben segítik a nem missziós tényezők, mint például a beköltözés.
- Ennek alapján a következő gyülekezetek kerültek kiválasztásra, amelyek a vizsgált időszakban megfeleltek a fenti kritériumok mindegyikének (növekedési ütemük sorrendjében):

Gyülekezet	Alapítás éve	Lelkipásztor	Érkezés éve	Kortárs istentisztelet	Kiscsoportok	Népesség-változás
Kecskemét	1910	Mike Sámuel	2004-	IGEN	IGEN	-1%
Győr	1948	Békési Sándor Nincs lelkipásztor Milánkovics Dániel	2008-2018 2018-2022 2022-	IGEN	IGEN	4%
Kaposvár - Békevár	1931	Jóföldi Endre (presbiter, nem felavatott lelkipásztor)	2007-	IGEN	IGEN	-10%
Jánoshalma	1917	Milánkovics Dániel	2014-2022	IGEN	IGEN	-9%
Vác	1958	Meláth Attila	1991-	HIBRID	IGEN	-2%
Órbottyán	1882	Kotán Béla Sellyei Imre	2001-2017 2018-	HIBRID	IGEN	10%
Szeged	1907	Balogh Barnabás	2009-	HIBRID	IGEN	-1%
Pécel	1892	Uzonyi Barnabás	2012-	IGEN	IGEN	13%

5. táblázat Revitalizált gyülekezetek az MBE-ben (2011-2021)

Pátkai Zsolt

KLÍMAVÁLTOZÁS ÉS GLOBÁLIS FELMELEGEDÉS – MIT TEHET AZ EGYES EMBER?

A Baptista Tudományos Konferencián, 2025.02.22-én elhangzott előadás szerkesztett, bővített változata

Az Európai Bizottság (EB), az Európai Középtávú Időjárás-Előrejelző Központ (ECMWF), valamint az Európai Meteorológiai Műholdak szervezetének (EUMETSAT) közös programjaként üzemel az úgynevezett Copernicus Információs Rendszer. Ez a program ingyenes és nyílt műholdas, valamint egyéb meteorológiai adatokat biztosít az európai polgárok és döntéshozók számára. A Copernicus elemző csapata 2025 elején publikálta, hogy a Föld átlaghőmérséklete 2024-ben haladta meg először a $+1,5^{\circ}\text{C}$ -ot az iparosodás előtti időszakhoz képest. Miért fontos ez az érték? Mert tudományos konszenzus

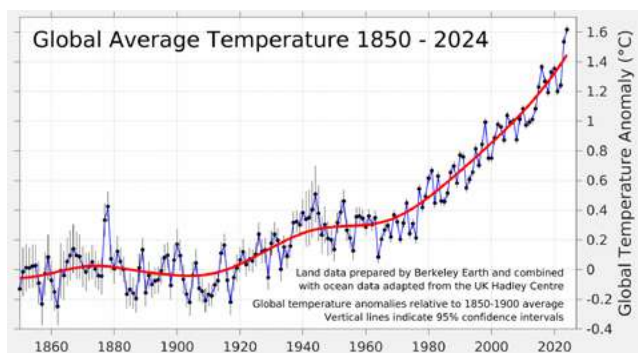
van a tekintetben, hogy amennyiben a következő 1-2 évtizedben jelentősen le tudnánk csökkenteni a világ CO_2 kibocsátását, akkor $+2^{\circ}\text{C}$ -on belül tudjuk tartani a felmelegedés mértékét, azaz stabilizálni tudnánk a klímát. Ellenkező esetben fennáll annak a lehetősége, hogy a melegedés egyfajta öngerjesztő folyamatként még a következő évszázadban is folytatódhat.

Azt tapasztalhattuk az elmúlt években, hogy hónap-ról-hónapra rekordok dőlnek világszerte és Magyarországon egyaránt. Korábban ez ritkább esemény volt. A globális klímaváltozás tehát nem egy időben lineáris

„Amíg a társadalmi, globális szintű válaszok a klímaváltozás megfékezésére irányulnak, addig az egyes emberek szintjén az is fontos lenne, hogy a már bekövetkezett vagy a még bekövetkező változásokhoz adaptálódjunk.”

(egyenletes) folyamat - mint ahogy a meteorológiában alapvetően semmi sem az. A globális felmelegedés mértéke az elmúlt 10 évben hirtelen jelentősen megugrott: amíg 1880 és 2012 között csak 0,9 °C volt, addig 2012 és 2024 között eltelt bő 10 évben már 1,5 °C-ra nőtt (1. ábra).

Jelen írásomban a klímaváltozás témakörében nem a médiában már unalomig lerágott témákat tárgyalom,

1. ábra

mint például a CO₂ kibocsátás csökkentése, a fenntartható fejlődés vagy az egyre növekvő időjárási szélsőségek. Ezek helyett három olyan témakörben vetek fel gondolatébresztőnek szánt javaslatokat, amelyek segíthetnek abban, hogy a klímaváltozás kapcsán mit tehet az egyes ember itt a Kárpát-medencében élve.

Amíg a társadalmi, globális szintű válaszok a klímaváltozás megfékezésére irányulnak, addig az egyes emberek szintjén az is fontos lenne, hogy a már bekövetkezett vagy a még bekövetkező változásokhoz adaptálódjunk. A szó jelentése: alkalmazkodás a megváltozott körülményekhez. Az adaptációnak alapvetően két fajtája létezik: egyéni és fajra jellemző.

A fajra jellemző alkalmazkodás kialakulásához generációk szükségesek. Ilyen például a szürkepettyes araszoló lepkék színének változása. Amikor az ipari forradalom hatására Angliában jelentősen megnőtt a koromszennyezés mértéke, a sötétebb változatok terjedtek el, mert a korommal borított felületeken azok tudtak jobban rejtőzködni, majd pedig a koromszennyezés XX. századi csökkenésével ismét a világosabb egyedek szaporodtak el.

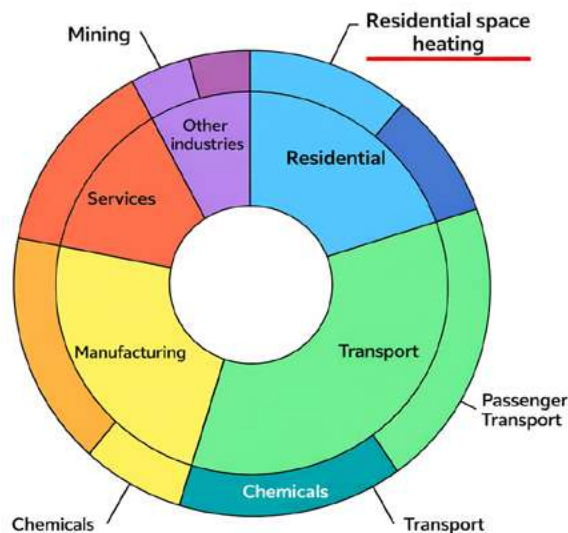
A genetikai adaptációhoz képest az egyéni alkalmazkodási képesség sokkal gyorsabb. A magashegyi hegymászók a csúcstámadás előtt úgynevezett akklimatizációs köröket tesznek a hegyen, amelyek során a vérükben egyre jobban felszaporodnak az oxigént szál-

lító vörösvérsejtek. Így a szervezetük néhány hét alatt alkalmazkodik a magashegyi, oxigénben szegényebb levegőhöz.

Azt tartja a mondás, hogy mindenki söprögessen a saját háza táján, így én is így teszek. Szó szerint értve a mondást, vizsgáljuk meg tehát, hogy ki-k a saját háza táján mit tehet, amivel alkalmazkodik a Kárpát-medence megváltozó klímájához. Ennek kapcsán három témát fogok érinteni: a lakóépületeinket, a kertünket és azt, hogy hogyan közlekedünk.

Nem tévedek nagyot, ha feltételezem, hogy jelen írást olvasók közül senki sem hajléktalan, tehát lakásban, házban él, ráadásul többen valószínűleg saját tulajdonú ingatlanban laknak. Mindenkit érint tehát az a kérdés, hogy hogyan csökkentheti a háza, lakása, albérlete energiafelhasználását. Miért van erre szükség? A Nemzetközi Energiaügynökség adatai azt mutatják, hogy a világ összes energiafelhasználásának 10%-át a lakóépületek fűtésére fordítjuk, a klimatizálásra fordított egyébként jelentős - energia ebben nincs benne (2. ábra).

Ez a 10% nem tűnik soknak, de az átlag az Egyenlítő térségétől a sarkvidékig értendő, márpedig az emberiség túlnyomó része olyan éghajlati viszonyok között él,

2. ábra

ahol nincs szükség fűtésre. Magyarországon bármennyire is elmaradnak a kemény telek az utóbbi években, évtizedben, a fűtési igény még mindig nagyon jelentős.

Közismert tény, hogy a hazai épületek nagy része hőtechnikai szempontból korszerűtlen, pazarló, F-G-H-I-J energiasztályba sorolt. Korszerűtlenek a nyílászárók,

„Az egyre melegebb nyaraknak prózai az oka: a melegedő éghajlat miatt a passzátszél leszálló ága nyáron északabbra kerül.”

elavult és pazarló a gázkazán, netán maga a lakás a kiváló hővezetőként ismert tömör téglából épült, vagy csupán nincs külső hőszigetelés. A KSH adatai szerint Magyarországon az összes felhasznált energia több, mint 30%-át a háztartások használják fel - zömmel a fűtésre. Ez a globális 10% háromszorosa tehát. Az energiafelhasználás abszolút és relatív mértékkel tekintve is egyaránt óriási, ráadásul jellemzően gázzal, fával fűtünk, amely viszont CO₂ kibocsátással jár. Felmerül a kérdés: lehet-e, illetve hogyan lehet mérsékelni a ház, lakás energiaigényét, ezen keresztül pedig CO₂ kibocsátását?

A legkörnyezetbarátabb megoldás nyilván az volna, ha vályogházban lalnánk. A vastag vályogfalak télen kiválóan bent tartják a meleget, nyáron pedig a hűvöset. Vályogházépítő mesterek tapasztalata, hogy egy okosan tájolt, természetes anyagokból készült hőszigeteléssel ellátott, korszerű szellőztető rendszerrel rendelkező 100 nm-es vályogházat egy szezonban alig 10-15 mázsa fával ki lehet fűteni - ellenben egy klasszikus, nem hőszigetelt kádár kockaházhoz ökölszabály alapján 50 mázsa tűzifa is szükséges lehet. A különbség tehát többszörös (3. ábra).

Nyilván nincs mindenkinek lehetősége vályogházat építeni vagy vásárolni. De a meglévő, más építőanyagokból épült házak utólag is elláthatóak hőszigetelés-

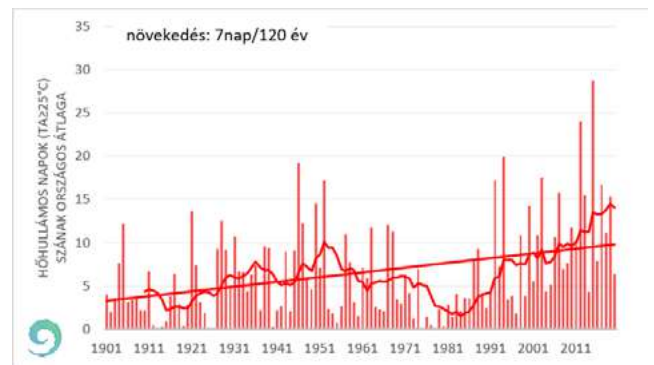
3. ábra

sel - ez természetesen nem olcsó mulatság, ugyanakkor egy jól megválasztott hőszigetelő rendszerrel, korszerű fűtésrendszerrel és nyílászárókkal 50-80 %-kal lehet csökkenteni a fűtési energiaigényt. Talán kevesen gondolnak arra, hogy a hőszigetelés nyáron is hasznos, mert akkor nem a lakás lehűlését, hanem annak felforrósodását lassítja: a kánikulában késleltetve melegszik át az ilyen lakás, de ezt követően is kevesebbet, alacso-

nyabb terhelésen szükséges üzemeltetni a klímát, hogy hűvösen tartsuk a házunkat.

Márpedig egyre jobban és egyre tartósabban át fogunk melegedni a lakásaink, mivel már nem csupán az éghajlati előrejelzések távoli jövőjében szerepel, hanem szinte évről-évre tapasztaljuk, hogy megjelennek a hosszú ideig tartó hőségperiódusok, rendszeressé váltak a 40 fokot elérő csúcshőmérsékletek, de ha csupán a napi középhőmérsékletek alakulását tekintjük, akkor is számottevő a változás (4-5. ábrák).

Az egyre melegebb nyaraknak prózai az oka: a melegedő éghajlat miatt a passzátszél leszálló ága nyáron északabbra kerül. Mivel a sarkvidékeken egyre keve-

4. ábra

Éghajlati indexek értékei 2024 nyáron és ezek sokéves átlagai		
	2024	1991-2020
Nyári nap (Tmax ≥ 25°C)	82	66
Hőség nap (Tmax ≥ 30°C)	53	27
Forró nap (Tmax ≥ 35°C)	14	3
Meleg éjszaka (Tmin ≥ 20°C)	18	4

5. ábra

sebb a hideg levegő, a nyári forró, szubtrópusi légtömeg jobban el tudja árasztani a magasabb földrajzi szélességeket is.

A klíma beszerelése tehát egyre inkább alapvető szükséglet, de szerencsére egyre több a hőszivattyús klíma, amely kevesebb áram felhasználásával képes ugyanakkora hűtő vagy fűtőteltelítményt leadni. Fontos tanulság, hogy az a legolcsóbb energia, amit nem kell felhasználni.

Ide kapcsolódik, és egyben átvezet minket a következő témára - a kertünk - az árnyékolás kérdése. Ezt a szót hallva nem elsősorban redőnyre vagy relaxára kellene gondolni, hanem növényzetre. Győrben végeztek egy kutatást, ahol a teljesen beépített, belvárosi térköves

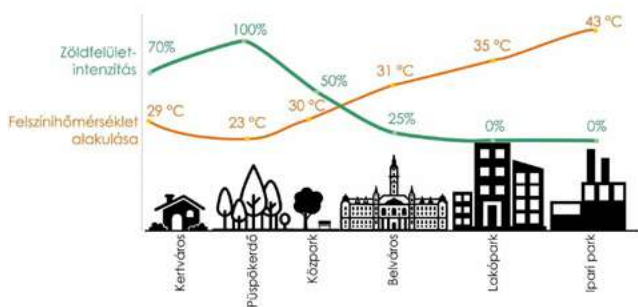
„(...) bár kevesebb alkalommal fog esni, de akkor nagyobb mennyiség hullhat.”

és a külvárosi fás-ligetes részek hőmérsékletét mérték meleg nyári napokon (6-7. ábrák).

32 fokok lég hőmérséklet mellett a burkolt felületek 40-50, sőt helyenként 60 fokig hevültek fel. Ezzel szemben a kevésbé beépített, fás, ligetes területeken csak

6. ábra

7. ábra

25-30 fok volt. A különbség óriási. Tehát ha van helyünk, ültessünk nagy lombot adó fákat, lugasokat. Akár fel is futtathatjuk a lugast a ház falára. Készíthetünk kis kerti tavat, már az is javíthatja a környezetünk mikroklimáját. A zöld növények megakadályozzák a felszín felforrósodását, sőt a párolgás révén csökkentik a hőmérsékletet (a párolgás hőelvonással járó fizikai folyamat), a kialakuló lokális hőmérséklet-különbség pedig helyi légmozgásokat hoz létre, ami sokat számíthat a rekkenő hőség idején.

A következő részt (kertünk) azok nyugodtan ugorják át, akik kertkapcsolat nélküli házban élnek. A többiekhez viszont szólnék pár szót. A COVID alatt sokan rájöttek, hogy a saját kertben termelt élelmiszereknél olcsóbb és egészségesebb nem igazán van (Ez természetesen csak akkor igaz, ha nem használunk agresszív vegyszereket.). Megint mások csupán egy szép díszker-

tet szerettek volna kialakítani. Ami viszont bizonyosnak látszik, hogy a klímaváltozás mind a kertészkedést, mind a növénytermesztést átalakítja.

Az egyik lényeges változás, hogy a jövőben – és kissé már a jelenben is tapasztaljuk – megváltozik a csapadék éven belüli eloszlása. Az éves átlagos csapadékmennyiség a modellkísérletek zömében nagyjából változatlan marad, ugyanakkor a tavasz és a nyár szárazabbá válik, míg az ősz és a tél csapadékban bőségebb lehet. Ezen túlmenően a csapadékos napok száma is csökken, miközben az éves csapadékmennyiség nem. Ez azt jelenti, hogy bár kevesebb alkalommal fog esni, de akkor nagyobb mennyiség hullhat.

A nyáron mostanában rendszeresen fellépő hosszú aszályos időszakok gyakran párosulnak rendkívüli forrósággal. Ilyenkor nem lehet eleget öntözni a kertet, és nem is célszerű ész nélkül tenni, mert kedvezőtlenül befolyásolja a talajállapotot: talajtömörödést idéz elő. Mit tehetünk tehát, ha mégis szeretnénk kertet művelni? Elsőként takarjuk be a talajt, mulcsozzunk, amely így sokkal tovább megőrzi a nedvességet, ráadásul sokkal kevésbé forrósodik fel a talajfelszín. A talaj takarása amiatt is fontos lenne, mert nyáron egyre gyakoribbak az intenzív záporok, felhőszakadások, és egy mulcsréteg egyrészt gátolja a talaj víz általi elmosását, másrészt a nagy esőcseppek nem verik szét a talaj szemcséit – ami egyébként szintén a nemkívánatos talajtömörödés jelenségéhez vezetne. Van egy velünk élő rossz szokás e tekintetben: eleink teljesen csupaszon, teljesen fedetlenül tartották a talajt az év minden szakában. A nagyüzemi mezőgazdaságban ez még most is általános. Ez a szokás talán abból ered, hogy a „gazos, elhanyagolt” kertet a paraszti társadalomban a lusta emberrel azonosították. Azonban egy mulcsolt kert is nézhet ki szépen, rendezetten (8. ábra).

Az igazsághoz tartozik, hogy a melegebb éghajlatnak előnye is van, nem csak hátránya. Az egyik ilyen a kisebb fűtési igény. A másik pedig a hosszabbra nyúló tenyészidőszak. Korábban érkezik a tavasz, de még inkább késik a téli hideg, az első komoly fagyok – ha egyáltalán megérkezik. A nyári fő növények előtt még beérik a borsó, a saláta és az újhagyma. De a nyár végi másodvetés is jó eséllyel termőre fordul még ősszel. Sőt, az úgynevezett tél alá vetés sem haszontalan, így télen is van zöld felület a kertben, amely ráadásul szüretelhető.

„Nem mindegy tehát mivel és hogyan közlekedünk.”

8. ábra

Harmadik témaként pedig néhány gondolatot hadd fűzzek ahhoz, ahogy közlekedünk. Mert a világ egyre jobban összekapcsolt, és mi is egyre többet utazunk: ingázunk a munkahelyre, elutazunk szabadságra vagy a távolabb (akár más EU tagállamban) élő rokonokhoz. A világ CO₂ kibocsátásának mintegy 30 %-ért a közlekedés a felelős, ennek több mint a felét az egyéni utazások adják, ez az arány hasonló az Európai unióban, valamint hazánkban is (9. ábra).

Nem mindegy tehát mivel és hogyan közlekedünk. Itt is igaz az állítás: az a legjobb energia, amit nem kell felhasználnunk. Szerencsére a COVID óta egyre több

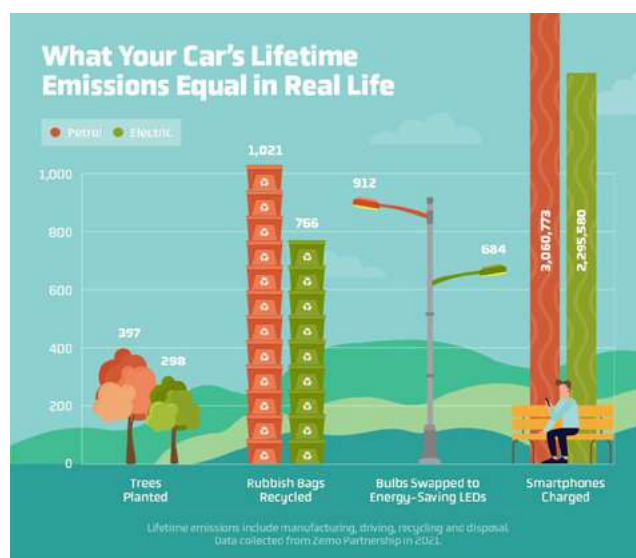

9. ábra

cégnél van lehetőség home office-ra, így csökkentve a napi munkába ingázási igényt. Ha tehetjük, munkahelyre utazáskor is válasszuk a közösségi közlekedést. Nemcsak olcsóbb, de fajlagosan jóval kevesebb CO₂ kibocsátással jár. Sőt, ha tehetjük, válasszunk olyan munkahelyet vagy lakóhelyet, ahonnan jó a közösségi közlekedés.

Néhány gondolat az egyéni közlekedés jövőjéről, ami túlmutat az egyéni döntések lehetőségén, de érdemes gondolkodni rajta: Ismeretes, hogy elektromos autó hívók és ellenzők egyaránt szép számmal akadnak. Emelkedjünk kicsit felül a szakértő harcokon! Elég biztosnak tűnik, hogy az egyéni autózás és a felszíni közlekedés jövőjét a gazdasági és politikai döntéshozók eldöntötték helyettünk: a jövő egyelőre az elektromos, esetleg még a hidrogénes meghajtásé. Pár éve még nem volt érdemes nagy tétben fogadni, de kétségkívül az elektromos autók hatótávja látványos mértékben növekszik. Talán lassan azt is megérjük, hogy az ára is összemérhető lesz a robbanómotoros társaihoz képest. Ami viszont biztosan elmondható, hogy ha zömmel otthoni napelemmel megtermelt árammal tudjuk tölteni, akkor gazdaságosan és klímabarát módon üzemeltethető az elektromos autó (10. ábra).

Korábban szó volt arról, hogy az a legolcsóbb energia, amit nem használunk fel. A második legolcsóbb pedig az, amit magunknak tudunk előállítani.

10. ábra

Álljunk meg itt egy kicsit. Ismert, hogy az elektromos autók akkumulátoraihoz szükséges lítium bányászata

„Ne igazítsuk gondolatainkat, terveinket a világ aktuális narratívájához.”

meglehetősen környezetszennyező. Az akkumulátorok összeszerelése is nagyon energiaigényes, és rengeteg környezetkárosító vegyszer alkalmazása szükséges hozzá. A mérnökök természetesen igyekeznek csökkenteni a hatásokat, így például a laboratóriumi tesztek alatt álló száraz elektrodás akkumulátorgyártás legalább 30%-kal kevesebb energiát és sokkal kevesebb erősen mérgező vegyszert fog igényelni. De nem lehet minden káros hatást teljesen megszüntetni. Vessük eszünkbe a következő tételmondatot: Nincsen ingyen ebéd, mindennek ára van. Nincs olyan, hogy 100 % kényelem és 100 % környezetvédelem egyszerre. Nem lehet egyszerre CO₂ kibocsátás mentesen és környezeti lábnyom nélkül élni. Nem lehet egyszerre komfortosan, jó körülmények között élni, és úgy, hogy semmilyen módon nem károsítjuk a környezetünket. Valamit valaminek az oltárán fel kell áldozni. A társadalom többsége szemmel láthatóan inkább a komfortos, kényelmes, anyagi bőségben való életre szavaz. Ezt önmagában nem kell bűnnek tartani, de mindig legyünk tisztában azzal, hogy mindennek ára van. Elképzelhető tehát, hogy az emberiség a következő pár évtizedben megoldja a CO₂ kibocsátás problémáját, de az is biztos, hogy ezzel ki fogunk nyitni néhány olyan új problémakört, amit még lehet, hogy most sem ismerünk teljesen.

Írásom végén hadd alkalmazzak egy fontos bibliai mondást a mai helyzetre. Ne igazítsuk gondolatainkat, terveinket a világ aktuális narratívájához. Mert azokat az aktuális gazdasági és politikai igények mentén szemrebbenés nélkül megváltoztatják. A jelek szerint ugyanis épp mostanában áldozzák fel a döntéshozók a gazdasági növekedés oltárán a CO₂ kibocsátás csökkentését. Kína és India 2024-ben új rekordot állított fel a szénfelhasználásban, de a hírek szerint az USA is fokozni fogja a fosszilis energiahordozók kitermelését. Ez nem csoda, ha figyelembe vesszük a mesterséges intelligencia, és a nagy adatközpontok órási energiaigényét, amelytől a gazdaság felpörgését várják a közgazdászok.

Ez a felvetés könnyen elvezetne minket abba az irányba, hogy másoknak mit kellene máshogy csinálni (politikuskok és gazdasági döntéshozók, nagytőkések, spekulánsok, stb.), éppen ezért itt abba is hagyom ezt a kis írást. Összefoglalás helyett arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy szerte az Interneten számos nagyszerű weblapot, Youtube csatornát találni, amelyek a környezet- és emberbarát kertműveléssel, az otthonok környe-

zettudatos működtetésével, vagy éppen a közlekedés jövőjével hitelesen és ideológiamentesen foglalkoznak. Aki keres, az talál, éljünk ezekkel a lehetőségekkel!

Felhasznált irodalom

- ◆ Prohászka Fanni (2020): Klímatudatos város-fejlesztés Győrben tájépítészeti lehetőségekkel, diplomamunka.
- ◆ Copernicus Információs Rendszer: <https://www.copernicus.eu/en>
- ◆ Hungaromet Zrt. éghajlati tanulmányai: <https://www.met.hu/eghajlat>

Rusz Gábor

HAZÁRDJÁTÉKOSOK ÉS RAGADOZÓK

Novella

„...akik elhagyjátok az Urat, elfeledkeztek szent hegyemről, a szerencseistennek terítetek asztalt, a sorsistennőnek öntötök italáldozatot...”¹

1. Az Úr 1550. éve Szent Iván² havának 15. napja valahol a Bükkben egy „Sánta kecske” nevű fogadóban.

A kopasz és nagydarab Hentes Aladár szemei sunyin villantak, miközben bal tenyérrel lefedve komótosan, ráérősen rázogatta ónkupáját. A benne lévő csontkockák baljóslatúan csörögtek, miközben újra és újra

egymáshoz és a pohár falához verődtek. A fogadóban a hangulat a tetőpontjára hágott, minden jelenlévő a háromlábú ütött-kopott, zöld posztóval letakart tölgyfa asztal körül tülekedett, látni akarták ugyanis az éjszakan átívelő szerencsejáték végső kimenetelét. A férfi végül megelégtelt a hosszúra nyúlt felvezetést, s egy villámgyors mozdulattal az asztalra fordította a serlegét, de annak tartalmát még nem tette láthatóvá.

Mindenki lélegzet-visszafojtva várta a számok összegét, ám Hentes tett még egy utolsó ajánlatot.

– Händler Matthäus! Ha elfogadod, hogy vesztettél, a játék véget ér. Az enyém marad mindaz, amit ma este elnyertem, te pedig a családdal azonnal elhagyod ezt a helyet!

Ellenfele, egy nyakigláb, szőke hajú és kék szemű német kereskedő bár kutyaszorítóban volt, gőgös mo-

1. Ézs 65,11 (RÚF). Károli Gáspár és a Szent István Társulat fordításai Gádnak és Meninek nevezik a hivatkozott bálványisteneket.

2. Június.

sollyal elutasította, bízott a győzelmében.

A ma este eljátszott ruhái, a szekér és a két ló az ő tulajdonát képezték ugyan, de az értékes áru (a tejszín, sárga, kék és zöld színekben pompázó kerámiák, valamint az edzett acélból kovácsolt vasszerszámok) az egri habán testvérekéi voltak. E közösséghez tartozott ő is. Egy kassai megrendelőnek kellett volna mindezt elfuvaroznia, ám ő nem tudott ellenállni a gyors meggazdagodás csábításának. Amíg felesége, Bertha és hároméves gyermekük, Esra az igazak álmát aludták az istállóban, ő kisurrant, leült játszani, és mindent elvesztett.

Mindenáron vissza akarta nyerni az eltékozolt javakat, ezért végső elkeseredésében a feleségét tette fel tétként egy éjszakára. Ha nyer, úgy tesz, mintha mi sem történt volna, ha veszít... abba bele se mert gondolni. Buzgón imádkozott, s vad örömmámorban úszott, amikor három hatost és egy ötöst dobott.

– Ez összesen huszonhárom! – számolta össze az értekeket lázasan. Ilyen magas összeg még senkinek sem jött ki az este folyamán. Kétszer dobtak huszonegyet és egyszer huszonkettőt, de azt rajta kívül senki sem tudta meghaladni. „Lehetetlenség, hogy pont most múljanak felül!... De tényleg lehetetlen?” – gondolta magában egyre aggodalmasabban, miközben Aladár lassan felfelé kezdte emelni a kupát. Még néhány idegölő pillanat következett, melyek végén riválisa hatalmas üvöltéssel tudatta országgal-világgal a diadalát. Az asztalon ugyanis négy darab hatos számértékű kocka hevert.

Matthäus megfagyott, többször is megfordult vele a világ.

– Játsszunk még egy kört! – dadogta, de ellenlábasa kinevette.

– Ugyan, hisz nem maradt semmid, amit feltehetnél velem szemben!

„Most mitévő legyek? Uram, segíts!” – fohászkodott némán, összetört szívvel.

A jelenlévők némán állták körbe. Szemeikből inkább megvetés, mint részvét sugárzott. Aladár felállt, megigazította az övét, és kaján mosollyal az arcán elindult az istállók felé. A habán érezte, hogy meg kell állítania, de azt is tudta, hogy nem teheti.

„A fogadás az fogadás, az adott szó kötelez” – gondolta keserűen.

A hentes már épp kilépett volna az ajtón, amikor egy Ștefan Mușat nevű moldovai férfi megállította.

– Az utolsó kör becsstelen volt – mondta szűkszavúan, miközben három rézgarast pöckölt fel az ujjával a levegőbe, amiket a hazardjátékos ügyesen elkapott.

– Hagyd békén a tisztességes családayát, még ha tisztességtelen is a férje! Szegény, jobbat érdemelne! – mondta, mire Aladár morogva ugyan, de magában elégedetten távozott. Matthäus ott maradt leforrázva, ráadásul a moldovai szavai önérzete utolsó morzsáit is porrá zúzták a többi férfi előtt. Elhatározta, hogy ezt nem felejtí el, ha legközelebb találkozhatnak, törleszteni fog.

2. A világ teremtésének 7061. éve florar hónap³

1. napja, Moldovai fejedelemség Németvásár.

Alexandru Lăpușneanu első uralkodása idején.

A Neamț folyó völgyében – a német telepesek által – épített városban épp vásárt tartottak. A nyüzsgő sokadalom szélén egy rozoga asztal előtt egy férfi állt és három nyelven csalogatta reménybeli vendégeit:

– Hier ist das Rot, wo ist das Rot?

– Uite-l pe cel roșu, unde e cel roșu?

– Itt a piros, hol a piros?

A sokadalomban elvegyülve, a közelben „dolgozott” a hatévesforma kisfia is, gyanútlan urakat és hölgyeket szabadított meg észrevétlenül az erszényeiktől.

A hazardjátékos Händler Matthäus volt, a kisfiú pedig a gyermeke, Esra. A férfinak három éve úgy derékba tört az élete, hogy azóta sem tudta helyrehozni. Felesége⁴ folyamatosan vádolta a „Sánta kecskében” történetek miatt, a testvérei pedig joggal vártak el tőle megtérést és kárpótlást. Végül összeroppant, fogta a fiát, és külföldre menekült. Meg sem állt Moldováig abban a reményben, hátha rátalál Ștefan Mușatra, és bosszút áll.

Ahogy a szerencsejátékoknál általában történni szokott, hamar akadt egy tiltakozó, most éppen egy tagbaszakadt magyar ács Váslóból, aki nem örült túlságosan a megspórolt pénze elvesztésének, és csalást emlegetve egyre hangosabban követelte a némettől, hogy túsor fel az ingujját, nincs-e ott elrejtve egy-két tartalék. Nagy tömeg volt aznap, azonban az anyanyelvükön folyó perpatvarra felfigyeltek a fejedelem vájt fülű székely darabontjai,⁵ és elhatározták, hogy utánanéznék a dolognak.

Matthäus nem akart bajt magának, azért felmarkolta az elnyert pénzt, és futásnak eredt. A kárvallott – tu-

3. 1553. május.

4. Az asszony további sorsára vonatkozóan lásd a Béke hírnők CXIX. évf. 20. számában megjelent „Egri szilánkok 2. Tánc a szakadék szélén” című novellát.

5. Gyalogos katona.

catnyi katonával együtt – szorosan a nyomában loholt, de neki szárnyakat adott a félelem, és megsokszorozta az erejét.

Asztalokon ugrott át, sátrakat került meg, gyümölcsös kosarakat borított ki, kordét tolt üldözői elé, s szép lassan a távolság egyre nőni kezdett közöttük. Talán meg is menekül, ha egy zöld kaftánba öltözött, nagy szakállú, kopaszodó idős férfi el nem gáncsolja és bele nem rúg a bordáiba. Minden erejét összeszedte, hogy feltápáskodjon és elszaladjon, mivel felismerte új ellenfelét, és jobban tartott tőle, mint a székelyektől. Az öreg azonban fenyegetően hajolt fölé, és óva intette a meggondolatlanságtól. Bal kezében a grabancánál fogva egy kisfiút lóbált.

Händler Matthäus agya vadul zakatolt. A gyermek ugyanis a kisfia volt, Esra, foglyul ejtőjük pedig Ioan Moțoc, a fejedelem kapzsi udvarispánja, aki szenvedélyes hazardjátékos hírében állt, s akinek sok pénzzel tartozott.

A főúr ütésre lendítette a jobbját, ám mielőtt lecsapott volna, áldozata kétségbeesett ajánlata megállította.

– Egy játékot, nagyuram? Huszonegyest, német kártyákkal? A fiam szabadságát teszem fel az adósságom fejében.

Moțoc jól láthatóan megdöbbsent, szemei elsötétültek, majd hahotázni kezdett.

– Mindig mulattatott a pimaszságoddal vegyes bátorságod! – mondta kacagva, majd az embereire förmedt:

– Hozzatok asztalt és kártyákat!

Matthäus érzett ugyan valami lel kifurdalás-félét, hogy ismét egy családtagja sorsával játszik, de hamar elhessegette. A szíve keménysége miatt imádkozni ugyan már nem tudott, azonban rendületlenül bízott önmagában és a szerencséjében.

Először egy piros tízest, másodjára egy zöld négyest,⁶ végül pedig egy makk hatost húzott és megállt. Húszas összértéknél nem mert továbbmenni.

Az udvarispán egy kilences csengőt⁷ és egy tízes zöldet emelt ki a pakliból. A német megkönnyebbült, azonban Moțoc nem engedte át neki a győzelmet, tizenkilencre lapot húzott.

Matthäus megszédült és lába alól kicsúszott a talaj, amikor meglátta a fehér lapra festett hatalmas agyará

vaddisznót és a két csengőt.

Esra elveszett, mivel a moldovainak így épp huszonegy jött ki, és ezzel nyert.

Érezte, hogy meg kéne ragadnia a gyermekét, és menekülnie kellene, de képtelen volt rá, tagjai ólomehezekké váltak.

– Szállítsátok a sóbányába, öt éves kényszermunkára ítélem csalás és tiltott szerencsejáték miatt! A fiút pedig vigyétek a tatrosi birtokaimra, elkel ott a dolgos kéz! – rendelkezett végül az öreg.

Esra hiába rúgott, karmolt és harapott, könyörtelesen elválasztották az apjától.

A világ mögötti világ sötét hatalmai gúnyosan nevettek rajta, azonban egy Kitartás nevű angyal szétcsapott köztük, a fiú nyomába eredt, s onnantól kezdve vele maradt.

3. 7062. fāurar hónap⁸ 2. napja Moldovában, Aknavásár sóbányájában. Alexandru Lăpușneanu első uralkodása idején.

A felszínen esteledett. A bérceket uraló metsző szél pajkos gyermekként kergetőzött egy keveset önmagával a környező dombok lecsupaszított tölgy- és bükkfái között. Miután megunt a kisedet játékát, maga előtt porhót kavarva akadály nélkül zúdult le a zömében székel bányászok által lakott városcára. Valahol nem is olyan messze farkas vonyított, kiáltására több torokból is hasonló üvöltés szakadt fel. Aki csak tehette, a durván ácsolt gerendaházába húzódott vissza.

A föld mélyén a bányában valamivel elviselhetőbb volt a hőmérséklet. Az öt rőf⁹ magas, kilenc rőf¹⁰ széles tárnában húsz gyertya pislákoló fénye imbolygott. A hatalmas és egybefüggő sötömbre nyolc elvadult külsejű sóvágó csákánya csapott le újra és újra. Céljuk az volt, hogy gerendaformát véssenek a fehér ásványba.

Társaik, a Kárpátokon túlról érkezett szabad székel lyek már órákkal ezelőtt befejezték a munkát, és visszatértek a külvilágba, de rájuk, Moldova söpredékére, elítélt bűnözőkre nem vonatkoztak a munkaidő szabályai, addig dolgoztak, amíg a felügyelők jónak tartották.

A folyamat elég monoton volt, ezért közülük az, akinek az elméje még nem épült le teljesen, és maradt saját gondolata, a múltjába temetkezett.

Így tett egy magas, vékony alak is, akinek hosszú,

6. Eleinte 1-től 10-ig terjed a lapok számozása. Később a 3-4-5-6-os számok kiestek, az egyesből és a kettesből pedig kialakult az ász.

7. Magyar megnevezése tök.

8. 1554. február.

9. 4 m.

10. 7 m.

zsíros, ősz haja a fejéhez tapadt, hamuszínű, rendezetlen szakállal pedig a mellkasát verdeste.

Valaha Händler Matthäusnak hívták, de az elmúlt egy évben mindenki Nyolcasnak szólította, mivel ő volt a nyolcadik számú elítélt. A számsorban előtte lévők közül eddig még egy sem szabadult, ketten (az egyes és a kettő) meghaltak, négynek a retorziója pedig lázadás, függelemsértés vagy szökési kísérlet miatt a duplájára emelkedett.

Kipp, kopp: szóltak a csákányok, s repültek a szilánkok, miközben Nyolcas előtt felvillantak öreg prédikátorának, Tischler Eliásnak gyakran ismételt szavai:

– Du aber mit deinem verstockten und unbußfertigen Herzen häufst dir selbst Zorn an auf den Tag des Zorns und der Offenbarung des gerechten Gerichtes Gottes.¹¹

11. „De te a te keménységed és meg nem tért szíved szerint gyűjtesz magadnak haragot a haragnak és az Isten igaz ítélete kijelentésének napjára.” (Róm 2,5).

„Micsoda kemény üzenet” – suttogta magában a férfi, és próbált valami kellemesebbre gondolni, miközben megketőztött erővel folytatta a munkát.

Kipp, kopp: pattantak a törmelékek, és emlékei ismét a múltba révedtek. Láttá magát, amint egy este a menyasszonyával, Berthával együtt befogadták a szívükbe Jézus Krisztust, azt is, ahogy szövetséget kötöttek egymással és a bemeztetés által Istennel. Újra átélhette fiuk, Esra születését, a gazdagodás útján való elindulást, és azt is, ahogy új isteneket választott magának: a szerencseistent és a sorsistennőt.

Ekkor indult el lefelé a lejtőn. Előbb a Mindenhatót hagyta el, utána pedig a feleségét. Végül olyan szorult helyzetbe került, hogy ellensége karmai közé lőtte az utolsó lényt is, akit romlott szíve még szeretni tudott, a fiát, Esrát.

– Milyen apa tesz ilyet a vérével?

– Ember az ilyen egyáltalán?

– Nem tanultál abból, amikor négy éve egy játék hevében a feleségedet veszítetted el a kártyán? Csak egy jólelkű kereskedőnek köszönhetted, hogy megmenekült, nem magadnak!

– A családod jobbat érdemelt volna nálad!

– Kár volt megszületned! – vádolták ugyanazok a hangok, amelyek nem is olyan rég még a bűnre csábították.

„Elég volt belőletek!” – üvöltött fel némán magában, de azok csak nevettek rajta.

Kipp, kopp: a só már úgy szólt, mint egy fazék, ezért hat vágó azonnal megállt pihenni egy keveset. A hetes sorszámmot viselő, fekete hajú és kék szemű társuk a tömb közepén egy nagyobb lyukat vágott, majd Nyolcas segítségével átvett az öröktől egy óriási rúgtató vasat, és a résbe illesztették. Felváltva hárman-négyen addig rángatták, míg nem sikerült kifeszíteniük az egyenletesen repedő sötömböt.¹²

Még fel kellett volna darabolniuk a gerendát, de őrök – akik büntetésként tekintettek a saját munkájukra – befejezettnek tekintették a műszakot, így a kis csapat elindulhatott a torok¹³ irányába.

*

A termésköböl épített börtönt jóval több emberre tervezték, így a rabok elég kényelmesen elfértek benne. Szigorúan őrizték őket, ám ennek ellenére időnként előfordult egy-két szökési kísérlet.

Miután megették a babos köleskásából álló vacsorájukat, öt őrizetes hozzáfogott kártyázni. Tétként az el nem fo-

12. A folyamat neve a szemhajtás.

13. Az aknát a felszínnel összekötő, kémény alakú szűk nyílás.

gyasztott savanyúkáposzta-adagjukat tették fel. Bárhogy is szerették volna, ma este Nyolcas kivételesen nem tartott velük, a mindig komor Hetes pedig sohasem kártyázott.

– Holnap szabadulsz, lehetnél egy kicsit vidámabb. Eredj, ülj le a fiúkkal, és tedd próbára a szerencsédet! – mondta Nyolcas a másik férfinak, akinek az arcát azonnal előntötte a méreg, és hevesen tiltakozott.

– A játék iránti olthatatlan vágyam miatt vagyok itt, mint ahogy te is. Lehet, hogy egyszer majd eljön annak az ideje, hogy tét nélkül játszani tudjak, de most még képtelen vagyok rá. Ma éjjélkor meghal Hetes, és Szűcs Zoltán újra életre kel. Az örök kegyetlenül megragadnak majd és kihajítanak ebből a házból.

– De hát szabad leszel, térj vissza az otthonodba, a családodhoz! – próbált tiltakozni Nyolcas, de a másik lehűtötte.

– Otthon, család – ízlelgette keserűen a szavakat –, ezek már nincsenek többé. Ioan Moțoc – aki azóta udvarispán lett – elvette tőlem őket, és a legfájóbb, hogy mindezt én szolgáltatam ki neki. Szabad emberek voltunk, huszita¹⁴ részes atyafiak,¹⁵ szövetségben Istennel és egymással. Alexandru cel Bun¹⁶ fejedelem adta őseinknek azt a földet, melyből öt évvel ezelőttig még mindig megvolt kilenc telek és egy díszes udvarház... – Nyolcas közben megborzongott, mert eszébe jutott, hogy ott raboskodik a kisfia, Esra. – Az egyik nap egy gazdag bojár¹⁷ utazott át a földjeinken. Megvendégeltem és leültünk kártyázni. Miután minden ingóságomat elnyerte, feltettem a földeket... Elbuktam azokat is, bár nem is voltak az enyéme. Mivel csalt, a családommal ellenálltunk, de legyőzött bennünket. Egyeseket lemészárolt, másokat száműzött, akik pedig térdet hajtottak előtte, azok maradhattak jobbágyként a birtokán. Az én életemet megkímélte arra számítva, hogy életem végéig gyötörni fog az önvád, és a sóbányába küldött. Három évig kínoztak a bűneim, de akkor eszembe jutott apám anyjának egy régi éneke. – Azzal Hetes dúdolni kezdett egy szomorú dallamot, mire a többi rab abbahagyta a játékot, és az örökkel együtt figyelni kezdett:

14. Vallási és társadalmi mozgalom a XV. és a XVI. században. Tanításuk lényege szerint minden embernek joga és kötelessége a Szentírást tanulmányozni és értelmezni. Az első teljes magyar nyelvű bibliafordítás Pécsi Tamás és Újlaki Bálint nevű huszita papokhoz köthető, munkájukat a moldovai Tatros városában fejezték be.

15. Răzeși: szabad parasztok Moldovában, akik az egyik ősöknek fejedelmi adományként juttatott földeket családi vagyonszövetségben művelték.

16. I. (Jó) Sándor 1400–1432 között uralkodott, befogadta a Magyar Királyságból elűzött huszitákat.

17. Földesúr, nemesember.

„De megalázza magát az én népem, amely nevemről neveztetik, s könyörög és keresi az én arczomat, és felhagy az ő bűnös életmódjával: én is meghallgatom őket a mennyből, megbocsátom bűneiket, és megszabadítom földjüket.”¹⁸

– Akkor megértettem, hogy Krisztus Urunk értem, bűnösért halt meg és támadt fel. Kértem, hogy irgalmazzon nekem, és ő megszabadított! Hittel átvettem a bűnbocsánatot, és megbékültem az Atya Istennel. Az emberek azonban nehezen bocsátanak meg... Itt bent sokkal jobb. Odakinn szembe kell majd néznem családom megmaradt tagjai és a szomszédok megvetésével. Ha elkövetnék valami bűnt, talán tovább maradhatnék – merengett Hetes, azzal ököbe szorította a kezét, és egy fenyegető lépést tett a másik irányába.

Nyolcas homlokát ellepte a hideg veríték. A torka kiszáradt. Nem magát féltette, hanem a gyermekét.

– A fiam Moțoc birtokán, a ti régi földeteken raboskodik az én hibámból! – nyögte ki, s miközben szemét ellepték a könnyek, elmesélte az egész történetét. Már majdnem éjfél volt, mire befejezte. Hetes szótlanul hallgatta végig. Megértette, hogy nem maradhat tovább. Odakinn küldetése van: amennyire tőle telik, meg kell védenie egy magányos, elárult kisfiút, és be kell mutatnia neki Krisztus szeretetét.

Amikor az örök érte jöttek, hogy kivezessék, nem tiltakozott.

Nyolcas elkészönt tőle, majd elkezdte dúdolni az előbb hallott éneket. A dallam annyira megérintette, hogy a végén letérdelt az ágya mellé, és – évek óta először – imádkozni kezdett.

4. 7062. prior hónap¹⁹ 25. napja Moldovában, valahol Ónfalva és Tatros között, a Tatros folyó partján. Alexandru Lăpușneanu első uralkodása idején.

Közeledett a hajnal, de még éjszaka volt. A kavicsos parton egy fiatal nőtény vidra jóízűen falatozott egy nem is olyan rég még egy rőf²⁰ hosszú és két font²¹ súlyú pisztrángból. A zöldes-barnás testű, oldalán piros petytyekkel „díszített” halat akkor ragadta meg, amikor az minden óvatosságát félretéve egy rajnyi ebihal után vetette magát. A vidra zsákmánya mindenáron szabadulni akart, többször meg is marta, azonban vastag bundája

18. 2Krón 7,14 (KG).

19. 1554. április.

20. 0,777 m.

21. 1,12 kg.

miatt csupán karcolásokat tudott ejteni a bőrén. Az ő harapása viszont erősebb volt, nem telt bele egy perc, és elroppantotta prédája gerincét.

Szerette a pizstrángot, jobban, mint a kagylót, amiből az elmúlt napokban bőven volt osztályrésze. Épp végzett a hasi résszel és a belső szervekkel, amikor rókaszagot sodort felé a szél. Abbahagyta az evést, és megmerevedett. A ravaszdi tőle kétszáz méterre bukkan elő a tölgyfák közül. Csillapította szomját a folyó vizével, majd anélkül, hogy akár egy pillantásra is méltatta volna, felszegett fejjel, ráérősen visszaballagott a rengetegbe.

A vidra nem folytatta tovább a táplálkozást, mivel éhségét azonnal elfojtotta a Mindenhatótól kapott ősi ösztön. Korábban sohasem nyugtalankodott amiatt, hogy ellenség haladt át a vadászterületén, de most más volt a helyzet, kölykei voltak.

A róka ráadásul veszedelmes ellenfél. Fortélyos, kitartó, hozzá hasonlóan mindent megtesz azért, hogy elegendő táplálékot juttasson a kicsinyeinek. És mi lehetne ízletesebb számára, mint egy fészekaljnyi védekezni képtelen vidrácska? A hal maradékát gyorsan bevonszolta egy bokorba, majd a vízbe vetette magát, és úszni kezdett hazafelé.

Hosszú percek után érte el az otthonát, melyet egy viharvert, száradásnak induló öreg fűzfa gyökerei közé, egy elhagyatott borzvárban rendezett be. Kimászott a folyóból, megrázta magát, majd alaposan körbeszaglászott, s csak akkor lépett be az üregbe, miután meggyőződött róla, hogy ott ellenségnek nyoma sincs. A három apró vidra egymásba bújva épp az igazak álmát aludta. Anyjuk egy pillanatig büszkén gyönyörködött bennük. Nem fenyegette őket közvetlen veszély – legalábbis egyelőre –, de ami késik, nem múlik, ezért a nőstény elhatározta, hogy átköltözteti a családját. Ügyelve arra, hogy meg ne sértse a zsenge bőrét, óvatosan az éles fogai közé vette a még mindig alvó, legerősebb kölykét, és nesztelenül kisurrant vele a szabadba. Napokkal korábban jó pár mérfölddel arrébb felfedezett egy új fészeknek való helyet. Szapora léptekkel arra vette hát az irányt.

Egy órába telt, mire visszatért, és a még mindig horkoló kicsinyei közül a nagyobbak távozott. Az utolsó kölyök, egy kislány – talán érezve testvérei melegének a hiányát, talán éhes gyomra készítésére –, percekben belül felébredt.

Éles, csicsergő hangon tudatta nemtetszését az egyedüllét miatt, de senki sem felelt neki. Anyja illata ér-

ződött még az üregben, ezért követni kezdte a külvilág felé, melyben még sohasem járt.

Szemecskéi éppen csak nyiladoztak, így a reggeli fény majdnem megvakította. Sokáig kellett hunyorognia, hogy el tudja viselni a felkelő nap erejét. Az addig nem ismert fák, virágok, bokrok aromájának kavaládja zűrzavart okozott az orrocskájában, elnyomva az anyja illatát. A kicsiny állat tanácstalanul állt egy darabig, majd újra keservesen csicseregni kezdett, de mivel most sem kapott választ, találmra elindult az övéi keresésére. Balsorsára vagy éppen szerencséjére – ezt már sohasem fogjuk megtudni – épp az ellenkező irányba, mint amerre vágyott.

*

A nyolcéves Händler Esra egyike volt a nagy hatalmú Moțoc család helyi jobbágynak. Jobb sorsra volt érdemes, nem kellett volna köztük élnie, mivel szabadnak született a Magyar Királyság Eger nevű városában. Egy nap édesapja elhagyta az édesanyját, és vele együtt elcsángált²² az otthonából. Később egy kártyajáték során eljátszotta mindkettőjük szabadságát, ezért öt évre sóbányába került, ő pedig a Moțocok egyik bákói birtokára.

22. Elcsatangolt. Ebből az igéből képezték a „csángó” szót a moldovai magyarokra.

Az udvarház és a környező kilenc jobbágytelek moldovai és magyar részes atyafiaik falvai közé volt ékelve, melyekre már réges-rég fájt a palotaispán foga, s türelmesen várt a kedvező alkalomra.

Esrát egy idős házaspárhoz, Irímia apóhoz és Oana nevű feleségéhez rendelték ki, ahol az elmúlt időszakot kemény munkával kellett töltenie. A kakasokkal együtt kelt fel s jóval napnyugta után került ágyba. Kecskéket és teheneket fejt, sajtot készített, bárányokat legeltetett, a földeken robotolt, a halászatban segített vagy épp az udvarházat takarította, mikor mire volt szükség. Néhanapján még kémkednie is kellett a szabad parasztok után. Kosztként köleskását, száraz fekete kenyeret, hagymát és túrót kapott, ezeket is igen szűkösen.

A mai nap azonban különösnek ígérkezett. Gazdájuk, Ioan Moțoc egyetlen unokája, Mária a napokban töltötte be a hetedik életévét, s a vén főnemes birtokról birtokra járt vele, hogy a szokásos úrbéri javadalmon túl „születésnap” ajándékot is kisajtoljon a jobbágyaiból. Cserébe mindenhol nagylelkűen megengedte, hogy néhány öreg és rágós kos vagy bakkecske a kondérba kerüljön, s szolgálai végre húshoz jussanak.

Esra szájában összefutott a nyál, ahogy az esti vacsorára gondolt, miközben a folyótól a kúria felé bandukolt egy középkorú huszita halász, Szűcs Zoltán nyomában. A vállán átvetve egy madzagon két kisebb márna lógott. Miközben gondolataiba temetkezett, majdnem rálépett egy éhségtől és fáradtságtól elalélt vidrakölyökre.

– Meneküljünk, Zoltán bátyám! Medvebocs! Itt lehet a közelben az anyja is! – kiáltotta riadtan, s majdnem futásnak eredt.

– Nyugodj meg, nem mackó ez, csupán egy eltéved vidra! – nevetett a férfi.

– Ha nem medve, akkor hazaviszem, legalább lesz végre egy játszópajtásom, Irímia apó unokái úgyis csak bántanak – húzta ki magát a fiú, majd nyakon csípte az elcsigázott állatot, és a tarisznyájába tette.

– Hallgass rám, fiam! – mondta egyszer csak komoran Zoltán, miközben tovább folytatták az útjukat.

– Az apád megkért, hogy vigyázzak rád és törődjek veled. Épp ezért mondok neked valamit, amit jól véss az eszedbe: nem bolond, aki odaadja, amit úgysem tarthat meg, hogy megnyerje azt, amit nem veszíthet el.²³ Bár ez a mondás Krisztus Urunkról és az üdvösségről szól, téged most arra tanít, hogy ajándékozd oda a kölyköt Mária

kisasszonynak, mielőtt mások veszik el erővel tőled!

A fiú az apja említésekor dacosan elfordult, és amíg haza nem tértek, egyetlen szavát sem lehetett hallani.

Otthon a halász apró rongydarabokat sodort össze, megkötötte, majd tejbe áztatta őket. Elkérte a vonakodó Esrától a vidrát, és egyenként az elalélt kis álatka szájába tette az apró csomagokat. A kis ragadozó azonnal mohón szűröcsölni kezdett, pajkossága szemmel láthatóan visszatért.

– Lemondok róla! – mondta könnyes szemmel a fiú. – Inkább legyen a kisasszonyé, mint Irímia unokáié!

*

Moțoc egyetlen lányunokája szép volt, de túlságosan vékony, mint egy kóró. Barna, selymes haját két copfban hordta, zöld szemeiből és tejfehér arcáról csak úgy sütött az unalom és a megvetés, amint a jobbágyok két kecskét, öt disznót, számtalan liszteszsákot vagy épp többkosárnyi halat hordtak elé.

– Mă plictisesc, bunicule. Când plecăm acasă?²⁴ – kérdezte a palotaispántól két ásitás között.

Ám ekkor előlépett egy szomorú tekintetű, vele egykorú kisfiú, és egy dobozt nyújtott neki, amely egy fényes bundájú, eleven vidrakölyköt rejtett. A lányka felsikoltott örömeiben, mivel ez volt a legszebb születésnap ajándék a számára. Hálából rávette nagyapját, hogy vigyék magukkal haza Németvásárba a legénykét is.

*

– Maria, ce nume îi vei da vidrei?²⁵ – kérdezte Moțoc a kölyköt dédelgető unokáját, miközben hazafelé zötykölődtek a hintójukon. Esra egy ló hátán mögöttük poroszkált.

– Nem tudom, nagyapa – mondta csilingelő hangján magyarul a kislány, hogy ezt a nyelvet is gyakorolja. – Lehet, hogy nevet cserélünk! – tette hozzá nevetve, nem is tudva, hogy később ezen a néven válik majd hírhedtté.²⁶

5. 7072²⁷ ősze Moldovában Alexandru Lăpușeanu második uralkodása kezdetén.

E földön Istenünk ígében kívül semmi sem tart öröké,²⁸ még a gonoszság sem. Ioan Moțocnak is meg kel-

23. A mondat valójában Jim Eliot (1927. október 8. – 1956. január 8.) amerikai misszionáriustól származik.

24. Unatkozom, nagyapa, mikor indulunk haza?

25. Mária, milyen nevet adsz a vidrának?

26. Bogdan Petriceicu Hasdeu 1867-es Răzvan és Vidra című színdarabjának köszönhetően személye azóta sem merült feledésbe.

27. 1564.

28. Vö. Ézs 40,8.

lett tapasztalnia ezt, aki nemcsak a közemberek és a jobbágyok, hanem az uralkodók felé is elszámolással tartozott. Pályája kezdetén törbe csalta Ioan Joldeát, hogy trónra emelje Alexandru Lăpuşneanút, akit elárult Jacob Heraclidesért, de őt sem szolgálta hűséggel, hanem eladta Ştefan Tomşának. Üzérkedéseire a török támogatással visszatérő Lăpuşneanu tett pontot, és neki – a családját hátrahagyva – menekülnie kellett. Meg sem állt Lengyelországig, ahol a hazardírozásait megelégtelve az ottani nemesek megbízhatatlannak ítélték, fogságra vetették és bojártaírsaival együtt lefejezték. Amikor Moldovába eljutott halálának a híre, a pórok ünnepeltek.

Mindeközben Vidra kisasszonyt – akarata ellenére – a szülei épp egy idős, de gazdag kereskedőhöz készültek hozzáadni, ám a szertartás félbeszakadt, amikor Németvásárt előzőnlötték a törökök. Mindenki – beleértve a vőlegényt is – csak a saját menekülésével volt elfoglalva, ezért a szép hölgy bizonyára egy háremben kötött volna ki, ha nincs ott titkos szerelme, családjának egyik kocsisa, Händler Esra. A fiú nem teketóriázott, úgy érezte, eljött az ő ideje. A nagy felfordulásban megragadta kedvese karjait, kivonszolta a templomból, és futni kezdett vele az istállók felé. A nyomukban rövid, apró lábain ott loholt az úrnő legkedvesebb házi kedvence, egy kifejlett nőtény vidra.

Addigra már minden háttas eltűnt az épületekből, a legutolsó gebén épp az egyik öreg szolga vágatott ki a kapun.

– Elvesztünk! – kiáltotta Vidra, majd a karjaiba temette az arcát, és megállíthatatlanul zokogott, mivel a törökök csatakiáltása már egészen közélről hallatszott.

Ám ekkor csoda történt, a lovas megfordította hátasát, leugrott a földre, és a nyugtalanná váló állat kötőfékét a fiú kezébe nyomta.

– Maradj életben, és térj haza a testvéreidhez Egerbe! Remélem, egy napon megbocsátasz! – kiáltotta, majd kardját előrántva az épp előbukkanó janicsárookra vetette magát, éles csapásokat osztogatva jobbra is és balra is. Esra egy ideig nézte, majd hirtelen felocsúdva a nyeregbe emelte Máriát, mögé pattant és elvágatott. A vidra egészen a Neamţ folyóig követte őket, ahol önfeledten a vízbe vetette magát, majd egy hím fajtársa hangját meghallva úszni kezdett felé. A lány kétségbeesetten kinyújtotta a kezét, és hívni kezdte magához, de az nem felelt, a vér szava erősebb volt, mint az emberek által rárakott uralmi kötelék. Soha többé nem látta.

Két óra erdei vágatás után már úgy érezték, hogy

biztonságban vannak, nyoma sem volt az üldözőiknek.

– Szerelmem, ki volt az, aki feláldozta az életét értünk? – kérdezte a lány bűgő hangon a fiút, miközben lecsusszant a nyeregből.

– Egy adósom, aki tartozott nekem ennyivel. Elszakított az anyámtól, miatta kerültem szolgaságba – mondta szűkszavúan és ingerülten Esra, miközben ő is leszállt a földre. Haragja nagy volt, még mindig nem tudott megbocsátani, édesapja önfeláldozását cseppet sem értékelte.

– Elfáradtam, pihenjünk egy keveset! – nyújtózott egyet kacér mosollyal az arcán Vidra, majd leheveredett egy halom lehullott falevéltre, és már aludt is. Vagy csak tettette? Esrát egész életén át kínoztta ez a kérdés. Őt is elnyomta a buzgóság, ám mire felébredt, nem volt nyoma sem a lánynak, sem a gebének. Hangosan kiáltotta a nevét, de nem jött felelet. Napokig kereste, de hiába, nem akadt a nyomára.

Hetek múlva tudott szembesülni csak a fájdalmas igazsággal: a szeretője önként hagyta el.

A következő évtizedek fájdalommal, a miértek keresésével teltek, egy jó nagy adag önigazsággal keveredve. Zsoldos katonaként bejárta Franciaországot, Angliát és a Német-római Birodalmat, ám haragja az édesapja és Vidra ellen nem csillapodott. Ez az indulat szép lassan tönkretette s hazardjátékossá és ragadozóvá változtatta őt is. Sehol sem tudott gyökeret verni.

Békességre egyedül akkor lelt, amikor őszülő hajjal hazaérkezett szülővárosába, Egerbe, és a kis hában gyülekezetben már nem menekült többet Krisztus elől, hanem megadta magát neki.

A nyugati világ az Úr 1596. évét írta ekkor – javában dúlt a később tizenöt évesnek nevezett háború a Habsburg Birodalom és a török szultán között –, a város pedig egy olyan ostrom elé nézett, amely már nem a hősökről szólt.

De ez már egy másik történet.

Dr. Mészáros Kálmán

Ruyter admirális fogadja a felszabadított magyar prédikátorokat (Tamássy Miklós festménye, 1938)

BESZÁMOLÓK EGYHÁZTÖRTÉNETI UTAKRÓL, ESEMÉNYEKRŐL

Magyar baptista egyháztörténészek kihelyezett tanácskozása a vajdasági Csantavéren és Szabadkán

A Kárpát-medencében élő magyar baptisták összevont Történelmi Bizottsága május 14-én a délvidéki Csantavéren (Szerbia) tartotta évi rendes kihelyezett tanácskozását.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/tortenelmi-bizottsag-vajdasagban-2024.html>

Doktorok kollégiuma - tudományos konferencia Jókai szülővárosában, Révkomáromban

A MRE Doktorok Kollégiuma (DC) Egyháztörténeti Szekciója 2025. április 15-én évközi tudományos ülést tartott Rév-Komáromban a Selye János Egyetem Teológiai Fakultásán, a patinás intézmény történelmi falai között.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/jokai-nyomaban-eszak-komaromban-2025.html>

Történész-találkozó Sopronban

A Kárpát-medence összevont Magyar Baptista Történelmi Bizottsága 2025. május 14-én tartotta kihelyezett ülését Sopronban.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/tortenesz-talalkozo-sopronban-2025.html>

Európai evangelizációs kongresszus Berlinben

2025. május 27-30. között, Berlinben rendezte meg Európai Evangelizációs Kongresszusát a Billy Graham Evangelizációs Társaság (BGEA)

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/evangelizacios-kongresszus-berlinben.html>

Leó pápa üzenetet küldött az anabaptista eredetű egyházaknak alapításuk 500. évfordulója alkalmából

Hangsúlyozta az emlékezet megtisztításának fontosságát, hogy „begyógyítsuk a múlt sebeit” és „új jövőt építsünk a szeretet bátorságán keresztül”. A pápa rámutatott, hogy csak így „teremhet tartós gyümölcsöt a teológiai és lelkipásztori párbeszéd”.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/xiv-leo-pa-pa-udvozlete-zurich-2025.html>

500 éves az anabaptista örökség — tudományos szimpózium Nagylévárdon

„A hutteriták és habánok hagyatékának feltárása” - címmel szimpóziumra kerül sor a felvidéki Nagylévárdon.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/tudomanyos-szimpozium-nagylevardon-2025.html>

169 év után bezárta kapuit a londoni „Spurgeon's College”

Sok felsőoktatási intézményhez hasonlóan – különösen a teológiai szektorban – a Spurgeon's College is jelentős pénzügyi nehézségekkel küzdött az elmúlt években, melyeket a csökkenő hallgatói létszám és az egyre összetettebb és nehezebb pénzügyi környezet okozott.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/bezart-spurgeon-collage-londonban-2025.html>

A komlói baptista gyülekezet centenáriuma

A Komlói Baptista Gyülekezet 2025. szeptember 20-21-én jubileumi hálaadónap keretében emlékezett vissza az elmúlt 100 esztendő küzdelmes, de mégis áldásokban teljes múltjára.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/100-jubileum-komlon-2025-szeptember-21.html>

Egyetemi nap Kolozsváron

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem 2025. október 3-án ünnepelte meg az immár hagyománnyá vált Egyetem Napját, melynek idén a Kolozsvári Kar adott otthont. A meghívottak között volt a budapesti Baptista Teológiai Akadémia vezetése is, melyet dr. Mészáros Kálmán rektor képviselt.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/kolozsvari-sapientia-egyetem-napja-2025.html>

500 éves az anabaptista reformáció

A Kossuth Rádió riportja

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/kossuth-radio-500-eves-az-anabaptista.html>

Nemzetközi egyháztörténész konferencia Gyulafehérváron

„A reformáció és az Erdélyi Fejedelemség születése - A korai magyar reformáció különböző irányzatainak kialakulása Erdélyben” - címmel nemzetközi egyháztörténész konferenciára került sor 2025. október 24-25-én Gyulafehérváron.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/tortenesz-konferencia-gyulafehervaron.html>

Egyháztörténeti emléknap Szilágyperecsenben

Dr. Mészáros Kálmán lelkipászor-egyháztörténész, a BTA rektora vendégszolgálatára kapcsán 2025. október 26-án vasárnap.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/baptista-500-szilagyperecsenben-2025.html>

Történelmi megemlékezés Pozsonyban

2025. november 9-én az újkori baptista misszió kimagasló hithőseire és a szlovák-magyar közös történelmi múlt különböző korszakaira emlékezett a Pozsonyi Baptista Gyülekezet.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/egyhaztortetneti-nap-pozsonyban-2025.html>

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/eszak-italiai-baptiszteriumok-es.html>

Február 11.: a magyar protestáns gályarab lelkipásztorok kiszabadításának emléknapja

Február 11-én emlékezünk meg Debrecenben a magyar protestáns lelkipásztor gályarabok 350 évvel ezelőtti történeti kiszabadulására.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/galyarabokra-emlekeztunk-debrecenben.html>

BTA lelkészhallgatókkal Krakkópusztán

A Baptista Teológiai Akadémia lelkipásztori képzésben részesülő hallgatói három napos elvonuláson vettek részt 2025. november 21-24 között Krakkópusztán.

<https://baptistory.blogspot.com/2026/02/bta-lelkeszhallgatokkal-krakkopusztan.html>

Észak-italiai baptisztériumok (bemerítő/keresztelő kápolnák) és anabaptisták nyomában

Prof. Dr. Mészáros Kálmán előadása a Baptista Teológiai Akadémián 2025. november 27-én tartott tudományos napon.

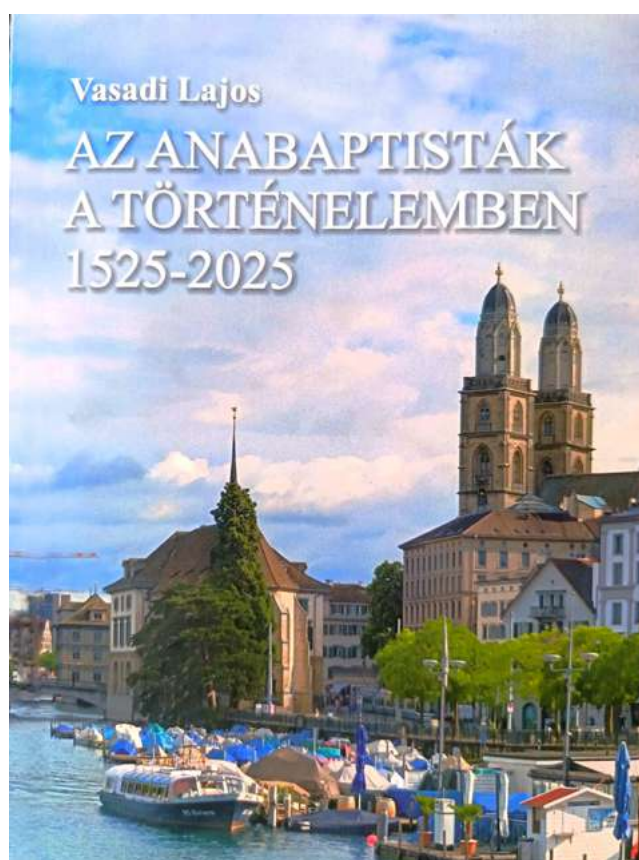
Vas Ferenc

AJÁNLÓ VASADI LAJOS AZ ANABAPTISTÁK A TÖRTÉNELEMBEN 1525–2025 CÍMŰ KÖNYVÉHEZ

Véletlenül nagyon ritkán olvasunk könyvet. Épp ezért mindig szükséges keresni egy olyan indokot, ami segít neki kezdeni egy szöveg olvasásának. Ha nem találjuk meg a helyes okokat a magunk számára, akkor a világ legjobb könyvének se kezdünk neki. Egy könyvajánlónak az a feladata, hogy felmutassa miért érdemes elolvasni egy könyvet. Illetve, hogy mi segítheti és gátolhatja ezt a folyamatot.

Engem maga a szerző kért fel, hogy írjak ajánlót és bemutatót a Vasadi Lajos: Az anabaptisták a történelemben 1525–2025 Szerzői kiadás 2025, Érsekcsanád kötetről. Ennek a felkérésnek szívesen tettem eleget és ez a jó érzés a szöveg elolvasása után sem múlt el bennem. Mégis keresnem kellett, hogy mi az, ami segíthet az olvasónak abban, hogy levegye a könyvet a polcáról vagy megvásárolja azt. Az én kérdésem az volt, hogy az anabaptisták miért választották a radikális pacifizmus útját történelmük során és miért maradtak meg ebben az elköteleződésükben. Különös tekintettel a jelenlegi világtörténelmi helyzetre, ami éppen háborús konfliktusok sorát hozta el miközben a béke ígéretével kecsegtették az emberiséget. Mindig azt hisszük, hogy ezen ígéretek majd a mi korunkban teljesülnek majd be. Az anabaptisták keserűen tanulták meg, hogy nem fog történni. (Ezért szakítottak az apokaliptikus víziókkal foglalkozó csoportokkal.)

A könyv talán közvetlenül nem ad választ erre a kérdésre, de a figyelmes olvasó számára kiderül, hogy az anabaptisták túlélésének feltétele a radikális pacifizmusuk volt. Anélkül gyorsan eltűntek volna hasonlóan a Münzer Tamáshoz és a münsteri felkelés szereplőihöz. Több száz év anabaptizmusának a tanulsága az, hogy ragaszkodni a béke útjához nehéz és rögös út, de járható. Ezt az anabaptisták által bejárt utat mutatja be a könyv. Ez a szerző fő érve amellet, hogy aki nem pacifista, azt nem is tekinthetjük anabaptistáknak. Leginkább ennek tisztázása a szerző célja. Talán túl sokat is magyarázza

Vasadi Lajos: Az anabaptisták a történelemben 1525–2025 Szerzői kiadás 2025, Érsekcsanád, 392 oldal

miért nem tartoznak ezen személyek és események az anabaptisták történelméhez közvetlenül.

A kötet szép papírborítású, jól olvasható szöveg. A fejezetek egyértelműek, a bekezdések megfelelően hosszúak, a lektori munka kevés hibát hagyott benne. A névmutató jól kidolgozott és egy rövid angol összeggel zárul. A könyv magyar szövege 376 oldalas, teljes terjedelme 392 oldal. A kiemelések segítik az olvasást és jól átgondoltak. Egyedül néhány térképet hiányolok, ami segíthetett volna az események jobb követésében.

Sajnos mi nem ismerjük elég jól már Svájc és a Szent Római Birodalom (Német császárság) tipográfiáját.

Ismertetőmben először a könyv jó tulajdonságait szeretném bemutatni, ami segíti az olvasást, majd azokról az akadályokról, amiket le kell küzdeni a szöveggel kapcsolatban, ami nem feltétlenül a szerző hibája.

A szerző személyéhez való pozitív kapcsolódás mindig nagy segítség az olvasásban. Vasadi Lajos már elmúlt nyolcvan éves, ez látszik a nézőpontján. Számomra nagy élmény volt, hogy az idősebb korosztályhoz tartozva is milyen egységes és koherens nézőpontból látja az egyháztörténelmet és annak kis szeletét az anabaptistáékat. Tudom, hogy milyen nehéz munka egy ilyen nézőpontot kialakítani. A baptista közösség bármilyen kicsi képes volt erre és ezt az örökséget meg kellene tartani. Úgy érzem a szerző kicsit ezt a nézőpontot összegzi a szövegben, ahogy az Ószövetségből kiindulva eljut a személyes élményéig a kanadai mennonita gyülekezetben tett látogatásáig. Ezért kezdődik csupán a kétszázadik oldalon az anabaptisták története. A könyv első része egyfajta összegzése az egyház és üdvtörténelemnek, ahogy egy baptista lekipásztor látja. Lenyomata annak, hogy miként látta a világot egy előttünk járó generáció. Hálás vagyok ezért, hogy ezt olvashattam.

A könyv személyes nézőpontja elvitathatatlan, épp ezért volt kellemes és örömteli meglepetés a számomra a forráskritika a szövegben. A szerző érti és jelzi a problémákat az idézett szövegekkel kapcsolatban, a saját véleményéről is tudja, hogy érheti akár jogos forráskritika. Ezt fel is vállalja és a helyén kezeli. A szöveg ezért messze szakmaibb, mint egy „csupán” ismeretterjesztő könyv. Több forrást használ és jól követhetően idéz azokról, érdemes utánanézni azoknak is. Megfelelően összegzi azokat. Nem fél attól, hogy kérdések vetődnek fel a szöveg olvasása után. A könyv végén összegzi a felmerülő kérdéseket az anabaptista történelemmel kapcsolatban, s itt sem a saját véleményét fogalmazza meg kizárólag, még ha nyilvánvalóan annak helyesége mellett érvel. Megismerhetjük nagy vonalakban az anabaptista történelemmel felmerülő kérdéseket. Így tisztázza azt is, kit tart valójában az anabaptista mozgalomhoz tartozónak.

Az anabaptista történelem főbb szereplőit kellő mértékben ismerteti, nem túl részletesen, de amennyire szükséges mindenképpen. Személyes nagyon szerettem, amikor az anabaptista szövegeknél idézi a német szavakat, amik segítenek azok teljesebb megértését és jelzi, hogy milyen közegben születtek meg. Számomra mélyítették a megértést. Kellően emeli ki Menno Sim-

mons szerepét, aki meg tudta szervezni az anabaptista közösségeket, aki személye békességszerető mivoltával oltalmazta a köré szerveződő gyülekezeteket. Addig az anabaptisták csak néhány évet éltek a megtérésük után. Simmons kapott elég időt a közösség megszervezésére. Jól írja le a későbbi „aranykort” és azokat a nehézségeket, amin keresztül mentek, előtte és utána.

A személyes élménye a kanadai mennonita gyülekezetéről is segítség annak megértésében, hogy miért vált a szerző számára ennyire fontossá a könyv megírása. Az olvasó számára a mű végére ez teljesen egyértelművé válik.

Mik nehezítik az olvasást? A történelemben nagyon hosszú ideig a nevek helyesírására nem fektettek nagyobb hangsúlyt. Néha maguk az emberek is másként írták le a saját nevüket. Épp ezért megoldhatatlan feladat, hogy milyen átírásban szerepeltessük az ókori neveket, amelyek eredetileg görögök voltak és a latin nyelven keresztül érkeztek meg a magyar gondolkodásba. Ez igaz a német nevekre is. Az átírások nem egységesek és néha zavaróak lehetnek, de ezt tudnunk kell elfogadni. Azért is, mert erre nincs tökéletes megoldásunk.

A könyv világnézete egységes, koherens és jól követhető. Azonban a történelemben jól elmélyedt embereknek könnyen lehet, hogy kissé hiányos. Ilyen például, hogy nem teljesen fejt ki, hogy a feudalizmus micsoda és éppen milyen állapotban van a reformáció kezdetén. Hiányzott a számomra annak a magyarázata is, hogy bizonyos országok miért vezettek be kötelező sorkatonaságot, ami költözésre, migrációra kényszerítette őket. Vagy annak kicsit részletesebb magyarázata, hogy a személyes szimpátián vagy annak hiányán túl, mi motiválta az őket befogadó nemeseket. Az ehhez hasonló történelmi problémákra, feszültségekre való jobb rálátás talán hiányozhat az ilyen olvasóknak, de ne feledjük, hogy nem egy történelemprofesszor többkötetes monográfiáját olvassuk, hanem egy idős baptista lekipásztor könyvét az anabaptisták történelméről.

A könyvet olvasásra ajánlom, mert a jövő a béke emberé. Kedves idézetem a szövegből Hubmayer Baltazártól származik: „Tévedhetek - ember vagyok -, de eretnek nem lehetek, mert kérem Isten igéjének oktatását.” Ez jól jellemzi a szöveget és a szerzőt is, törekvés a bibliai, biblikus igazságokhoz való ragaszkodásra. A megtérés szükségességéhez és a felnőtt hitvalló keresztséghez, bemelegítéshez. Ez nem biztosít könnyű életet, de járható út ma is.

A kötet az anabaptizmus indulásától számított 500-adik jubileumi évben jelent meg, 2025-ben.

Kelemen Sándor Tomi

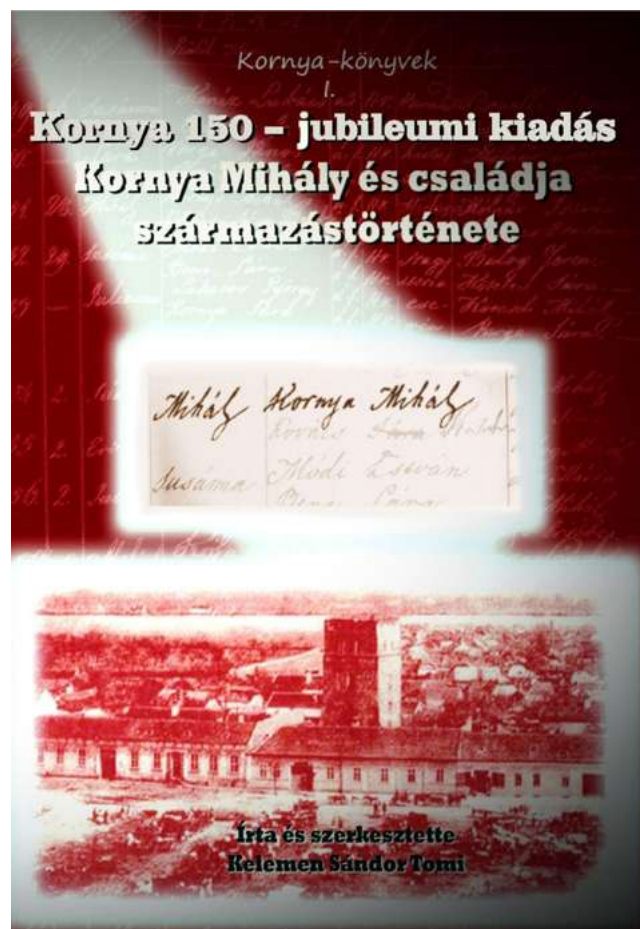
A KORNYA 150 JUBILEUMI KIADVÁNY MEGJELENÉSE

2025-ben volt a Kornya Mihály és társai bemeztésének 150. jubileumi éve, ugyanakkor az első magyar baptista gyülekezet, a nagyszalontai közösség megalakulásának évfordulója. Úgy döntöttünk, hogy a Kornya 150 jubileumi év alkalmából egy korlátozott példányszámú, jubileumi kiadványt adunk ki.

Ebben a témában konzultációt folytattunk dr. Borzási Pál testvérrel, a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetségének elnökével, valamint Kiss Lehel testvérrel, a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége Történelmi Bizottságának elnökével, akik ebben a tekintetben támogatásukról biztosítottak. A Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetségének Elnöksége határozatot hozott, mely szerint a Kornya 150, 2025-ös év alkalmából megjelenő jubileumi kiadvány a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége kiadásában jelenjen meg. Az idő rövidsége miatt nem volt lehetőség új könyv megszerkesztésére, ezért ezt a rendelkezésre álló anyagból oldottuk meg.

A Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. c. könyvem első magyar nyelvű kiadása a Magyarországi Baptista Egyház és a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége Történelmi Bizottsága gondozásában, a Theologos Kiadó kiadásában, 2017 szeptemberében, a Kornya Mihály halálának 100. évfordulója alkalmából tartott Kornya-év alkalmából jelent meg Szalárdon.¹ A Kornya-év ünneppsorozatának keretén belül 2017. szeptember 23-án a Gödöllői

1. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. Első magyar nyelvű kiadás, (Szalárd: Theologos Kiadó, 2017), 1-2. vö. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Kelemen Sándor Tomi: Kornya Mihály és családja származástörténete első kiadásának megjelenése 2017. szeptember, <http://www.kelemensandortomi.tk/kelemen-sandor-tomi--kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertene-els--kiadasanak-megjelenese-2017.-szeptember.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

Baptista Gyülekezetben rendezett Centenárium megemlékezés alkalmából tartottuk a könyv első, magyar nyelvű kiadásának első, magyarországi bemutatóját.² Az első magyar nyelvű kiadás hazai bemutatója 2017. október 15-én, a Kornya-év záró ünnepségén, a Bihardi-ószegi Magyar Baptista Gyülekezetben volt megtartva.³

A könyv második, magyar nyelvű, javított, de tartalmában változatlan kiadása a Magyarországi Baptista Egyház és a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége Történelmi Bizottsága gondozásában, a Theologos Kiadó kiadásában, Szalárdon 2017 novem-

2. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. 2017. 09. 23.-Könyvbemutató Gödöllőn. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, <http://www.kelemensandortomi.tk/2017.-09.-23---koenyvbemutato-goedoll-n-kelemen-sandor-tomi,-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertene.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

3. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. 2017. 10. 15.-Könyvbemutató Bihardi-ószegen. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete első kiadás, <http://www.kelemensandortomi.tk/2017.-10.-15---koenyvbemutato-bihardi-oszegen.-kelemen-sandor-tomi,-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertene---els--kiadas.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

berében jelent meg.⁴ A könyv második magyar nyelvű kiadásának, első hazai bemutatója Kornya Mihály baptista parasztaapostol és úttörőmunkás szülővárosában, Nagyszalontán 2017. november 24-én a Magyar Házban volt.⁵

A könyv harmadik magyar nyelvű, díszkötéses kiadása a Magyarországi Baptista Egyház és a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége Történelmi Bizottsága gondozásában, a Theologos Kiadó kiadásában, Szalárdon 2018 novemberében jelent meg.⁶ A könyv harmadik, magyar nyelvű kiadásának hazai bemutatója 2019. június 19-én, Aradon, a román baptista közösség kutatóközpontjában (Centrul de Istorie, Genealogie și Statistică) volt megtartva.⁷

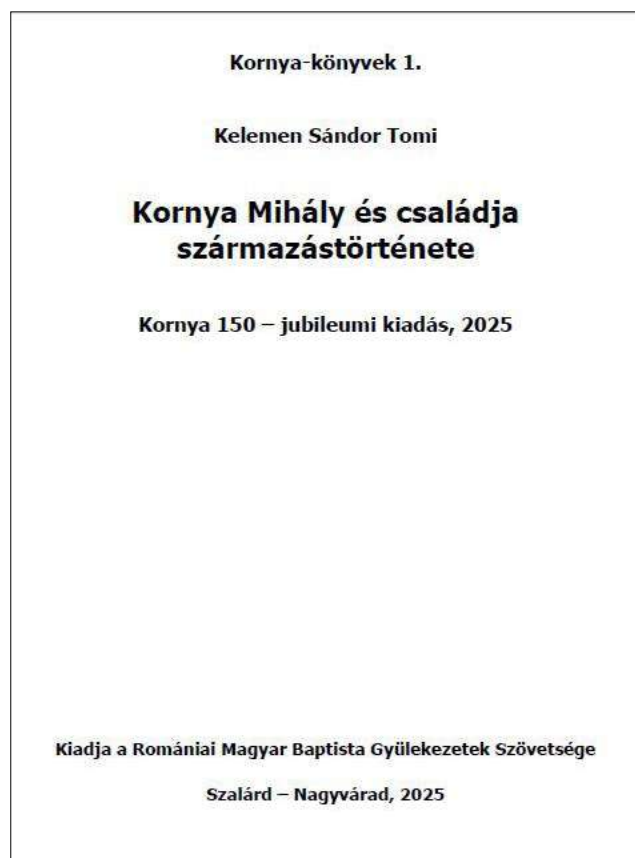
A Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. c. könyv negyedik megjelenése, ugyanakkor első román nyelvű kiadása Istoria genealogică a familiei lui Mihály Kornya – Cărțile Kornya I., címmel az Editura de Vest kiadásában, Temesváron 2021 szeptem-

4. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. Második magyar nyelvű, tartalmában változatlan kiadás, (Szalárd: Theologos Kiadó, 2017), 1-2. vő. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete-második kiadás, 2017. november, <http://www.kelemensandortomi.tk/kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertene---masodik-kiadas,-2017.-november.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

5. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. 2017. 11. 24.-Kornya-előadás: Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, második kiadás. Könyvbemutató a Magyar Háznál, Nagyszalontán, <http://www.kelemensandortomi.tk/2017-11-24---kornya-el-adas-kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertene,-masodik-kiadas.-koenyvbemutato-a-magyar-haznal,-nagyszalontan.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

6. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. Harmadik, magyar nyelvű, díszkötéses kiadás, (Szalárd: Theologos Kiadó, 2017), 1-2. vő. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Kelemen Sándor Tomi: Kornya Mihály és családja származástörténete harmadik kiadás – 2018. november, <http://www.kelemensandortomi.tk/kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertene-harmadik-kiadas---2018.-november.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

7. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Lansarea a treia ediției a cărții lui Kelemen Sándor Tomi Istoria genealogiei lui Mihály Kornya-Előadó: Kelemen Sándor Tomi – Arad-2019. június 19., <http://www.kelemensandortomi.tk/lansarea-a-treia-edi-iei-a-c-r-ii-lui-kelemen-sandor-tomi-istoria-genealogiei-lui-mihaly-kornya---el-ado-kelemen-sandor-tomi---arad---2019.-junius-19..html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

berében jelent meg.⁸

E mostani könyv nagyobb részt a korábban már három kiadásban magyar nyelven és egyszer román nyelven is megjelent könyv anyagából áll össze a Kornya 150 jubileumi kiadáshoz. E kiadvány egyedülálló, jubileumi jellegét egy 2025. évi kortörténeti pillanatképpel és néhány rövid írás beillesztésével szeretnénk biztosítani.

Kiss Lehel testvér, a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége Történelmi Bizottságának elnöke arról ír, hogy Kornya testvér miként volt az Úr kezében eszköz, hogy felmenői (elsősorban Kerekes Bálint, úttörő missziómunkás és családja) megismerjék az Úr Jézus Krisztusban személyes Megváltójukat. Olvashatunk arról is, hogy újjászületve és a bemeztetés vizében válást téve a Megváltóba vetett hitükről, a helyi közösség tagjaivá válva és az Urat szolgálva hogyan tapasztalják napjainkig családjukban generációkon át a Kornya Mihály szolgálatának áldásait.

Bereczki Lajos testvér, a Magyarországi Baptista Egy-

8. Sándor Tomi Kelemen, Istoria genealogică a familiei lui Mihály Kornya Cărțile Kornya I. Ediția I-a, (Timișoara: Editura de Vest, 2021), 1-2. vő. A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Sándor Tomi Kelemen: Istoria genealogică a familiei lui Mihály Kornya - 2021. 09., <http://www.kelemensandortomi.tk/sandor-tomi-kelemen-istoria-genealogic-a-familiei-lui-mihaly-kornya---2021.-09..html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

ház Levéltárának igazgatója személyesen támogatja a kiadvány megjelenését. Levéltári szakemberként közelíti meg ezt a témát. Mivel a Magyarországi Baptista Egyház Levéltára a Kornya-hagyaték egy részének őrzője (itt található Kornya Mihály Bibliája is), tematikus írásában a Kornya-kutatás fontosságát és eredményeit méltatja.

Magam – Kornya kutatóként – a Kornya 150 jubileumi kiadvány megjelenésének részletes bemutatása után a Kornya életmű kutatásának aktuális, legújabb eredményeinek publikálásával, rövid, időszerű üzeneteket megfogalmazó tanulmány megjelentetésével járulok hozzá a kiadvány megjelenéséhez.

A könyv ötödik, a Kornya 150 – jubileumi kiadás, 2025 Kornya Mihály és családja származástörténete Kornya-könyvek 1. címmel⁹ (amely egyben a negyedik magyar nyelvű kiadás) a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége Történelmi Bizottságának gondozásában, valamint a Romániai Magyar Baptista Gyülekeze-

tek Szövetségének kiadásában – Szalárd – Nagyvárad – 2025. szeptember havában jelent meg.
Soli Deo Gloria!

Bibliográfia

Könyvek

- ◆ Kelemen Sándor Tomi. Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. Első magyar nyelvű kiadás. Szalárd: Theologos Kiadó, 2017.
- ◆ Kelemen Sándor Tomi. Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. Második magyar nyelvű, tartalmában változatlan kiadás. Szalárd: Theologos Kiadó, 2017.
- ◆ Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, Kornya-könyvek 1. Harmadik, magyar nyelvű, díszkötéses kiadás, Szalárd: Theologos Kiadó, 2017.
- ◆ Kelemen Sándor Tomi. Kornya 150 – jubileumi kiadás, 2025 Kornya Mihály és családja származástörténete Kornya-könyvek 1. Ötödik jubileumi kiadás. Szalárd – Nagyvárad: Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége, 2025.
- ◆ Sándor Tomi Kelemen. Istoria genealogică a familiei lui Mihály Kornya Cărțile Kornya I. Ediția I-a. Timișoara: Editura de Vest, 2021.

Internetes források

- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Kelemen Sándor Tomi: Kornya Mihály és családja származástörténete első kiadásának megjelenése 2017. szeptember, <http://www.kelemensandortomi.tk/kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertenete-els--kiadasanak-megjelenese-2017.-szeptember.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.
- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete-második kiadás, 2017. november, <http://www.kelemensandortomi.tk/kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertenete---masodik-kiadas,-2017.-november.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.
- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Kelemen Sándor Tomi: Kornya Mihály és családja származástörténete harmadik kiadás – 2018. november, <http://www.kelemensandortomi.tk/kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertenete-harmadik-kiadas-2018-november.html>.

9. Kelemen Sándor Tomi, Kornya 150 – jubileumi kiadás, 2025 Kornya Mihály és családja származástörténete Kornya-könyvek 1. Ötödik jubileumi kiadás, (Szalárd – Nagyvárad: Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetsége, 2025), 1.

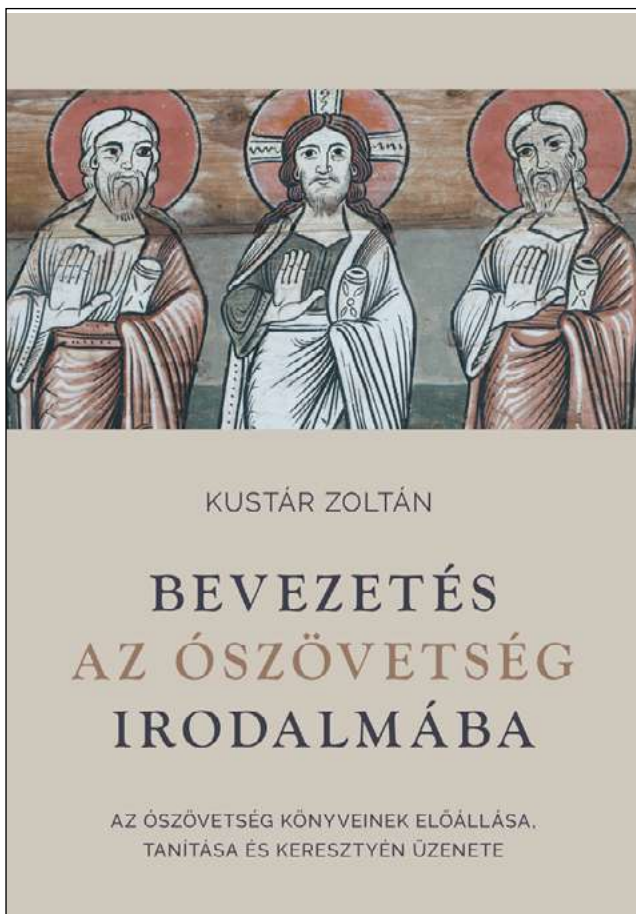

zastoertenete-harmadik-kiadas---2018.-november.html. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. 2017. 10. 15.-Könyvbemutató Bihardiószezen. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete-első kiadás, <http://www.kelemensandortomi.tk/2017.-10.-15.---konyvbemutato-bihardioszezen.-kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertenete---els-kiadas.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.
- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. 2017. 09. 23.-Könyvbemutató Gödöllőn. Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, <http://www.kelemensandortomi.tk/2017.-09.-23.---konyvbemutato-goe-doell-n.-kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertenete.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.
- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. 2017. 11. 24. - Kornya-előadás: Kelemen Sándor Tomi, Kornya Mihály és családja származástörténete, második kiadás. Könyvbemutató a Magyar Háznál, Nagy-

szalontán, <http://www.kelemensandortomi.tk/2017.-11.-24.---kornya-el-adas-kelemen-sandor-tomi-kornya-mihaly-es-csaladja-szarmazastoertenete,-masodik-kiadas.-konyvbemutato-a-magyar-haznal,-nagyszalontan.html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. *Lansarea a treia ediție a cărții lui Kelemen Sándor Tomi Istoria genealogiei lui Mihály Kornya*-Előadó: Kelemen Sándor Tomi – Arad-2019. június 19., <http://www.kelemensandortomi.tk/lansarea-a-treia-editie-a-c-r-ii-lui-kelemen-sandor-tomi-istoria-genealogiei-lui-mihaly-kornya---el-ado--kelemen-sandor-tomi---arad---2019.-junius-19..html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.
- ◆ A Kelemen Sándor Tomi honlapja. Sándor Tomi Kelemen: *Istoria genealogică a familiei lui Mihály Kornya* - 2021. 09., <http://www.kelemensandortomi.tk/sandor-tomi-kelemen--istoria-genealogic--a-familiei-lui-mihaly-kornya---2021.-09..html>. A weboldal megnyitásának időpontja: 2025. szeptember 16.

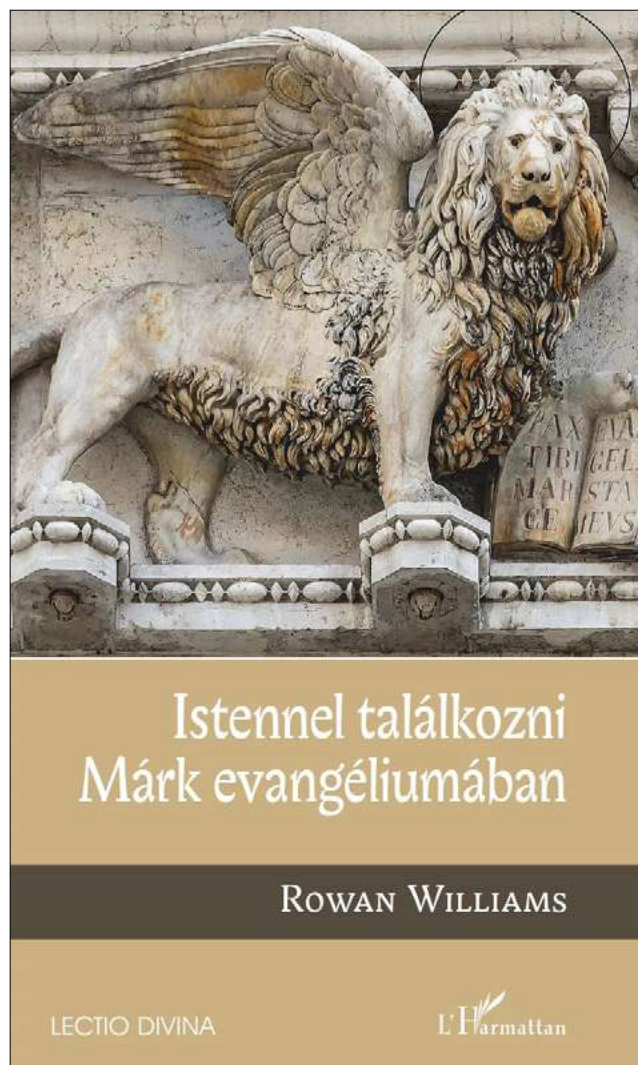
Kustár Zoltán

Bevezetés az Ószövetség irodalmába

Kálvin, 2025, 612 oldal

Kustár Zoltán több mint húsz éve tanítja az ószövetségi bevezetés tantárgyat leendő lelkészeknek és hitoktatóknak. Most közreadott kötetében a keresztyén ószövetségi kánon sorrendjét követve ismerteti a bibliai könyveket, elsőrenden azokat az olvasókat tartva szem előtt, akik érdeklődő egyháztagnaként, keresztyén hitismeretük gyarapítására veszik majd kézbe, illetve egyházi hivatásra készülve tankönyvként fogják használni.

„Ez azonban nem jelenti azt, hogy az itt kínált ismeretetések ne az ószövetségi irodalom tudományos igényű, történeti és kritikai értékelésére épülnének. A történeti és irodalomtudományi szempontokra nagyon is komoly hangsúlyt fektettem, gondosan feltárva a végső, kanonikus szöveg irodalmi egyenetlenségeit és azokat a tudományos elméleteket is, amelyek ezen jellegzetességekre magyarázatot keresve igyekeznek rekonstruálni az egyes könyvek előállításának történeti szituációját és gyakran meglehetősen összetett folyamatát.” (Részlet az Előszóból)

Rowan Williams

Istennel találkozni Márk evangéliumában

Harmattan, 2023, 102 oldal

Rowan Williams professzor nemzetközileg elismert kiváló teológiai író és tanár, valamint tehetséges költő és fordító. A zene, a szépirodalom és a nyelvek egyaránt érdeklik. Egy katolikus teológus tanítványa szerint Williams egyszerre tudós, lekipásztor és kontemplatív ember.

„Azt hittem, ismerem Márk evangéliumát, ám Rowan Williams fölnyitotta a szememet arra, hogy meglássam azt, amit korábban nem láttam; valamint, hogy ne lássam többé azt, amiről azt hittem, hogy láttam. Márk evangéliuma lenyűgöző szöveg, s arra hívja olvasóit, hogy Jézust saját magukkal való kapcsolatban értsék meg, önmagukat pedig Istennel való kapcsolatukban. Ez a könyv meggyőző értelmezés s mély elmélkedés.” – Jürgen Moltmann, Tübingeni Egyetem